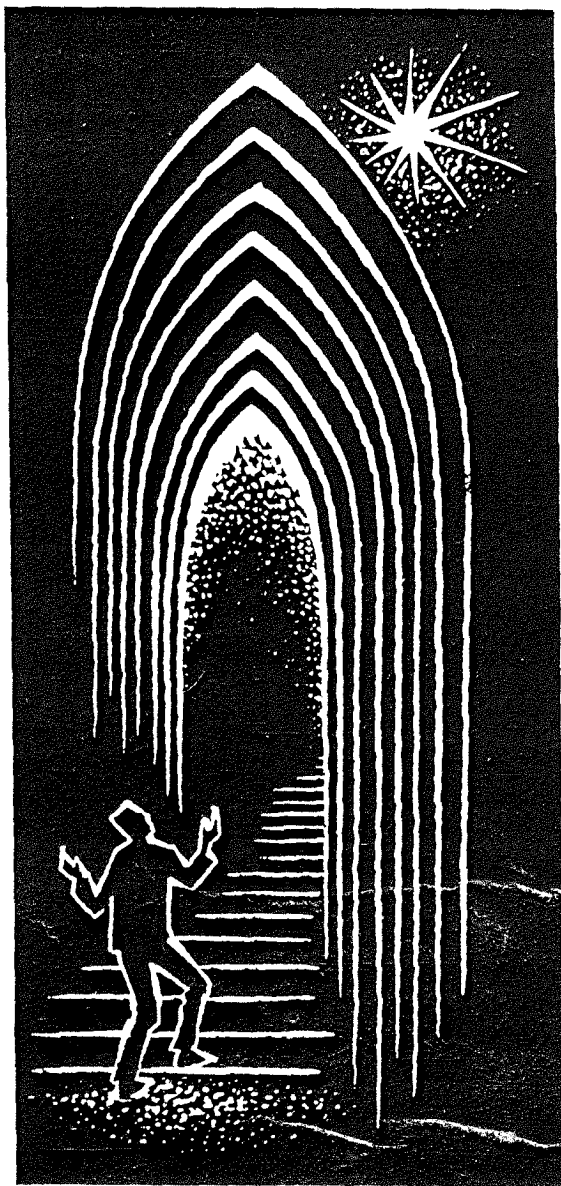

OBSAH

VZDĚLÁNÍ	1
DUCHOVNÍ ROZMĚR ROVERSKÉHO PROGRAMU	3
PŘEHLED NABOŽENSTVÍ	5
O SEKTÁCH S PROKOPEM REMEŠEM	11
O HISTORII A VÝZNAMU SLOVA BŮH	17
HLEDATE ODPOVĚĎ? – ROZHOVOR S JIŘÍM ZAJICEM	19
MOTIV SVĚDOMÍ	27
PASTÝŘ A LOVEC JAKO DVA TYPY LIDSKÝCH POSTOJŮ	29
VLKA A ČLOVĚK	33
GALA	35
DOPORUČENA LITERATURA:	39
VÍRA	41
ABSOLUTNÍ HORIZONT VACLAVA HAVLA	43
BUDDHISMUS A SKAUTING	47
JSI VĚRÍCÍ?	49
JAKÝ JE MŮJ VZTAH K DUŠEVNU	51
VĚRIT ČI NEVĚRIT?	53
BŮH	57
DOPORUČENA LITERATURA	59
INSPIRACE	61
PROBLEMATIKA DUCHOVNÍ VÝCHOVY R&R	63
NAMĚT NA DUCHOVNÍ ČINNOST	67
O SMYSLU VIGILIÍ	69
SKAUTSKÝ ZÁKON A TY	71
PŘÍBĚHY BEZ KONCE	75
MEDITACE	77
MANICHEJSKE MODLITBY	81
INSPIRATIVNÍ TEXTY	83
DOPORUČENA LITERATURA	87

VZDĚLÁNÍ

PROSBA O SÍLU

*Zatím chvílky jsou to jen kdy moje duše klesá a já přestávám
doufat a snad mám se za to i stydět.*

*A tak obracím se kamsi ke hvězdám a prosím o odpuštění
a o sílu líp naslouchat a všechno jinak vidět.*

*Sílu mi dej dívat se na strach a pláč,
vědět, že svoboda je drahá a trestat je zač
a naději a víru, že umím být lepší, sílu mi dej
pochopit co rozum se vzpírá, sílu mi dej
uvěřit, že pravda bude vítěz, sílu mi dej
že ponížení povýšení budou, sílu mi dej
že od zrna oddělí se plevel, sílu mi dej
překročit řeku plnou špíny, sílu mi dej
a nemyslet jen na sebe a svou malost, sílu mi dej
dokázat odpustit svým nepřítelům, sílu mi dej
a neklesat ve víře a naději, sílu mi dej
abych nesoudila a když tak jenom sebe, sílu mi dej
aby svoboda a láska nade všemi byla, sílu mi dej
aby pomsta nezaslepila mé oči, sílu mi dej
abych snesla všechno, co mě ještě čeká, sílu mi dej
abych unesla tíhu svobody, sílu mi dej
sílu mi dej, sílu mi dej.*

Jan Nedvěd

DUCHOVNÍ ROZMĚR ROVERSKÉHO PROGRAMU

Václav Břicháček

Podle ústavy Světové skautské organizace je úkolem našeho hnutí „přispět k vývoji mladých lidí tak, aby rozvíjeli své tělesné, rozumové, sociální a duchovní schopnosti“. Uvažujme o tom, co si představit pod pojmem duchovní schopnosti a jak je můžeme rozvíjet jako jednotlivci, ve spolupráci v roverských kmenech, ve službě skautskému hnutí i ve službě širším společenstvím.

K základním znakům roverského života patří hledání cest životem, poznávání sebe, světa a lidské kultury, i zaměření pohledu do budoucnosti prostřednictvím výchovy, ale i stanovením vlastních životních cílů a cest k jejich dosahování. Přemýšlení o životě vede k poznání, že rozum není mohutností, která by nás vedla vždy a za všech okolností k úplnému poznání světa a k řízení našeho jednání. Přísná logika mnohdy nepřivádí k novým poznatkům, k tvořivosti, k vcítění a pochopení druhých, k silným prožitkům přírody či umění, ani k citlivému svědomí, které může být pro naše jednání závazné. Existují vyšší hodnoty než je pomíjivý život jedince, ohraničený časem zrození a smrti. Tvoří duchovní rozměr života – či snad lépe duchovní řád světa. Je mnohdy obtížně pochopitelný a ještě obtížněji vyjádřitelný běžným jazykem. Hledaly ho minulé generace, většina myslitelů i tvůrčích jedinců, ale stejně tak i zástupy prostých lidí, žijících každodenním mravním životem. Jeho hledání patří k lidským potřebám, které nevznikají automaticky; ale vyvíjejí se pod vlivem výchovy, prožitím lidských vztahů, přírody i umění a vlastním přemýšlením, poučením filozofií, historickými zkušenostmi či náboženstvím.

V každé době probíhá ve světě nemilosrdný boj o materiální hodnoty, existuje bída morální, vystupují falešní proroci i davy lidí, žijících ze dne na den. Ale v každé době žijí na zemi lidé, kteří dokáží sledovat hlas svědomí, podřizují život službě motivované láskou ke všemu živému, hledají spolupracovníky a šíří poselství dobré vůle, lásky a pravdy. Bývají v menšině, ale bez nich by lidstvo na této planetě nepřežilo.

Roverský věk je etapou přemýšlení, hledání životní orientace, místa ve světě i mezi přáteli, zkoušení různých cest, hledání velkých ideálů, ale zároveň i nejistot, jak ideály převádět do života. Přicházejí zklamání, pochybnosti i ztráta sebedůvěry. Je to doba, kdy jedinec nemůže zůstat sám ani se svými ideály ani se svými pochybnostmi. Společné hledání, experimentování, rozhodování i nalézání je nezbytné a je mnohem účinnější než osamělá cesta.

Nestačí jen uvažovat o formulacích, kterými bychom vyjádřili duchovní rozměr života, ale je nezbytné hledat cesty, jak se k duchovnímu životu blížit a jak naše poznání převádět do každodenního života individuálního, do života malých skupin a roverských kmenů. Cest je mnoho, mnohé z nich jsem vyzkoušel, mnohé však neznám. Pokusím se některé stručně naznačit. Základním poznáním je zkušenost, že duchovní rozměr života nemusí být cosi mimofádného či svátečního, ale může se prosadit v každodenním životě každého jedince.

1) Vnitřní kázeň, což je umění všestranného sebeovládání, vedoucí k oproštění od maličkostí a slaboduchosti, k očistění mysli a k postupnému rozvinutí jednotlivých stránek osobnosti. Několik možností:

- Zahajovat i končit den inspirativní četbou, duchovní hudbou, pohledem na výtvarné dílo. Večer věnovat chvíli bilanci dne i plánům na zítřek. V průběhu dne si najít okamžik pro oproštění od proudů vnějších událostí, na chvíli se zamyslet nad prožitky, soustředit

roztékané myšlenky, připomenout si ranní citát, či předsevzetí a vymknout se na malou chvíli z vnějšího tlaku.

- Udržovat pravidelný denní rytmus, pečovat vědomě o upevňování zdraví a pěstovat tvrdý život jako prostředek kázně těla i myslí.
- Kázeň v řeči (volba vhodných slov, promyšlenost i střídmost v řeči), ve fantazii i v náladách.

2) Vytváření osobní kultury jednání i myšlení.

- Učit se pozitivně myslet, odmítat podezírání druhých i podsouvání zlých úmyslů, pěstovat důvěru a upřímnost ve vztazích.
- Ovládání vnitřních stavů: zbavovat se tendence k malomyslnosti, rozptylování, pocitu méněcennosti ale i nadřazenosti, a vytvářet pocity dobré pohody osobní i ve skupině.
- Dodržovat časové plány a vytčený program a to i v maličkostech.
- Kázeň sexuální ve slovech, činech i fantazii.
- Systematická četba a studium s využitím řady racionálních pravidel (výpisky, kartotéky, obsahy, komentáře aj.)

3) Výcvik v technikách vnitřního života:

- Cesty sebepoznání: vlastní životopis, rozbor vlastního jednání i myšlení v situacích běžných i svízelných, schopnost se omluvit, uznat chybu, odčinit nevhodný skutek i myšlenku.
- Hledat odpovědi na otázky Kdo jsem? Proč jsem takový, jaký jsem? Jaký chci být?

4) Prožívání umění i krás přírody a lidských vztahů, a to jak v maličkostech, tak v nevšedních hlubokých zážitcích.

5) Hledání metod a cest pro službu druhým:

- Drobné „dárky z lásky“ někomu blízkému
- Aktivní činy, dobrá slova a povzbuzení v pravou chvíli
- Pomoc druhým bez ohledu na odměnu či veřejné uznání

6) Společný život v přátelských i bratrských skupinách, v důvěře, ve vzájemné opoře, při společném hledání na cestách sebepoznání, při společných činnostech, prožívání radosti ze setkání, spolupráce a vzájemného porozumění. Společné uvažování, soustředění mysli a promýšlení duchovních problémů a otázek.

7) Postupné pochopení odpovědnosti za vlastní jednání i za působení na sebe, na ostatní i na svět kolem nás.

Jistě bychom našli celou řadu dalších metod. Každá z uvedených cest by si zasloužila samostatný výklad i rozbor a hlavně systematický výcvik. Budeme o nich uvažovat v plánované roverské příručce. Po stezkách duchovních se nechodí snadno a nejsou to krátké či jednoduché procházky. Oproštění od všednodennosti, cvičení sebe sama v meditacích a v hledání vyšších zkušeností si vyžaduje dlouhé a vytrvalé úsilí. Koncertní síně, galerie obrazů či soch, šero katedrál, pohled z hor do údolí, setkání z blízkými lidmi a společné prožívání krásy lidských vztahů jsou povznášejícími momenty na cestách za duchovním poznáním. Nejsou to cesty končící, jsou to cesty přinášející uspokojení z pohybu, radost z přejatého poselství a snad i naději v pomoc následníkům. Vycházejí ze zkušenosti vlastní i celého rodu, vedou k pochození přítomnosti a zaměření se na budoucnost a to jak osobní, tak pro naše následníky.

PŘEHLED NÁBOŽENSTVÍ

Marek Bárta

Co je to náboženství?

Každý z nás byl jistě někdy svědkem události, kdy, jak se lidově říká, „rozum zůstává stát“, události, které říkáme *zážrak*. Může to být uzdravení z nemoci, záchrana v krizové situaci či rozkvetlý šipkový keř uprostřed zimy. V takových okamžicích pocítujeme tak trochu, že existuje nějaké Tajemství, které nás ve všem přesahuje a náboženství můžeme definovat jako reálný, životní a osobní vztah k tomuto Tajemství, k transcendentní (všepřesahné) skutečnosti, k Bohu.

Jako reálný je tento vztah označován proto, že skutečnost, která člověka přesahuje, opravdu existuje, nezávisle na tom, jak si ji člověk představuje. Nejde tedy o vztah k nějaké myšlence, ale o vztah k něčemu, co doopravdy je.

O životní vztah se jedná ve smyslu tom, že náboženství se neváže na nějaký zvláštní orgán v lidském těle, ale na život toho kterého člověka. Někdo na náboženské podněty ve svém okolí odpovídá hned a se zájmem, jiného ani velice silné zážitky hned tak neosloví.

Osobním je tento vztah nazýván proto, že se týká toho, co je charakteristické právě pro osoby – svobodné vůle, rozumu i vnitřního světa, který je vlastní člověku: citů, vztahů a hodnot.

Vztah k transcendentní skutečnosti může nabývat různých podob – proto na světě existují různá náboženství. Charakterizuje je nejméně šest následujících rozměrů:

DOKTRÍNA – systém věrouky, který podává výklad skutečnosti.

MÝTUS – příběhy o Bohu a božstvech, stvoření a spásy a událostech historického významu.

ETIKA – zásady a základy mravnosti.

OBŘADY – bohoslužby, svátky, rituály uvítání a rozloučení, pravidla stravování a oblékání.

ZKUŠENOST – náboženská zkušenost vyvolává u člověka bázeň a pocit uvědomování si nadpřirozenosti nebo pocit spolupatříčnosti a oddanosti tomu, co je větší než on sám.

SPOLEČENSKÝ ROZMĚR – institucionální organizace lidí, kteří vyznávají své náboženství.

Podle počtu bohů můžeme náboženství dělit na monoteistická (je jen jeden Bůh, stvořitel všeho), dualistická (dva bohové představující principy dobra a zla, vše je důsledkem jejich zápasu) a polyteistická (mnoho bohů, každý se stará o svoji část skutečnosti). Ve velkých náboženstvích se obvykle tyto tři typy prolínají a mísí.

Přehled světových náboženství

Náboženství, která mají dostatečně velký počet věřících, dostatečně dlouhou historii a jasně formulovanou věrouku nazýváme náboženství světová. V tomto přehledu jsou uvedeny základní údaje o osmi největších náboženstvích: o hinduismu, buddhismu, taoismu, konfuciánství, šintoismu, židovství, křesťanství a islámu.

Světová náboženství se dělí do dvou odlišných skupin: na západní a východní tradici.

Náboženství západní tradice vycházejí z náboženství semitských kmenů. Patří sem židovství, křesťanství, islám a jejich odnože.

Tato tradice zdůrazňuje, že zjevení Boha lidem mají svůj původ mimo lidského ducha. Má kladný postoj k světu, dobrotu uznává za základní vlastnost a usiluje o vykoupení nebo proměnu tohoto hříšného světa.

Východní náboženská tradice vychází především z náboženství indického poloostrova. Zahnuje hinduismus, budhismus a jejich odnože. Tato tradice zdůrazňuje, že lidstvo nachází Boha uvnitř svého ducha. Má záporný postoj k světu, uznává absolutní duchovní povahu reality a pokouší se osvobodit duši z věčného koloběhu znovuzrození a převtělování, jemuž se podrobuje na tomto světě.

Hinduismus

Jako hinduismus se označuje národní náboženství obyvatel Indie. Nemá zakladatele, ani přesné vyznání víry. Nejstarší spisy, které vypovídají o vztahu člověka k transcendentní skutečnosti, jsou vědy pocházející z poloviny druhého tisíciletí před Kristem. Nejstarší období hinduismu se právě podle těchto knih nazývá védantismus. Na vědy navazují upanišády (nábožensko-filosofické úvahy) a komentáře zvané védant (tj. konec véd). Období kolem přelomu letopočtu se nazývá bráhmánismus. V tomto období vznikají bráhmány (prozaické texty na různá, i náboženská témata) a purány (vyprávění o bozích, posvátných místech, dějinách, ap.). Sem také patří eposy Mahábhárata (obsahuje Bhagavadgítu – Žpěv Vznešeného) a Ramájána.

Poslední, třetí období, které trvá až do současnosti se nazývá hinduismus.

Hinduisté jsou v podstatě monoteisté; věří v jednoho nejvyššího boha, který je chápán jednak jako neosobní všepřesažný princip brahma, jednak jako osobní bůh Brahma, který řídí svět za pomoci mnoha nižších bohů.

Spása je v hinduismu chápána jako vysvobození z koloběhu převtělování, kdy od všech tužeb a žádostí oproštěné já člověka – átman – splyne s brahmou. Spásy lze v hinduismu dosáhnout plněním stavovských povinností, cestou poznání, cestou uctívání či za pomoci jógy.

Plnění stavovských povinností se děje v rámci společenských tříd, které se nazývají varny (u nás spíše známé jako kasty). Jejich hranice jsou takřka nepřekročitelné. Jsou celkem čtyři varny: bráhmáni (vzdělanci, inteligence), kšátriové (bojovníci, vládcové, úředníci), vajšiové (obchodníci, rolníci) a šudrové (řemeslníci). Vedle těchto čtyřech stavů existují ještě nedotknutelní, kteří stojí mimo kasty. Příslušníci horních třech vrstev procházejí postupně čtyřmi obdobími života: obdobím studenta zachovávajícího celibát, obdobím hospodáře, poustevníka a člověka bez domova putujícího světem.

Cesta poznání je především meditativní cestou poznání vlastního nitra, směřující k splynutí s neosobním brahmou.

Cesta uctívání je cestou náboženskou, kdy skrze úctu k božstvu dochází k postupnému spojení s ním a tedy i s transcendentní skutečností a tak dochází k vysvobození.

Cesta jógy vede k vysvobození přes dokonalé ovládnutí těla i mysli.

Čínské náboženství

Nemá zakladatele. Původní staré čínské náboženství bylo monoteistickým náboženstvím s polyteistickými lidovými prvky. Ve 12. století před Kristem vzniká základní klasická kniha čínské náboženství – KNIHA PROMĚN. Obsahuje texty náboženské, filosofické i texty týkající se vztahu k přírodě.

Pro čínské lidové náboženství je důležité období 5. a 6. století před Kristem, kdy je reformováno dvěma reformátory.

Kchung-c' (cca 552 – 479), známý v Evropě spíše jako Konfucius se zabýval spíše politickou filosofií a etikou společenského, osobního a rodinného života. Základní ctností je u něho humanita (žen). Konfuciánství je konzervativní, klade důraz na přesné vykonávání

obřadů, kult předků, posuzuje náboženství podle jeho státotvorné funkce a podle toho jak pěstuje občanské ctnosti. Jedná se spíše o filosofické postoje k životu, takže je vcelku dobře možné zároveň žít podle učení Konfucia a vyznávat nějaké jiné náboženství.

Konfuciův současník Lao-c' (přesná léta života nejsou známa), zakladatel taoismu je protikladem konfuciánské konzervativnosti. Základem taoismu je Tao (cesta), neteisticky pochopená všepřesahná skutečnost. Taoismus má jak rovinu náboženskou, tak i filosofickou a mísí se v něm lidové věštecké a magické praktiky. Ze vzájemného střetu taoismu s buddhismem vzešla buddhistická škola Čchan, která je v Japonsku známá pod názvem Zen.

Buddhismus

Zakladatelem buddhismu je Siddhártha Gotama (563 – 483 před Kristem). Jako syn šlechtice je chráněn poznání, že ve světě je utrpení zážitků, všeho nepohodlí. Jednou se však setká s chudobou, nemocí a smrtí a odchází z domova. Hledá vlastní cestu jak se zbavit utrpení. Dospívá k probuzení (Probuzený = Buddha) a formuluje Čtyři vznešené pravdy:

- koloběh životů je prostoupen utrpením,
- příčinou utrpení je žízeň po životě a nevědomost, že pomíjivá skutečnost nemůže lidské tužby naplnit,
- utrpení se člověk zbaví tak, že se zbaví tužeb,
- k odstranění utrpení vede osmídlná stezka: pravý názor, pravé rozhodnutí, pravá řeč, pravé jednání, pravé žití, pravé snažení, pravá bdělost, pravé soustředění.

Cílem buddhismu, zničení utrpení, je nirvána charakterizovaná jako Nevzniklé, Nestvořené, Nesložené, ... Je to jediný transcendentní prvek buddhismu.

Buddhovy nauky se uchovávají v tzv. sútrách (nejznámější je sbírka Tripitakam).

Buddhovi jde především o praktickou cestu. Proto se odmítá vyjadřovat k otázkám o Bohu a k posmrtné existenci.

Postupem času se buddhismus rozdělil na tři směry:

- hínájána (malé vozidlo) – neteistický, elitářský a individualistický buddhismus, rozšířen v Thajsku, Barmě, Kambodži, Vietnamu, Laosu a Srí Lance;
- mahájána – tolerantnější, obsahuje teistické prvky;
- vadžrajána – tibetský a mongolský lámaismus.

Šintoismus

Nemá zakladatele ani posvátné texty. Vychází z původního lidového japonského náboženství. Označení božstva šintoismu, kami, je univerzální. Může označovat posvátné zvíře, rostlinu, hmotu, ale i ducha předka. Vyjadřuje i pocit bázně, obdiv a úctu. Šintoismus je náboženstvím, které je velice spjato s děním v přírodě. To je možno vyzorovat jak v kultu jednoho z předních kami – bohyně slunce Amaterasu, i v poutích na vrchol posvátné hory Fudži, v obřadech sázení rýže i v úctě posvátným stromům.

Židovství

Nemá zakladatele. Monoteistické náboženství. Jeho kořeny sahají až do 18. století před Kristem. Základním posvátným židovským textem je Tóra (pět knih Mojžišových). K ní se připojuje skupina historických knih nazývaná dřívější proroci, skupina prorockých knih zvaná pozdější proroci a spisy. Od tohoto pojetí, které vzniklo až kolem roku 90, se liší tzv. alexandrijský kánon, rozšířený o další knihy. V této podobě převzalo Bibli rané křesťanství jako Starý zákon. Výklad Písma, pravidel života a tradic obsahuje Talmud.

Podle židovského pohledu na lidskou společnost jsou všichni lidé stvořeni k obrazu božimu. Všichni byli stvořeni sobě rovni a stejně důstojní. Všichni byli stvořeni svobodní, schopní si zvolit mezi dobrem a zlem, aniž by byli zatíženi břemenem hříchu. Bůh dává člověku o sobě vědět prostřednictvím zjevení. Člověk Bohu odpovídá. Tímto obousměrným procesem předal Bůh člověku zákon – Tóru. Dodržovat tento zákon znamená urychlit příchod božího království na zemi. Příchod tohoto království ohlásí Mesiáš (Pomazaný). Vzhledem k tomu, že to byli právě oni, komu Bůh zjevil svůj zákon, hrají židé v tomto plánu spásy zvláštní úlohu.

Spojujícím článkem židovství není ani tak filosofie či teologie. Spíše jsou to různé obřady a styl osobního, rodinného a občanského života.

Židé netvoří instituci s centrální autoritou. Místní náboženské obce jsou autonomní. Někteří kvalifikovaní muži plní v obci obřadní, administrativní a ekonomické funkce.

Rabín má funkci blízkou kazateli v protestantských církvích, je chápán jako učitel a soudce. Kantor vede bohoslužby a kněží (v židovství je kněžství dědičné) žehnají shromáždění při bohoslužbách.

Islám

Zakladatelem je prorok Muhammad (570 – 632). Monoteistické náboženství. Vznik je ovlivněn původními polyteistickými náboženstvími Arabského poloostrova, židovstvím a křesťanstvím. Posvátným textem Islámu je Korán, zápis obsahu zjevení, která Muhammad prožíval. Bůh, Stvořitel všech věcí i spravedlivý Soudce, se podle islámu zjevoval Abrahámovi, Mojžíšovi i jiným prorokům. Ježíše chápe jako jednoho z proroků, jako Slovo Boží, ba vyznává i narození Ježíšovo z panenské matky Marie. Křesťanům vytýká, že věří v božskou přirozenost Ježíšovu.

Ač se to v současnosti zdá takřka neuvěřitelné, je islám zejména vůči křesťanům a židům poměrně tolerantním náboženstvím.

Životní styl muslimů se vyznačuje plněním pěti náboženských povinností: vyznání víry, modlitba, půst, almužna, pouť do Mekky. V islámu také poněkud splývá politická obec s obcí náboženskou.

Islám se dělí na dvě hlavní větve: sunnity a šíity.

Většinová sunnita se řídí prorokovou tradicí – sunnou.

Šíitě směřují k teokracii pod nadvládou znalců islámského práva.

Křesťanství

Zakladatelem je Ježíš Nazaretský, zvaný Kristus (Pomazaný). Monoteistické náboženství. Vychází z židovství.

Posvátným textem křesťanství je Bible skládající se ze Starého a Nového zákona. Starý zákon obsahuje proroctví o příchodu Mesiáše, Nový zákon obsahuje zprávu o příchodu Mesiáše v osobě Ježíše a o vzniku prvních křesťanských náboženských obcí.

Bůh v křesťanství je jeden, avšak má charakter společenství tří osob – Boha Otce, Syna i Ducha svatého. Je bohem osobním (Otec) i neosobním (Pravda, Život, Láska). Aby lidé byli osvobozeni od hříchu, sestoupil na zem, stal se člověkem, zemřel na kříži, vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa.

Společenství křesťanů se nazývá církev. První církev byla spravována apoštoly a jejich nástupci biskupy. S nimi spolupracovali presbyteri a jáhni. Během prvního tisíciletí se vytvořila dvě významná centra duchovní moci – Řím a Cařihrad. Na přelomu tisíciletí dochází mezi

nimi k roztržce – odděluje se pravoslavná církev. S nárůstem významu měst rostou rozdíly mezi bohatými a chudými, církev se mnohdy vzdaluje ideálu Ježíšovy chudoby. Důsledkem tohoto stavu je reformace, která vede ke vzniku reformovaných církví. Katolická církev na novou situaci odpověděla reformou na Tridentském koncilu. Ovšem církev je stále více využívána světskou mocí k utužení státní jednoty a církev přestává být významným činitelem usměrňujícím život lidí. Církev se posléze začíná prakticky angažovat ve zdravotnictví a ve školství. Na přelomu 19. a 20. století se křesťanství začíná hlásit o svůj podíl vlivu na běh věcí veřejných se svojí sociální naukou. Později osvědčuje svůj potenciál v bojích s totalitní mocí. Také se rozdělení křesťané snaží mnohem více spolupracovat – ekumenické hnutí.

V současné době u nás v republice působí tyto církve:

Katolická církev

Pravoslavná církev v České republice a na Slovensku

Starokatolická církev

Církev československá husitská

Českobratrská církev evangelická

Slezská církev augsburského vyznání

Církev bratrská

Bratrská jednota baptistů

Jednota bratrská

Evangelická církev metodistická

Apoštolská církev

Novoapostolská církev

Křesťanské sbory

Adventisté sedmého dne

Voda života

*Každý snáší bližního v té míře, jak ho miluje.
Když se milujete, také se snášíte,
když přestáváte milovat, přestáváte si rozumět.*

papež Řehoř Veliký

MODLITBA ZA PRAVDU

*Bože, který jsi stvořil národy a všem jsi vdechl
touhu žít ve cti,*

zbav dnešní svět toho nejhoršího: lži.

*Lži, která podpírá a připravuje násilí
a učí lidi nenávidět se navzájem.*

*Lži, která otravuje národy a vykopává mezi nimi
propasti.*

*Cožpak si má věčně ošklivít soused souseda
a čekat jen na příležitost, aby mu zasadil
mstivou a úkladnou ránu?*

*I po válce si mohou lidé a národy podat ruce,
mohou si sebe rytířsky vážit a navázat vztahy
důvěry.*

Ale na bojišti lži nebude nikdy důvěry a cti.

*Každá lež zajde, ale zůstane po ní nenávist a
opovržení.*

*Za každou lži je úklad a násilí,
každá lež je útok na bezpečí světa.*

*Neboť jen bez lži se mohou lidé a národy dorozumět,
ať mluví jazykem jakýmkoliv.*

Bože, vrať světu pravdu!

Karel Čapek

O SEKTÁCH S PROKOPEM REMEŠEM

Marek Bárta

Co to jsou sekty a proč vlastně vznikají?

Definice sekty bude znít trochu učeně, ale asi se to na začátek hodí. Sekty jsou skupiny, které fungují sociálně patologicky. Je to určité zvrhnutí moci, kdy vedení sekty v sobě zahrnuje bezpodmínečnou a absolutní autoritu jak šéfa tak znalce. Odborně se tomu říká epistemická autorita, to je autorita znalce, a deontická autorita, to je autorita šéfa. Tyto obě podmínky musí být splněny, aby šlo o sektu. Když to řeknu trochu jinak, cokoliv prohlásí šéf sekty v jakékoliv oblasti, je považováno za bezpodmínečnou pravdu. O tom se nediskutuje a nijak to není zpochybňováno řadovým členem. Současně cokoliv prohlásí šéf, ve smyslu, že by mělo nebo nemělo být uděláno, se považuje za vysoce zavazující slib. Tím se sekty liší od jakýchkoliv běžných náboženských skupin, protože tam ta závaznost z hlediska věrouky není absolutní. Kdyby papež například prohlásil, že Země je placatá, všichni, nebo téměř všichni katolíci se tomu budou smát, protože v katolické církvi papež takovou autoritu nemá. Kdežto když by něco podobného prohlásil vedoucí nějaké sekty, tak ti sektáři to skutečně vezmou jako pravdu. To je oblast autority epistemické. Co se týče autority deontické, autority šéfa, tam skutečně cokoliv šéf požaduje, je bráno a akceptováno. Takovým hrůzným příkladem je událost z roku 1978, kdy vedoucí jedné takovéto skupiny Jim Jones vedl svých tisíc následovníků z Kalifornie do Guayány a pak v pralese všichni spáchali masovou sebevraždu. To je příklad, kam až bezpodmínečná autorita může jít. Čili, když otázka zněla, proč sekty vznikají, myslím že je to hlavně touha po moci. Je to patologie moci a vlastním smyslem sekty je, že saturuje v člověku touhu po moci.

Jakým způsobem sekty získávají příznivce?

Musí se prezentovat jako někdo... Tam jde o to, že musí získat bezpodmínečnou autoritu. Využívá se různých nátlakových mechanismů, které jsou známé ze sociální psychologie. Velice zjednodušeně: sekta musí být prezentována tak, aby se stala pro člověka vysoce žádoucí a ten člověk, ve snaze stát se členem této skupiny, se stal jejím totálním konformistou. Taková ta běžná představa, že sekty jsou skupiny, „které jsou vod prvního pohledu ujetý“, že sektáři jsou lidé divní, nepříjemní atd., to je představa zcela nesprávná. Sekty od začátku působí na člověka jako velice přitažlivé a žádoucí skupiny. To znamená, že se sektáři jeví jako lidé příjemní, hodní, milí, citliví, kteří projevují zájem o člověka, neustále si ho všímají atd. Proto se tento způsob náboru, který je charakteristický pro sekty, nazývá love bombing – bombardování láskou. To je první specifikum sekt – jeví se jako něco, co je vysoce žádoucí. Na druhou stranu sekta působí tak, že všechno, co je mimo sektu, se vlastně jeví jako ohrožující. To znamená především tento svět. A argumentuje se fakty, které jsou v podstatě logické – ekologické a ekonomické hrozby, hrozby vojenské, násilí. Může se argumentovat běžnými problémy člověka v dnešním světě: „Nejsi schopen zvládnout tento svět.“ Tady je najednou dvoji tlak, který tlačí jedince do sekty. Zaprvé přitažlivost skupiny, která se prezentuje jako velice perfektní skupina, a na druhou stranu odpudivost tohoto dnešního světa. Tam se apeluje na prožitky osamocení, ohrožení, úzkostlivosti, které život v tomto světě přináší. Tento dvoji tlak dokáže být tak silný, že jedinec má hrozně málo šancí sektě odolat.

Jakým způsobem se bránit, jak poznat, že dotyčná parta jsou stoupenci nějaké sekty? Může se přece třeba jednat o nějaké společenství z katolické církve, které se projevuje stejným zájmem o člověka jako sekta.

U sekty se navíc projevuje strašení světem, což u běžných náboženských skupin není. Ale je pravda, že může být malinko obtížné to poznat a u některých sekt je to obtížné pro každého, i pro odborníka. Jsou zde pouze určité momenty, které mohou vyvolávat podezření. První z nich je, když se ta skupina odmítne identifikovat s nějakou stávající církví. Podezřelé je, když například řeknou: „My nejsme nic, my jsme jen tak křesťané“. Jakmile někdo prohlásí, že je jenom tak křesťan, je to divné. Když řeknou: „My se jen tak scházíme“, tak to zavání. Druhá podezřelá věc je nějaká vazba na Ameriku. Prakticky všechny sekty k nám přichází z Ameriky. To je empirická zkušenost. Jakmile je u té skupiny nějaké napojení na Ameriku, jsou-li tam nějakí američtí misionáři (i když to hnutí třeba nemusí pocházet z Ameriky, např. Hare Kršna pochází z Indie), opět pozor, pozor. Jinak je rozpoznání, zda se jedná o sektu, velice obtížné, protože hlavně tvrdé sekty odmítnou vůbec říci co jsou zač, budou říkat: „My jsme jenom křesťané“, nebo „My jsme skupina, která chce žít podle křesťanských zásad“ a popřípadě „Žijeme podle nějakých náboženských zásad“. Další důležitá věc je, že ta skupina se oficiálně nemusí vůbec identifikovat s náboženstvím. Jsou psychoterapeutické skupiny, které náboženské pozadí velice tají a snaží se vystupovat jako lidé, kteří se vám snaží pomoci v psychických nesnázích a nabízí vám kurzy úspěšné osobnosti atp. I zde, a jsou to ty nejrazantnější a nejnebezpečnější skupiny, je třeba uvažovat o sektách.

A jakým způsobem se tedy bránit? Když vím, že se jedná o sektu, mám je odmítnout naprosto tvrdě? Slyšel jsem takový vtip, že Svědkové Jehovovi mají společného se škodovkou to, že se musí pořádně prásknout dveřmi. A to si ještě myslím, že Svědkové Jehovovi ve srovnání se sektami, které se k nám teď hrnou vůbec nejsou tak nebezpeční.

Konkrétně u Svědků Jehovových si myslím, že není nutno práskat dveřmi. Ale člověk musí vědět, že proti sektám člověk vlastně nemá šanci přeargumentovat je. Je to trochu nebezpečné. Myslím, že spíš jde o to, a to je určeno zvláště vedoucím roverů, uvědomit si, co mohou nabízet. Právě oni mohou nabízet hodně, protože spíše než oni může být ohrožen někdo z jejich kmene. Sekty působí skupinovou dynamikou, nabízejí perfektní společenství. V podstatě toto může být naše ochrana proti nim – dobře fungující společenství mladých lidí, se vztahy skutečně od srdce k srdci. Znam konkrétní příklad dívky, která odešla od Svědků Jehovových a jedním z momentů, které jí pomohly odejít, byla právě dynamika skautského oddílu. Ona si říkala, jak to, že tito mi kamarádi, kteří jsou tak fajn, by měli zahynout strašnou smrtí, protože nejsou Svědkové Jehovovi. Ve skautském oddíle se skutečně cítila dobře a to byl moment, který jí pomohl.

Toto byla odpověď na otázku jak pomoci někomu kdo se trochu uchytil. Dá se nějak poznat, např. na chování brášky, kterého mám na starost, že je zapleten s nějakou sektou?

Dříve nebo později začne být takový aktivní. Nikdy nevnímá, že by mohlo jít o sektu. Myslí si, že se setkal se společenstvím perfektních lidí, věřících, většinou křesťanů. Bude mít snahu tu radost, kterou prožívá, dávat najevo, předávat ji, zapojovat další lidi. Začne mluvit o perfektním společenství věřících a o tom jak by bylo fajn, kdyby to poznali i ostatní. Vedoucí má tu výhodu, že má odstup a měl by si říci: „pozor“, a začít sondovat o jakou skupinu jde. Když půjde o skupinu hlásící se k nějaké stávající církvi, není důvod se bát. Sekta se totiž

nikdy nebude prohlašovat za katolickou, evangelickou, českokobratrskou atd. Sekty jsou vždycky jen samy pro sebe. Kromě už zmiňovaných znaků jsou další. Ten bráška může mluvit o jakémisi vůdci, který je někde v Americe, a projevuje k němu nekritický obdiv. Začne hlásat zvláštní životní zásady, např. známé je odmítání transfúze u Svědků Jehovových, ale mohou to být věci i méně zjevné. Tam všude je třeba dát pozor.

S jakými sektami se u nás můžeme setkat?

Obecně by se daly rozdělit do čtyř skupin: na sekty s křesťanským pozadím, sekty s východním pozadím, sekty s okultním pozadím a sekty s pozadím psychoterapeutickým.

Ty křesťanské sekty, které u nás jsou, by byly např. některé extrémní letniční skupiny. To jsou skupiny plně na rovině křesťanství co do věrouky, ale sekta není definovaná teologicky, ale funkčně. I tyto doktrinálně křesťanské skupiny mohou fungovat jako sekta. Vůdce té skupiny je pro řadové členy polobohem. Cokoliv řekne, je pravda, cokoliv řekne, se splní. Oni samozřejmě nefeknou přímo, že z něj mluví Bůh, řeknou, že to je Bible. To už je vedlejší, jak se to zdůvodní, ale tento rozpor tam může být. Hlavně jsou to skupiny napojené na švédskou Uppsalu. Je to např. „Voda života“ v Praze. Jejich více, nemám odvahu je všechny klasifikovat, ale jakmile se skupina hlásí k Uppsale či má napojení na Kurta Eckmanna, má blízko k Vodě života a mám pocit, že naplňuje charakter sekty.

Dále by to byly skupiny, které vycházejí z křesťanství, ale křesťanské nejsou, např. známí Svědkové Jehovovi, o těch není třeba mnoho mluvit. Mormoni, kteří vystupují navenek velice příjemně, oficiálně mají název Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů. Oni to netají, takže není obtížné je identifikovat. Další podobnou skupinou je tkzv. Církev sjednocení neboli Moonova sekta, tam už to utajování je zřejmější. Tato skupina se váže na svého vůdce, Korejce jménem Son Moon, který v současnosti žije v USA. Oni ho považují za spasitele a z toho už plyne statutární podřízenost, protože cokoliv spasitel prohlásí, je pravda a je to absolutně zavazující. Poslední z těch nebezpečných je takzvaná Rodina, dříve Rodina lásky a ještě dříve Rodina Boží. Ti jsou zvláštní tím, že sexualizují křesťanství, ale samozřejmě to nefeknou v prvním kontaktu. Příslušníci Rodiny stále mluví o lásce, o lásce k Bohu. Tvrdí, že tuto boží lásku musíme projevovat a předávat lidem úplně se vším všudy, tzn. i v oblasti sexuality. Jejich zakladatel a vedoucí se jmenuje David Berg. Špatně se identifikují. Jsou to ti, co rozdávají letáčky s kolorovanou perokresbou a nicnefajícím křesťanským textem podepsaným Martinelli, Post Fach nevím jaký, Videň. Tato značka Martinelli to je ta Rodina lásky. To jsou asi z těch křesťanských skupin všechny.

Z východních skupin je to hnutí Hare Kršna, které vykazuje charakteristiku sekty, i když je většina lidí považuje za neškodné, ale ti se dají poznat velice snadno. Ještě snad skupina, která vychází z Islámu, Bahá'í. Víím, že se Baháisté snaží tady zakotvit. Ani oni svoji identitu netají, takže se od nich dá dozvědět, co jsou zač.

Ze skupin s okultním pozadím by to bylo hodně skupin, které se váží na hnutí New Age a satanismus. Je to hnutí, přímo o sektách se nedá mluvit, i když jsou i satanistické sekty. Je to velice amorfní hnutí, ale figuruje tam čarodějnictví, magie, astrologie, přímo třeba i satan. Víra v převtělování, to je jejich specifikum. Je to ohromný mišmaš různých filosofii a náboženských směrů.

Čtvrtá skupina, to jsou ty psychoterapeutické sekty a popravdě řečeno to jsou ty nejnebezpečnější ze všech, protože tam jde nejvíc o peníze, takže mají nejmafianštější metody. Je to především dianetika neboli scientologická církev. Ti vyložené tají, že jsou církev nebo že mají

náboženské pozadí. Oni vylepovali plakáty po Praze, kde nabízeli kursy úspěšné osobnosti, že zaručí během roku zvýšení platu na trojnásobek atd. Mají svoji psychoterapeutickou metodu, kterou aplikují a která je účinná (kdyby byla neúčinná, nebylo by třeba se toho bát). Je vysoce účinná a zpitomnění člověka je tak razantní, že do této skupiny vlítne během několika dnů, maximálně týdnů. A pak tam začne dodávat všechny své finance, takže to stojí ohromně těžké peníze.

To je asi tak přehled těch skupin, které u nás působí.

A takové ty různé kursy, které se vážou k holotropnímu dýchání, chození po žhavém uhlí...

To má blízko k New Age, to patří do New Age. Tam se předem nedá říci, zda to funguje jako sekta, to by musel člověk přesně vědět, jaký je tam vztah k vůdci té skupiny, k tomu gurúovi. Ty skupina se mohou lišit jedna od druhé. Tady bych spíše použil termínu destruktivní kult. V něčem se kryje se sektou, i když destruktivní kult zase spíš ukazuje, že tam jde o nějakou destrukci. Holotropní dýchání může značně destruovat člověka a závislost na vedoucím tam může být velká. Já bych skupině holotropního dýchání nedůvěřoval. Co se týče chození po ohni, to já považuji za nečestný manévř. Mně osobně referovali kluci, kteří dělali v Poldovce v Kladně, že v kovárnách, kde se používají ingoty s rozžhaveným železem, viděli na vlastní oči a je to běžné, že když vyjede ingot rozžhavený do běla, tak lze na ten ingot položit ruku a nic se člověku nestane. Pokud by měl nižší teplotu, byl pouze do červena, tak budou těžké popáleniny. Má to nějaký čistě fyziologický podklad a to, že oni to berou tak, že na konci kursu budeš schopen proběhnout po ohni a nic se ti nestane, je jaksi nečestný způsob...

A co transcendentální meditace?

Ta je hrozně nebezpečná, ale ona u nás snad už není. Byla taková aféra před třemi lety, v novinách se to hrozně rozmázlo a zdá se že od nás odtáhli. Je to východní meditativní sekta. Já si myslím, že jakmile někdo nabízí nějaké východní meditativní techniky, radši dál. My na to prostě nejsme stavění. A hlavně, věk lidí do dvaceti let, na to není. Hrozí totiž, že ten člověk dostane psychózu a skončí v blázinci. Stát se to může a těch případů tady je dost. V tomto věku by mladí věřící lidé měli naopak být spíše vtahováni do toho, aby svoji náboženskou víru projevovali spíše v životní realitě, mezilidskou pomocí. Myslím, že je nebezpečné, když se osmnáctiletý člověk začne příliš nořit do sebe samotného.

A když se jedná o kluky nebo o holky, kteří se s náboženstvím doma třeba nesetkali a zatím se o nich nedá říci že by byli – nerad říkám nevěřící, ale nehlásí se k žádné církvi. A tak hledají...

Vím, že skupiny, které toto nabízejí, mají větší incidenci destrukce než jiné. To znamená, že východní styl myšlení pro nás prostě není. My máme imprinting středoevropský, evropský, založený na racionalitě, na průzračnosti vědomí. V tom jsme vyrostli, z toho už nemůžeme vyskočit do konce života. Jakmile na sebe začneme aplikovat metody myšlení jiné kultury, v tomto případě indické, to není pravá aristotelovská logika, na kterou jsme zvyklí, může to mít nepředvídatelné následky. Tam se klade důraz na intuitivnost, emotivnost, prožitek, vnoření se do vlastního nitra, kdy se vědomí spíše zužuje. Já mám pocit, že to pro nás není, že to pro nás může být nebezpečné. Věřím, že pro Indu ne, pro něj je to normální, on v tom vyrostl. Ale pro nás Evropany, mám pocit, je zde riziko nebezpečnosti větší.

Ještě na závěr – co tak hrozí těm co spadnou do některé z těch sekt?

Že se stanou loutkami v rukou druhého. Samozřejmě oni to nikdy tak neprožívají, protože sekta manipuluje vůlí člověka. Když bych se vrátil na začátek – tam je skupina, která je báječná. Člověk se chce stát členem té skupiny, proto chce dělat všechno, co dělají oni. On není manipulován proti své vůli. V tom je ta zákeřnost, že se manipuluje s jeho vůlí. Ale i to, že on chce toto činit, že už vlastně dělá jen to, co žádá vedoucí sekty. Když chce Svědek Jehovův odmítnout transfuzi, tak v podstatě dělá jen to, co žádá jejich vedení. V tom je ta zákeřnost. Tento člověk to necítí jako nátlak z venčí, přesto je zcela bezduchou loutkou v rukách vedení, která není schopná nezávisle se rozhodovat. A pak strašně závisí na tom, co vedení sekty na něm chce, co na něm požaduje. A bohužel se stane, že vedoucímu sekty najednou rupne v hlavě a chce věci, které jsou skutečně už absurdní a na hranici nebo za hranicí fyzické destrukce. A to je případ Jima Jonese. Takže každá sekta je potenciální časovaná bomba. A všechno závisí na tom, co se zrodí v hlavě vedoucích sekty.

*Ve všech věcech si zachovej svobodu ducha
a sleduj, kam tě duch vede.*

Ignác z Loyoly

*Velký Duchu,
jehož hlas slyším ve větru a jehož dech dává
život celému světu, vyslyš mě. Předstupuji před
tvou tvář jako jedno z tvých dětí. Podívej, jsem
malý a slabý; potřebuji tvou sílu a moudrost.
Dej ať putuji v kráse, ať moje oči vidí vždy
purpurově rudý západ slunce. Ať si mé ruce váží
věcí, které jsi stvořil, a mé uši ať slyší tvůj hlas.
Učiň mě moudrým, abych mohl poznávat
věci, kterým jsi naučil svůj lid, učení skryté
v každém lístku a v každé skále.
Toužím po síle ne proto, abych měl převahu
nad svými bratry, ale abych dokázal zvítězit nad
svým největším nepřítelem – nad sebou samým.
Učiň mě vždycky ochotným, abych s čistými
rukama a upřímnými očima přicházel k tobě,
aby můj duch, až život zmizí jako zapadající
slunce, mohl dospět k tobě a nemusel se stydět.*

modlitba Siouxských Indiánů

O HISTORII A VÝZNAMU SLOVA BŮH

Prof. PhDr. Přemysl Hauser, CSc.

Slovo bůh patří k vrstvě nejstarších slov v češtině. Je zastoupeno ve všech slovanských jazycích, což poukazuje na to, že bylo již v jejich společném základě, praslovanštině. Původní podoba „bog“ prošla v češtině hláskovými změnami g v h a dlouhého o nejprve v uo a pak v dlouhé u. Historie slova bůh je však ještě starší než praslovanská. Patřilo k starým slovům indoevropským. Dokazuje to staroindické slovo bhaga a další paralely v íránských jazycích. Původní význam tohoto slova byl „osud, úděl, štěstí“. V historické češtině není slovo bůh v tomto významu doloženo. Tento význam je však přítomen v několika slovech, která svým tvořením s ním souvisí a jsou v jazyce běžná:

bohatý – vlastnost mít velký úděl

nebohý – bez údělu, nemající úděl

ubohý – zbavený údělu (předponu u– zde znamená odluku jako ve slovesech ulomit, useknout)

zboží – staročesky zbožie s významem bohatství, pak konkrétní předměty, majetek

doboha – příslovce s významem do sytosti

Již v dávných dobách se začalo slova užívat v novém významu pro označení vyšší moci, bytosti vyšší než člověk. Vysvětluje se to tak, že slovo bylo spojováno s jménem některé vyšší bytosti jako její přívlastek a ten potom její jméno zastoupil. Došlo i k obecnému rozšíření slova v tomto významu pro každou vyšší bytost.

V raném stádiu se význam slova vykládá jako „udělující, dávající“. K užití slova bog v tomto významu mohlo dojít i z důvodu tabu, tj. pro záповěď užívat pravého jména je užito opisu. Taková tabuistická slova jsou i v jiných jazycích. Např. germánská gutha – dnešní anglické god, německé Gott – mělo význam „bytost vzyvaná“, hebrejské adonai (Pán) nahrazovalo tabuové Jahve (Jsoucí).

Slovo bůh pro označení vyšší bytosti bylo v praslovanštině, stejně jako bhaga ve staré indičtině a paralely v jazycích íránských. K vývoji nového významu mohlo dojít v těchto jazycích samostatně nebo se u Slovanů vyvinul pod íránským vlivem. Staré náboženské představy byly polytheistické nebo animistické, proto má slovo bůh běžné tvary množného čísla a existují odvozeniny bohyně, bůžek. Po přijetí křesťanství se u Slovanů význam slova bůh zúžil na označení boha v křesťanském pojetí.

V dnešní době má slovo bůh pevný a ustálený význam:

1. nejvyšší skutečnost v křesťanském pojetí – a pak se píše s velkým počátečním písmenem
2. bytost, bytosti člověku nadřazené v pojetí polytheistickém (v mnohobožství)

Zaznamenávají jej takto shodně s prvním naším velkým slovníkem Jana Jungmana všech-ny naše soudobé slovníky: Příruční slovník jazyka českého, P. Váši – F. Trávníčka Slovník jazyka českého, Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny.

Pro úplnost ještě připojme, že slovo bůh poklesá na výrazy citové, např. 5. pády bože, božičku, božinku, na výrazy zesilující, nebo vyjadřující podiv, nejistotu apod.: pro boha, za boha si nevzpomenou, díky bohu, chvála bohu, bohužel, bohudík, bůhvídko aj.

V závěru zdůrazňuji, že můj výklad je jazykový, nikoli filosofický nebo náboženský.

*Pane, udělej ze mne nástroj svého pokoje:
kde je nenávist, tam ať přináším lásku,
kde je křivda, ať přináším odpuštění,
kde je nesvár, ať přináším jednotu,
kde je omyl, ať přináším pravdu,
kde je pochybnost, ať přináším víru,
kde je zoufalství, ať přináším naději,
kde je temnota, ať přináším světlo,
kde je smutek, ať přináším radost.*

*Pane, učiň, ať nechci tolik
být utěšován, jako spíše utěšovat,
být chápán, jako spíše chápat,
být milován, jako spíše milovat.*

*Neboť je toto:
kdo se dává, ten přijímá,
kdo na sebe zapomíná, ten je nalézán,
kdo odpouští, tomu je odpuštěno,
kdo umírá, ten povstává k věčnému životu.*

Sv. František z Assisi

HLEDÁTE ODPOVĚĎ? – ROZHOVOR S JIŘÍM ZAJÍCEM

Bobo

Tento rozhovor vznikl na základě otázek, které jsem posbíral při hledání duchovních cest se svými rovery. Ne vždy jsem však byl přesvědčen, že mé odpovědi jsou úplně správné a dotažené do konce. To mne vedlo k tomu, abych poprosil Edyho jakožto předsedu Duchovní rady Junáka, zda-li by se společně se mnou nad těmito otázkami nepozastavil. Doufám, že pomohou i vám reagovat na všetečné dotazy vašich R&R. A jestliže zde ten váš dotaz nebude, napište, a bude-li zájem, věřím, že bychom mohli v rozhovoru pokračovat.

„Nevěřím v žádného dědu s fousama, který by to tady všechno řídil“, říkají někteří, přijde-li řeč na Boha. Ale Boha si snad nelze představovat jako pohádkového dědečka?

Já si myslím, že představovat si Boha na způsob člověka, byť neobyčejně mocného a velkého, či snad většího než celý vesmír, je jednou z největších překážek k tomu, aby se člověk mohl rozumově začít přiměřeně vypořádávat s otázkou existence Boha. Mezi Bohem a čímkoliv jiným je propastný rozdíl. Je menší rozdíl mezi bílou krvinkou v našem těle a celým vesmírem, než mezi čímkoliv ve vesmíru a Bohem. To je dáno tím, že Boží bytí je naprosto jiné, než bytí vesmíru. Vzhledem k tomu, že jsem mohl určitým způsobem řadu let spoluúčtovat výchovu malých dětí i v této oblasti víry, byl jsem vždy pro to, aby se jakákoliv představa o Bohu nespájovala s představou člověka. Ta nejprimitivnější představa Boha je – a my jsme si to ověřili, když jsme dělali anketu mezi Pražany – že si i někteří dospělí lidé Boha představují jako ohromného starého pána na velkém křesle. Je to především velkou vinou pokleslého pseudokřesťanského umění i velmi špatnou teologií. Už Starý Zákon zásadně zakazoval zobrazovat Boha. To mělo právě tento význam – aby nedošlo k vytváření představ Boha na způsob čehokoliv jiného. Myslím si, že tato naivní představa Boha jako pohádkového stařečka, je dnes mnohem větší překážkou, než se obecně má zato. Protože i když lidé mnohdy říkají:

„Já si nemyslím, že to je nějaký dědula“, ve skutečnosti si ho podobného člověku představují. A to je zásadní omyl. Z našich zkušeností vyplývá, že Bůh je spíše jakási personální energie než nějaká ohraničená skutečnost. A tak je třeba těm, kteří odmítají věřit v Boha, kterého si představují jako nějakého dědulu, říci:

„No to snad nemyslíš vážně, že by Bůh mohl takto nějak vypadat. Nikdo, kdo je křesťanem, si Boha takhle nepředstavuje. A Bible už přes tři tisíce let upozorňuje, že takto si představovat Boha je chyba. Bůh sám o sobě se ničemu, co známe, nepodobá, natož dědovi s fousama“.

Má-li se tedy s kýmkoliv vést inteligentní hovor o těchto tématech, pak, jak se zdá, je prvním předpokladem vnitřní pochopení Boha jako metafyzické skutečnosti.

Ano, dovést kohokoliv k tomu, že nějaký Bůh je. Bez toho se ovšem nedá vysvětlit vůbec nic. Já jako matematik si nedovedu představit, že by taková skutečnost jako je Bůh, mohla nebýt. Bez toho se všechno hroutí. Jistě, všechno lze v zásadě zpochybnit, ale nechci-li zcela odhodit rozum, potom nemohu odhodit ani Boha. Protože Bůh je ta skutečnost, která dává základnu všemu uvažování. To, že naše uvažování je něčím více než nějakým blábolením a metáním nesmyslů, vyplývá právě z toho, že se mohu opřít o Boží skutečnost – Bůh dodává hodnověrnost našemu uvažování.

Jiní ale, bavíme-li se o Bohu, říkají, že kdyby Bůh opravdu existoval, nemohl by dopustit všechny ty hrůzy a utrpení, ke kterým na Zemi dochází.

To je vlastně jen rozvíjení té představy, že Bůh je podobný člověku. Žádného z nás nemůže nechat chladným, že se opravdu v tomto světě dějí veliké nespravedlnosti a křivdy, a že je tedy na světě spousta utrpení. Jenomže Bůh, alespoň jak jej chápou křesťané, nemá k dispozici jenom tento svět, který je skutečně plný utrpení. Sám nás upozorňuje, že to je první etapa života a v této etapě života se máme naučit mu důvěřovat. Navíc nám skrze svého syna Ježíše ukazuje, že nás v tom nenechává, že když se stane cokoli špatného, když kdokoli na tomto světě trpí, on trpí s ním. To je taková úplně špatná představa, že Bůh je naprosto lhostejný k tomu, co se tady děje; že to je takový vládce, kterého se to netýká, který je sám se sebou spokojený, který tu něco zpackal a teď to tady nechá kvasit a mlít se. Naopak. Minimálně od dob Ježíšových víme, že cokoli se tady někomu stane, kdokoli trpí, tak to utrpení s ním prožívá Bůh, nese ho a umožňuje, aby právě tím utrpením, které člověk unese, místo aby začal nadávat nebo si zoufal, tak právě tím utrpením člověk nejučinněji uzdravuje tento nemocný svět.

Z toho plyne, že není možné představovat si Boha jako spasitele, který z našeho života odstraní všechno utrpení, války, a podobně.

Jistě. Alespoň ne tak jednoduše, jak si to lidé běžně představují. Protože to by znamenalo znásilnit svobodu. Vesmír je nemocné stvoření. To je obrovský živý organismus. A jeho nemoc tkví v tom, že se vytrhl z přátelského vztahu k Bohu. Vše špatné a zlé, co vidíme kolem sebe, je důsledek toho, že v okamžiku, kdy vesmír vznikl, došlo k určité roztržce – vesmír jako celek se postavil proti Bohu. Postavil se do pozice: „Já si vystačím sám a Tebe nepotřebuji“, a všechno to špatné kolem nás je toho důsledkem. Jenomže Bůh je v pozici rodiče, kterému uteče dítě a který ví, že si to dítě cestou nabije a že je špatné, ale také ví, že má-li se obnovit jejich přátelství, nemůže za ním vyslat eskadru policistů, aby ho násilím přivlekli. Ví, že musí dojít k tomu, že si to dítě řekne: „Skutečně, to všechno utrpení jsem si mohl ušetřit, kdybych byl býval žil v přátelství se svým otcem.“

Mnoho lidí také od náboženství a od křesťanství odrazuje to, kolikrát se v dějinách prolévala krev ve jménu Boha.

To je něco podobného, jako když je oddíl skautů na táboře a jedna z družin někomu v blízké vesnici očeše na zahradě třesně, nebo spáchá něco podobného, a lidé z té vesnice si řeknou, že všichni skauti jsou takoví. A teď si představ, v jaké pozici je vůdce jejich oddílu. On ví, že to byla chyba, že kolikrát těm klukům říkal, že se to nesmí, a oni to přesto udělali.

To je situace křesťanství a situace Boha vůči tomu, když ti, kteří tvrdí, že jsou křesťané, udělají takovouto ostudu. Prolévat krev ve jménu křesťanství (s výjimkou případů vyložené sebeobrany) je vždy špatné. To znamená, že od 8. až 9. století mnozí křesťané převzali morálku světa, morálku násilí. Ale to není Ježíšův postoj. Je třeba vědět, že prolévání krve ve jménu křesťanství je veliké selhání mající za následek také veliké snížení důvěry v křesťanství. Zde je rozdíl mezi křesťanstvím a islámem, protože v učení islámu stojí, že se islámská víra má šířit třebas i mečem. Inu v křesťanství není. Jestliže křesťané tvrdí, že ve jménu Boha někoho zabijejí, jsou vlastně Bohu nevěrní.

Jenže to někdy tvrdila i nejvyšší křesťanská hierarchie.

Tady je nutno vždy odlišit vyhlášení třeba někdy i papežů od zásadních teologických rozhodnutí církevních koncilů. Zdaleka ne vše, co tvrdí kdekterý kněz, biskup, nebo dokonce i papež, je učení církve. Je zvláštní, že i v dobách těch velice špatných papežů, zejména v renesanci, nedošlo k přijetí chybných zásadních teologických rozhodnutí, to je takových, která by měla povahu dogmatu, tedy toho, co se bere opravdu za přesvědčení církve.

U nás, řekne-li se slovo „bůh“, tak si je většina lidí spojí s křesťanstvím. Na „západě“ je tomu ale jinak. Alespoň se to říká.

„Bůh“ je slovo, které je vlastní všem národům a rasám na světě pro označení té nehlubší, nejposlednější, nejtajemnější skutečnosti. Tak se tomu rozumí prakticky vždy, když se řekne slovo „bůh“. Ale většinou je snaha si Boha nějak konkrétně představit. Proto se mu dávají různá jména, třeba: Manitou – Velký Duch, Alláh – Můj Bůh, Jahve – Jsem který Jsem. To už je nějaká charakteristika. V křesťanství byly samozřejmě také hledány přibližující termíny a nejčastěji jsou užívány tyto: Otec, Láska, Pravda. Nemyslím si, že je mezi námi a „západem“ v chápání Boha takový rozdíl, protože „západ“ je silně ovlivněn křesťanstvím a jeho duchovností. Ale jsou tam promíšeny různé národy, rasy a náboženství (ve Francii je několik milionů muslimů, v USA jsou miliony číňanů, jihoameričanů, indů...) a tak ti lidé prostě vědí, že nemohou se slovem „bůh“ spojovat automaticky představu konkrétního náboženství.

Zde se ale lidé už jenom toho slova „bůh“ trošičku bojí.

Ano. Proto jsme se také podíleli na takové formulaci skautského slibu, aby tato nesnáz nebyla kamenem úrazu pro mnoho lidí.

To, že se lidé trochu toho slova „bůh“ bojí ovšem souvisí s dlouholetou cílenou propagandou, která směřovala k tomu, aby byl termín „Bůh“ spojován s něčím směšným, špatným, negativním. V tom je ten největší rozdíl mezi zeměmi, kde dlouhou dobu byla převládající materialistická marxistická ideologie, a „západem“. Pro mnoho lidí na „západě“ není s termínem „Bůh“ spojeno nic zvláštního, nebo spíše něco pozitivního a jen výjimečně něco negativního, zatímco tady je, vzhledem k té dlouholeté propagandě, u lidí, kteří se se slovem „bůh“ setkávali příležitostně, spíše povědomí něčeho záporného.

Většinou pod vlivem různých filmů jsou kladeny otázky, proč se vlastně křesťané chodí modlit do kostela, na co jim je zpověď, proč to je tak a ne jinak, ...

Za prvé je třeba rozlišit, zda je či není užitečná správná modlitba, a za druhé, jak taková modlitba může vypadat, jakou může mít formu, kde, kdy, jak.

Když jsem na začátku říkal, že to nejdůležitější, co se v křesťanství učíme, je důvěra, tak právě modlitbou se člověk té důvěře učí. Alespoň v křesťanském pojetí je třeba, aby mohl Bůh tvořivě zasahovat do našeho světa, důvěry k němu, protože ta důvěra mu říká: „Ano, já chci abys zasáhl. Já Tě zvu do akce.“ Tím je respektována svoboda. Všechna velká náboženství, která berou vážně člověka, náš svět i Boha modlitbu považují za velice důležitý zdroj a prostředek komunikace s Bohem. Je to dáno tím, že dvě personality, stejně jako dva lidé mající se rádi, mají-li něco vytvářet, jistě musí spolu komunikovat. Modlitba je v první řadě důležitá pro nás, abychom si plno věcí uvědomili. Ale ona je důležitá i pro Boha, protože právě v okamžiku modlitby zcela jednoznačně vyjadřujeme svou vůli s ním spolupracovat.

Co se týče formy – tam záleží na mnoha okolnostech, například na kulturním vývoji. Způsob, kterým se modlí buddhista, nám třeba připadá směšný, jiným zase připadá směšné, jakým způsobem se katolíci v kostelích modlí růženec. Je to dáno tím, že došlo k velikému vzdálení se celkové kulturní úrovně s projevem v modlitbě. A to je hlavně dáno izolací určitých skupin, zejména křesťanů, vůči ostatní kultuře. Mého strýce, když byl v Angole, nejvíce fascinovalo to, jak bezprostředně souvisí zbožnost tamních černochů s tím, jak se projevují v běžném životě. Pro ně je samozřejmé, že při bohoslužbě tancují, hrají na bubínky, dlouhou dobu jsou schopni zpívat a i jinak všemi možnými způsoby vyjadřovat svoji radost ze vzájemného setkání i ze setkání s Bohem. To u nás, protože mnoho desetiletí jakýkoliv náboženský projev mimo kostel, ale někdy i v kostele, byl pod dohledem, z kterého mohla vyplývat velmi nepříjemná postižení, vedlo k tomu, že se náboženský projev zvrtil na několik málo srozumitelných gest a nebo zůstal v té formě, v jaké byl ve dvacátých nebo třicátých letech tohoto století. Není to tak, že by se křesťan musel modlit jen a jen v kostele, naprosto ne, může kdekoliv a kdykoliv. Apoštol Pavel říká: „Modlete se neustále.“ Protože v modlitbě je rozhodující uvědomit si: „Ano, já jsem tu před Bohem a s Bohem, já jsem zván ke spolupráci s ním. A já bych rád, abychom spolu něco dokázali.“ To je rozhodující. Samozřejmě, když chce hrát fotbal, nepůjdu na dálnici, ale na hřiště. Tak jistě je pro určité druhy modlitby vhodné, aby se ti lidé shromáždili na místě k tomu vhodném, zejména má-li to být modlitba společná, která má význam v tom, že spoluvytváří společenství. Ale to je dáno charakterem a zaměřením té modlitby.

Co se týče zpovědi – Masaryk ve svých vzpomínkách na mládí uvádí, že jej velice rozčilovalo, když viděl, jak jeho spolužáci v mnoha případech necharakterní – jak podvádějí, lžou a nepomůžou ostatním, potom jdou ke zpovědi a myslí si, že je to všechno smazané. To svědčí o hlubokém nepochopení toho, co to vlastně zpověď je. To je něco, jako když jdeš za lékařem s poměrně vážným onemocněním a on ti tedy nabídne první pomoc. A řekne ti, že abys skutečně neonemocněl, musíš dodržovat to, ono a tamto. Ty mu řekneš, že to budeš dodržovat, a jen ho opustíš, tak porušíš vše, na čem jste se dohodli. V případě zpovědi – svátosti smíření, která je charakteristická pro římskokatolické křesťany, to znamená vystavit toho, kdo dává odpuštění – Ježíše Krista – strašlivému utrpení. On to odnese, je to zrada na něm. Nám je to až nepředstavitelné, ale Bůh nám velice důvěřuje, daleko více než jsme schopni důvěřovat sami sobě. Jakmile uvidí třeba jen nepatrný náznak ochoty polepšit se, opravdu věří, že se ten dotyčný opravdu změní, že se zlepší. A když to ten dotyčný nevezme vážně, zase ho zradí, tak tím působí Bohu veliké utrpení. To si lidé často neuvědomují. To je jeden z nejstrašlivějších způsobů zneužívání svátosti. Protože svátost, to je takový způsob Božího přebývání mezi námi, kdy se on vydává zcela k dispozici, nijak se nechrání. A když toho člověk zneužije, je to to nejhorší, co se může stát.

Takže když jde člověk ke zpovědi, umožňuje mu to zamyslet se nad svými činy, hledat chyby a posléze cesty jak se jich vyvarovat?

To jistě, to je výchozí předpoklad. Nikdy není možno, aby došlo k odpuštění, jestliže si člověk v zásadě neuvědomí, v čem se dopustil chyby a skutečně mu to není líto. Lítost je velmi podstatnou skutečností, a aby mohl člověk svých špatných činů litovat, tak si je musí uvědomit.

Odpuštění. To je jeden z takových bludů provázejících křesťanství, jelikož se říká, že křesťané odpouštějí. Ale už se nedodává, že odpouštět se dá jedině tehdy, jestliže osoba, které odpouštíme, uzná své chyby.

Dokonce Bůh nemůže odpustit, dokud ho o to člověk nepožádá. To je také jediný důvod toho, jak může dojít k té katastrofě, které se v křesťanství říká „zavržení člověka“: když člověk nevěří, že by mu mohl Bůh odpustit. My můžeme doufat, že jestliže se Boha snažíme chápat jako otcovskou lásku, držíme se toho správného směru, v kterém se to jeho Bytí opravdu nalézá.

S pojmem křesťanství se mnohdy směšuje pojem církev a někdy bohužel i sekta. Říká se, že křesťanství je špatné, protože katolická církev provedla to či ono.

Křesťanství je jedno z náboženství. Téměř všechna náboženství mají společenskou povahu. Všechna velká náboženství, a u křesťanství je to nejvýrazněji zdůrazněno, jsou charakterizována tím, že podporují vytváření společenství. Dokonce základem křesťanství je přesvědčení, že se směřuje k vytvoření společenství ze všech živých bytostí, že smyslem evoluce je vytvoření jednoho makrospolečenství, které se stane jako celek součástí Božího světa. A církev je takovým mančafem, který má toto tady na Zemi pomáhat připravovat – jako taková dílna či zkušebna, kde se lidé mají učit vytvářet společenství.

Nikdo nemůže být křesťanem jako soukromník. To vyplývá z přesvědčení, že sám Bůh má jakoby strukturu společenství. Dva jsou vždy více než každý sám a společenství je více než ti dva. A čím je společenství větší, tím dává větší prostor k tomu, aby se tam všichni uplatnili.

Společenství má z křesťanského hlediska dva velice důležité úkoly a dává dvě možnosti. Společenství je za prvé velice dobrou vazbou: to ti řekne jestli blbneš daleko lépe a dříve, než to poznáš ty sám. Určitě to znáš z práce s oddílem. Je nám dobrým zrcadlem, jak to s námi vypadá – často si sami před sebou můžeme na něco hrát, ale ti bráchové v oddíle nám řeknou: nekecej. Společenství je tedy velice důležité spolukriterium pravdy. Za druhé, společenství je terén, kde se můžeme výborně učit vztahům.

Takže se dá říci, že křesťanství je něčím jako skautským střediskem a církev je cosi jako oddíl?

Spíše křesťané jsou tím střediskem a církve oddíly. Křesťanství je společným „duchem“, životním stylem všech. Přesněji – mělo by být ...

A v čem tkví odlišnost různých církví?

V zásadě je třeba jasně říci, že mezi jednotlivými buddhistickými či islámskými skupinami je větší rozdíl než mezi jednotlivými křesťanskými církvemi. Všechny křesťanské církve se shodují na 95% skutečností. Důvody, proč došlo k rozdělení, jsou trojí: osobní selhání, teologické selhání a necitlivost při styku s jinými kulturami.

Osobní selhání se týká lidí, kteří měli v historických dobách určitou odpovědnost – papežů, biskupů..., ale i lidí tzv. „obyčejných“.

Tím, že se v určitých dobách zdůrazňovaly jen určité skutečnosti a jiné se pomíjely, docházelo k teologickému selhání. Pro křesťanství, například, na rozdíl od židovství, bylo velmi důležité, že se každému jednotlivému člověku přiřkla osobní důstojnost a to, že on sám může mít nezaměnitelný vztah s Bohem. Ale zejména ve středověku potom došlo k upřednostnění jenom tohoto individuálního vztahu na úkor smyslu pro celek. Jistě, v církvi jsou důležité

určité funkce a určitá dělba jednotlivých úloh, ale nemůže to vést k tomu, že potom jsou vyčleněni jedni jako křesťané první kategorie a všichni ostatní jako křesťané kategorie druhé nebo třetí. Samozřejmě, že každé společenství musí dodržovat určitý řád, musí mít určitou strukturu, není možné, aby si každý dělal co chce. Ale na druhou stranu, má-li společenství zůstat společenstvím, nesmí být potlačena individualita jednotlivých lidí, jejich možnost, aby svobodně žili. Ve středověku došlo k velikému potlačení té individuální svobody na úkor dodržování řádu, organizace na úkor společenství. Tyto posuny způsobily, že se našly skupiny lidí, které zastávaly názor, že je důležité právě to společenství, nebo že je důležité působení Ducha svatého, to znamená bezprostřední život nevázaný na nějaké formy. A když se na to nereagovalo dostatečně aktivně a citlivě, tak to vedlo například k reformaci.

Křesťanství je jediné náboženství, které má ambice být universálním náboženstvím. Budhismus je významné náboženství, ale mimo prostor indického – čínského civilizačně kulturního zázemí nemá mnoho šancí. Hinduismus obdobně. Islám je vázán v podstatě na arabský svět. Ale křesťanství má nárok být náboženstvím celoplanetárním. Jenomže to vyžaduje ohromnou citlivost pro kulturně-civilizační specifika jednotlivých etnik, národností a ras. V tomto křesťanství selhalo například při objevení Ameriky, kdy se křesťané podíleli na znásilnění, ba zničení, tamní kultury.

A co odpustky za peníze a placení církevních obřadů?

Skutečnost odpustků je z hlediska teologického záležitostí spíše druhořadá, byť v jejím jádru je oprávněná důvěra, že lidé, aťjiž jsou po smrti nebo nejsou, vytvářejí jedno společenství, že si mohou pomáhat. To je velice zjednodušený základ teorie odpustků. Jakým způsobem se tím nakládalo, je věc jiná. Financování církve je věc ošemetná. To je vidět například na značně složitých jednáních vlády ohledně církevního majetku nyní. Život církve je třeba určitým způsobem financovat. Řeší se to různým způsobem. Buď formou daní, nebo formou desátků. Malé církve se samofinancují a jsou naprosto soběstačné, například Adventisté sedmého dne. Řeší to v podstatě stejným způsobem, jako to bylo v církvi na počátku: každý, kdo přišel do církve, věnoval svůj majetek celému společenství. To je vlastně základ toho, jak se peníze do církve dostaly. Je to to samé, jako například s finanční podporou skautského hnutí. Každý jeho člen je nějak finančně podporuje, protože má-li si udržet nějakou strukturu, je třeba platit lidi, kteří ji udržují, ale nevytváří bezprostředně žádné materiální hodnoty.

Jednou jsi psal o tom, že na zemi je sedm významných světových náboženství. Jak, nebo podle čeho se určuje jejich významnost?

Aby se nějakém náboženství mohlo říci, že je významné, je třeba aby splňovalo tři základní podmínky:

- a) počet věřících – dostatečně velký, alespoň několik milionů,
- b) historie – musí být dostatečně staré, několik století,
- c) jasně formulovaná věrouka.

Na základě těchto kritérií se potom dá uvést těch sedm náboženství.

Ale ty jsi psal, že to jsou ta náboženství, která korespondují s absolutní transcendencí.

Náboženství jako takové je vždy lidskou odpovědí na setkání s absolutní transcendencí. No ono to vždy nemusí být setkání s tou absolutní transcendencí, ale potom to nikdy nevydrží dlouhou dobu. Takovým krásným příkladem náboženství, které vzniklo ze setkání s nikoliv

absolutní ale pouze relativní transcendenci, byl marxismus – leninismus. Marxismus – leninismus, přísně vzato, byla sekulární, zesvětštělá, křesťanská hereze. To znamená určité zúžení, zplnění, vytržení části z toho původního křesťanského zaměření, které vězelo v přesvědčení, že se ráj situoval do našeho časoprostoru a škrtil se ten základní výchozí konflikt mezi Bohem a stvořením, který se nazývá prvotním hříchem. Právě tato skutečnost ukázala, že i tak mohutně založené náboženské hnutí, které strhlo mnoho milionů, nebylo schopno přežít déle než stopadesát roků. Tou neabsolutní transcendencí, která byla základem marxismu – leninismu, byla práce. Marxismus byl vlastně fascinace prací.

Takže se dá povědět, že relativní transcendence je ta, která se týká zesvětštění?

Ne tak docela. Mezi absolutní a relativní transcendencí je podobný vztah jako mezi Sluncem a těmi paprsky, které tady vidíme. Každá relativní transcendence, i ta práce, je pouze určitým odleskem nebo průmětem působení absolutní transcendence.

Čili, původní zdroj – Bůh – je zaměněn za obraz.

Abychom se vrátili k tomu co jsi říkal o církvích, že křesťanské mají k sobě blíže, než ti ostatní. V čem se tak liší?

Jen bych upřesnil, pojem „církev“ se používá pouze v rámci křesťanství, pro určitou křesťanskou komunitu. Pravda, například Moonova sekta si také říká Církev sjednocení, ale to je jen pokus tvářit se jako křesťanská církev a určitým způsobem dosti neblaze působit.

Náboženské skupiny či proudy v jiných náboženstvích se obvykle nazývají podle svých zakladatelů, učitelů nebo podle svých specifik, jako například mahájánový buddhismus nebo kmenový budhismus. To, že křesťanské církve k sobě mají tak blízko, je dáno především tím, že v křesťanství je daleko nejprecizněji propracována teologie. A to je dáno tím, že křesťanství se stalo univerzálním náboženstvím skrze využití řeckého intelektu, tedy i řecké filosofie. Takže racionální, rozumová základna je u křesťanství daleko nejmohutnější a lépe definovaná, než u ostatních náboženství. Nejméně je tato základna definována v taoismu. V taoismu v podstatě neexistuje teologie, tam existují pouze básnické sbírky. Věrouka v taoismu je vyjadřována pouze básní, zatímco v křesťanství je věrouka vyjadřována v teologických traktátech, tedy v jakýchsi vědeckých pojednáních. Proto také byla tolerance vůči různým „úchylkám“ ve většině nekřesťanských náboženství větší než v křesťanství. Je třeba ovšem říci, že toto od středověku vedlo v křesťanství k přílišnému kladení důrazu na racionální stránku.

Občas se vyskytnou i tací, kteří říkají, že je záležitost kolem duchovna nezajímají, že se jich netýká. Akceptovat je či nikoliv?

Jde o to, proč to říkají. Takoví lidé to mohou říkat z různých důvodů. Třeba proto, že jsou hodně nevzdělaní. Jejich celým obzorem je pár stále se střídajících skladeb nějaké rockové kapely, způsob, jakým si obstarává peníze, a ostatní je nezajímá. Bez určité úrovně celkového vzdělání, je pro člověka spousta věcí nezajímavých. Nezajímá ho hudba, nezajímá ho umění, nezajímá ho, co se děje v sousedním státě, a nezajímá ho také Bůh. To je totiž tak: o Boha se zajímá ten, kdo skutečně o něco pořádného usiluje.

To je ale pochopitelné, jakmile člověk o něčem přemýšlí, začne hloubat i nad otázkou Boha.

Jistě. Jakmile člověk chce něčemu přijít na kloub, nemůže Boha minout.

Co je to ta nejvyšší Pravda? Představit si ji, to dělá občas problémy. Je to ta pravda, když se nelže (to by souviselo s prvním bodem skautského zákona) a nebo je to nějaká pravda jiná, vyšší?

Samozřejmě, je to „vyšší“ Pravda. Ta, která nám dává možnost, abychom třeba nelhali. Způsob, jakým se každý člověk může dostat do kontaktu s touto zásadní, universální, nejvyšší Pravdou je svědomí. Máme-li poznávat kdekoliv pravdivě – v umění, ve vědě, ve vztazích, v jednání – je nám to dáno touto nejvyšší Pravdou. To je nejkrásněji vidět třeba na tom, jak o tom svědčí geniové: „Nevím jak jsem na to přišel, prostě jsem to najednou věděl“.

Říká se, že žádné dobro nebude zapomenuto. Proč ale čekat na nějakou odměnu kdesi daleko, když vidím, že lhat se vyplácí...

Častokrát se zdá nesporné, že ten, kdo zalhal, si prospěl. Že ten, kdo dlužil a ukradl, si prospěl, že ten, kdo využil své síly, svých kontaktů, si prospěl. Jenomže to má dvě roviny: jestli člověk takto může být dlouhodobě šťasten a zkušenost mnoha staletí říká, že nemůže, že se jednou dostane do stavu, který ho už nikdy neopustí, do stavu strašného osamění a prázdnoty a vědomí, že svůj život prohrál. A druhá – my kolikrát bezprostředně nevidíme, jak blahodárně působí, že někdo něco vydržel, že se obětoval, že se něčeho vzdal, že neoplatil, že mluvil pravdu, i když ho to něco stálo. Jenomže můžeme-li nahlédnout život celého společenství – rodiny nebo i oddílu – tak tam je najednou vidět, že se v rozhodujících momentech daří věci, které by se podle všeho dařit neměly: průšvihový den na táboře se zničehonic změní a vše dopadne dobře. To jsou právě důsledky vkladů drobných obětí členů společenství, které se postupně shromažďovaly, aby se něco takového mohlo podařit. Zkušenost mnoha lidí i různých náboženství je, že se to vyplácí být dobrý. Že se to vyplácí ze dvou důvodů: jednak je člověk šťastným a jednak tím může velice pomoci ostatním.

*Můžeme zavřít oči, můžeme oslepnout.
Jsou lidé, slepí ke vší kráse, která je více
než příjemný pocit.
Jsou lidé, slepí ke vší pravdě, která je více
než přesné pozorování a správný výpočet.
Jsou lidé, slepí ke všemu dobru, které je více
než něco užitečného.*

Paul Tillich

MOTIV SVĚDOMÍ

Dle esejů H. Arendtové zkomponoval Zdeněk Pinc

Ve smyslu dnes už klasického pojetí Hannah Arendtové je základní osou Sókratova životního a filosofického konání snaha kompenzovat agonální charakter života athénské polis, který spočíval v ustavičném vzájemném soutěžení, v němž se každý neustále musí snažit ukazovat jako nejlepší ze všech. Sókrates se snaží ukázat, že společenství nevzniká soutěžením, ale vyrovnáváním, *ISASTHĚNAI*, jehož politickou, tj. platnou v rámci polis, formou je přátelství, *FILIA*. Vyrovnávání a přátelství pochopitelně neznamená, že přátelé se stávají stejnými, nejde o formu rovnosti ve smyslu idejí např. francouzské revoluce, jejíž rovnost je založena na myšlence odstranění veškerých privilegií. Sókratův výměr vyrovnávání znamená, že přátelé se stávají rovnými partnery ve společném světě, tvoří dohromady společenství, kde se každému skutečnost ukazuje svébytným způsobem. Proto tedy v sókratových stopách jde spíše Aristoteles, když tvrdí že přátelství váže společenství, než Platón, který v Ústavě zakládá společenství na spravedlnosti. Pro Aristotela – a zřejmě i pro Sókrata – je přátelství výše než spravedlnost, protože mezi přáteli již není spravedlnosti zapotřebí. Přítel je ten, kdo chápe, jak se společný svět ukazuje druhému – provždy jako nerovný a odlišný, ale právě tento nový druh porozumění – vidění světa z perspektivy bližního je specifický pro politické nahlédnutí, pro vidění světa na základě zkušenosti řecké polis.

Delfský výrok *GNÓTHÍ SEAUTHON*, poznej sebe sama, bychom tedy v Sókratově smyslu měli chápat asi takto: pouze tehdy, vím-li, co se ukazuje mně a zůstává navždy vztaženo k mé konkrétní existenci, mohu vůbec rozumět pravdě. Někjaká absolutní pravda stejná pro všechny nemůže vůbec pro smrtelníky existovat. Sókratův výrok: „vím, že nic nevím“, neznamená potom nic jiného, než to, že vím, že nemám žádnou pravdu pro každého, že nemohu znát pravdu druhého, pokud se jej nedotáhá a nepoznám tak jeho mínění, *DOXA*, jež se ukazuje výhradně jemu jakožto odlišnému od všech ostatních.

Hlavním měřítkem pro člověka, který chce věrohodně vyslovovat vlastní mínění je tedy v Sókratově smyslu to, aby byl v souladu sám se sebou, aby si neprotiřečil, jak to začasť dělá většina lidí. Obava z protiřečení pochází z toho, že každý přinejmenším tehdy, když se pokouší myslet, může zakoušet přítele jako své druhé já, může mluvit sám se sebou v jakémś vnitřním dialogu.

Princip kontradikce, na kterém Aristoteles založil celou západní logiku lze tedy podle Arendtové vysledovat až k tomuto zásadnímu Sókratovu objevu. Obava ze sporu je obavou z rozštěpení, obava ze ztráty vlastní identity a proto se může princip sporu stát základním pravidlem myšlení. Ze stejných důvodů nelze rovněž nikdy zcela zrušit pluralitu lidí a útek filosofa z říše plurality je vždy iluze.

Jen ten, kdo dovede žít sám se sebou, je schopen žít s druhými, ukazuje Sókrates. Moje vlastní já je jediná osoba, od níž se nemohu odtrhnout a kterou nemohu opustit. Proto je „lépe nesouhlasit s celým světem, než abych jako jeden byl v nesouladu se sebou samým“. Etika i logika tak souhlasně pramení v sókratickém výroku, protože i svědomí spočívá rovněž na faktu, že mohu být v souladu či nesouladu se sebou samým, což znamená, že se ukazují nejen druhým, ale především také sobě.

V tomto smyslu tedy plně pochopíme význam onoho opakujícího se Platónova dotazování, zdali dobrý či spravedlivý skutek je tím, čím je, „zůstává-li lidem i bohům neznám a je-li jim

skryt“. Řecká filosofie zde odkrývá nejen problém svědomí v čistě sekulárním prostředí, tj. bez víry ve vševědoucího a o vše pečujícího boha, který posléze pronese konečný soud nad životem na zemi, ale odkrývá také společenský význam výchovy, neboť teprve v tomto kontextu je pochopitelné, že ctnost, ARETÉ je učitelná a mravnost jako taková má svou pozemskou skutečnost.

Sókratova odpověď je obsažena v jeho často citované radě: „Buď tak, jak by ses chtěl ukazovat druhým“, to jest ukazuj se sobě tak, jak by ses chtěl ukazovat, kdyby tě viděli druzí. Řečeno Sókratovými slovy: důvod, proč nemáš zabíjet ani tehdy, když tě nikdo nevidí, je ten, že není možné, abys chtěl být pospolu s vrahem. Zabiješ-li, vydáš se po celý zbytek svého života společnosti vraha.

Lidstvo naznačuje skutečnost, že jsme dva v jednom (pouze o bohu může platit, že je jeden, cele sám a že takový bude navždy). Lidé existují v plurálu a dokonce tento znak nesou v sobě samých. Avšak ono já, s nímž jsem pospolu v samotě, nemůže nikdy samo dosáhnout stejně určité a jedinečné podoby či odlišnosti, kterou pro mne mají všichni ostatní lidé; toto já je naopak vždy proměnlivé a do jisté míry dvojznačné.

To, co očekávám, že budou dělat druzí – a toto očekávání předchází všem zkušenostem a všechny přežívá –, je do značné míry ustavičně se měnícími podobami onoho já, s nímž žiji pospolu. Vrah je tedy nejen odsouzen k setrvalému soužití se svým vraždícím já, nýbrž v obrazu svého vlastního jednání bude také vidět všechny ostatní. Bude žít ve světě potenciálních vrahů. Politický význam nemá jeho vlastní izolovaný čin anebo jeho touha vykonat jej, nýbrž právě tato jeho DOXA, způsob, jímž se mu otevírá svět a je částí a kusem politické skutečnosti, v níž žije. V tomto smyslu a pokud stále žijeme sami se sebou, my všichni, ať k lepšímu či horšímu, neustále měníme lidský svět, a to i tehdy, když vůbec nejednáme.

A toto je jeden ze základních kořenů evropské tradice, ono sepětí etiky a logiky a představa diarchie, dvojí vlády, která všechno prostupuje a není v posledu zrušitelná. Onen sókratický motiv svědomí je pochopitelně možné podrobit kritice, poukázat na vypreparovanost jeho racionalistického pojetí a ukázat, že onen rozhovor v samotě našeho myšlení nemá charakter dialogu, ale mučivé volby. Ale to by už byla jiná pohádka ...

Učit se nevidět sebe je nutné, abychom viděli mnoho věcí.

Friedrich Nietzsche

PASTÝŘ A LOVEC JAKO DVA TYPY LIDSKÝCH POSTOJŮ

prof. Jan Heller

Vážení přátelé,

vztah ekologie a etiky lze rozebírat z různých hledisek. Nechci vám tady dnes přednášet svoje stanovisko a tím i východisko. Jsem teolog, biblista, starozákonník. A tak bych vám tu rád tlumočil to, co lze k zadanému tématu vyslechnout z lidského poselství a z té podoby křesťanské tradice, se kterou se sám ztotožňuji a pro kterou je charakteristická stále nová, kritická sebereflexe.

Bible, začtete-li se do ní hlouběji, nám především otvírá překvapivě realistický pohled na hloubku lidského sobectví, bídy a jejich důsledků a to nejen pro člověka samého, ale vlastně pro celé stvoření. Avšak nejen to. Uprostřed vši strohé střízlivosti kupodivu nepropadá zoufalství, protože ví o tom, který je posledním pánem všeho jsoucna a může proto všechno, co my tu kazíme a ničíme, nakonec napravit a obrátit k dobrému. Ale jak? To není žádné laciné tvrzení, protože cesta síly je dlouhá, nesnadná a náročná. Základní souřadnice jsou zřetelné a poměrně jednoduché.

Podle Bible dobro je život a dobrá je proto služba životu, kdežto zlo je smrt a zlá je služba smrti. Hned ve svých prvních kapitolách vypráví Bible o tom, že stvořitel tu nechce být sám, nýbrž chce tu mít ve své hře, ve svém stvoření, plnost života. Proto hned při stvoření říká: „plodtež se a množte se a naplňte Zemi“. To se týká všech živých tvorů. I člověka. Člověk ovšem dostává zvláštní úkol. Aby nad tím vším držel stráž.

Rozumějte přátelé, já se ztotožňuji se všemi svými předchůdci v tom, že je třeba, aby náš první krok byl ztotožnění. Ale je třeba druhého kroku a ten zní – odpovědnost. O co jsme dostali víc možností, o to máme větší odpovědnost a té se nesmíme zříci. Ostatní tvorové jsou, biblicky obrazem řečeno, svěřeni člověku pod správu a do péče. Proto jim dává jméno a má se o ně starat jako pastýř stvoření. To je heslo. Pastýř stvoření. Ba víc. Člověk má těmto tvorům neoslovitelným přímo zpodobňovat láskyplného Boha způsobem láskyplného jednání. To je podstata biblické výpovědi o tom, že člověk byl stvořen k božímu obrazu. Nejde o obdobu vzhledu Boha a člověka – Kdo to tvrdí, propadl nedorozumění – nýbrž jde o to, že člověk dostal za úkol zpodobňovat Boha rázem svého jednání. Láskyplného jednání. A tak být knězem celého stvoření. To jest být Božím zástupcem u všeho stvoření a být zástupcem stvoření u Boha. Ale člověk, zachvácený sobectvím, se tohoto úkolu zříká, odmítá jej, zrazuje jej a tím se obrazně vyjádřeno mění z pastýře v lovce.

Pastýř a lovec. Pastýřem a lovcem tu ovšem nemyslím samozřejmě způsob obživy dávných lidí, nýbrž dva modelové postoje, které trvají dodnes a mezi kterými volíme, ať si to uvědomujeme nebo neuvědomujeme.

Pastýř je ten, kdo pečuje o život, kdo se stará o rozmnožování života a tak obklopen životem má nakonec na životě sám podíl. Služba životu vždy vede k životu či do života, nejdříve ovšem k životu těch okolo mne. A pak i k životu mému. I k životu toho, kdo slouží.

Lovec je ten, kdo život pronásleduje, spotřebovává a tak ničí. Žije na cizí účet, jakoby z cizí krve. Jeho existence je v podstatě upířská. Má zato, že je třeba druhé ničit, aby sám zůstal naživu. Kolik je mezi námi upírů dnes, v tomto čase... Ale to je služba smrti. A taková služba smrti vede k smrti. Nejdříve k smrti těch, kdo jsou okolo a pak i k smrti toho, kdo smrti slouží.

Není náhodou, že lovci jsou v Bibli převážně postavy temné. Nimrod, kterého Bible zmiňuje, proslulý dobyvatel starověku se v ní představuje jako lovec národů. Celé národy je možno lovit. A lovec Ezau, unavený z mamého lovu k smrti, je hotov prodat za červený pokrm své prvorozenectví a svou naději, protože bláhově myslí, že jej oživí magická síla krve domněle obsažená v červeném pokrmu.

Kdežto pastýři jsou v Bibli převážně Boží lidé. Abel, Abraham, Izák, Jákob, Mojžíš, David a řada jiných, až po toho dobrého pastýře z Nového zákona, který dává svůj život za ovce. Ba i o Bohu samotném vyznává žalmista – „Hospodin je můj pastýř, nebudu mlít nedostatku“. Ale jak se vlastně takový dobrý pastýř stará o své stádo. Tím, že pro ně žije. Že je hotov v čase nebezpečí pro stádo, pro své ovce, nasadit i svůj život. Už o pastýři Davidovi se v Bibli vypráví, jak zápasil se šelmami, které přepadly jeho stádo. O dobrém pastýři Kristu snad ani není třeba mluvit. Jsme v adventní době, čase předvánočním. Chtěl bych se s vámi vrátit jen k jednomu jeho výroku, zapsanému v desáté kapitole Janova evangelia: „Dobrý pastýř položí svůj život za ovci“.

Zůstaňme na chvíli u obrazu ovci a pastýřů. Myslím, že to bude názornější, než kdybychom začali z jednotlivých biblických výroků a příkazů vyvozovat nějaká etická pravidla pro ekologii. Kdo jste měli příležitost nějak se k ovci dostat blíž, jistě mi dáte za pravdu, že ovce nejsou příliš bystrá a podnikavá zvířata. Drží se ve stádu. A pokud stádo někdo nevede, samy si umějí sotva najít dobrou pastvu. Vypasou si trávu tam, kde jsou a pak trpí hladem. V tom je jim současné lidstvo velice podobné. To, co my, lidé, potřebujeme k životu, spotřebováváme takovým způsobem, že svůj vlastní život ohrožujeme. Platí o nás slovo proroka Izaiáše: „Všichni jsme bloudili jako ovce, každý z nás se dal svou“, tzn. ne Boží, „cestou“. Cestou, která v posledku musí do smrti. A to se my, kterým je dáno to vidět, kteří se odvažují si to připustit, ptáme: „Je nějaký prostředek, jak to všechno ještě zachrániť? Lecos se dělá, ale toho je žalostně málo. Ti, kdo to vidí nejhlouběji, jsou možná nejsevěnější, protože tuší, že asi obvyklé prostředky nebudou stačit. A tu bych jim rád připomněl do jejich úzkosti, která někdy hraničí se zoufalstvím, že je tu ještě zvláštní, ne lidský, prostředek, a ten se jmenuje obětí. Obětí jako osnova života. A tím jsme zpět u pastýře, který dává život za ovce. Když ho někdo začne následovat a začne dávat svému úkolu přednost před sebou samým, mohou se začít dít divy. Proč? Proto, že tajemství života je skryto v moci oběti. Prosím zapamatujte si to. Toto je formule zasvěcených: „Tajemství života je skryto v moci oběti“. Tady málo pomůže, alespoň v dlouhodobé perspektivě, vytvářet ostrůvky, kde by sice byl život chráněn a pěstován, ale jen do té doby, než by nová bouře sobectví a zloby ostrůvek smetla, a ještě méně asi prospěje, pokusíme-li se, jako kdysi prý svatý Prokop, orat s čertem a zapahat zlo do služby dobra, smrt do služby života a násilí do služby lásky. Jistě, v medicíně někdy maličká a moudrá dávka jedu léčí, ale v etice lidských vztahů, ve stvořitelském řádu, maličká kapka zla rozežere vše, není-li přítomen protilék. A tento protilék je moc oběti. Tajemství života je skryto v moci oběti. Neobětává matka nevychová dítě. Neobětavý člověk druhému doopravdy nepomůže. Ale co je to obětí? Je to prosté. Obětí se uskutečňuje všude tam, kde sloužím životu, plnosti života, ne na cizí, ale na svůj vlastní účet. Mohli bychom také mluvit o lásce. Ale pozor. Toto slůvko bylo tak rozmělněno a zneváženo, že se mu málo rozumí, není-li předem vysvětleno a ohraničeno. Podle Bible je měřítkem lásky zase obětí. Opravdu miluji jen toho, o koho mi jde víc, než o sebe sama a komu jsem proto hotov pomáhat a zasazovat se o něj na svůj vlastní a ne na cizí účet.

Lidé takzvané láskyplní mohou být lidé jen sentimentální, kteří si v posledku i citově chtějí přijít na své, kteří se ženou za zážitky a neuhýbají se odpovědnosti. Jsou ochotni tu a tam něco

investovat, protože počítají s bohatou návratností svých investic. A podobně jsou tu lidé takzvaně obětaví. Možná lidé jen štědrí. Něco dávají, jistě, ale proto, aby víc dostali. Prostě to mají spočítáno. To je málo. Jestliže si někdo tak či onak jen tiší vlastní svědomí, aby tím obnovil svou vnitřní rovnováhu, ale ten druhý je mu pořád jen nástrojem, ne účelem, ne cílem. Takoví lidé stále ještě krouží kolem sebe a bída hynoucího stvoření k nim opravdu nedoléhá. Jistě, cesta k záchraně života celého stvoření nás staví před řadu zcela konkrétních a naléhavých úkolů. Buďme vděční za každou pomoc. Za každý drobeček pochopení a spolupráce. Ani ten nejmenší zde nechci znevážit.

Ale ani na druhé straně si těmito jednotlivými úkoly nesmíme nechat zastínit výhled až ke kořenům celé krize. A tento výhled ke kořenům ukazuje, že má-li se docílit trvalé změny současného neblahého vývoje, je třeba změny smýšlení. A změna smýšlení se řecky řekne metanoia. To je známý výraz, který se v Bibli běžně překládá jako pokání. Ale to není výstižný překlad. Jeho podstatou není totiž jen pozdní lítost či nárek nad rozlitém mlékem, ale změna smýšlení. Radikální a hluboká. To znamená změna pořadí hodnot. Dnes se sice leckdy leckde říká, že nejvyšší hodnotou je život, jenže se to nemyslí doopravdy. Nebo se tomu nerozumí. Ale je to pravda, že nejvyšší hodnotou je život v nejširším a nejhlubším slova smyslu. Tedy nejen život můj a ani nejen život lidí, ale život celé přírody, všeho stvoření jehož plnost tu Bůh chce mít – jak svědčí Bible – a v níž Boží láska v celé té přírodě chce sama přicházet ke slovu.

Postavit se do služby života znamená vrátit se vnitřně a bytostně do role pastýře, o níž jsme mluvili na začátku. Rozumět sobě samým jako pastýřům stvoření, kteří jsou hotovi nejen se ztotožnit, ale převzít odpovědnost na svůj vlastní účet. Též jsou hotovi zasazovat se o život všech a o jeho bytostnou harmonii opravdu ze všech sil, ať to stojí, co to stojí. Za újmu ceny ztrát, tedy za cenu oběti.

Proč? Protože tajemství života je skryto v meci oběti.

Z Depeše ČSOP I-93

*Největší nebezpečí, které by mohlo v lidstvu vyvolat hrůzu,
není nějaká vnější katastrofa –, ale ztráta životní radosti.
Bez této radosti ze života, ohně duše, tohoto překypování
touhy po životě, neexistuje silný náboženský život,
ale jen únava a prostřednost.*

Pierre Teilhard De Chardin

DUCH LÁSKY

*Lásko,
která proudíš našimi těly,
rozechvíváš jejich údy,
pronikáš námi stejně jako pronikáš travou,
překračuješ každou hranici, kterou jsme si vymysleli,
a dokořán otevíráš dveře našich životů -
zpívám ti tuto modlitbu:
„Zachraň naši hynoucí zemi!“*

*Lásko, která drtíš naše malá já -
oči přitahují oči,
zvětšující se srdce pronikají mezi žebra
a vstupují do našich těl -
zachraň tuto Zemi!
Země hyne.
Zpívám ti tuto modlitbu.*

*Lásko, která slyšíš každého z nás,
která slyšíš úplně vše,
která nám nepřestáváš naslouchat -
probud' nás!
Náš tep buší v hrdlech všech cizinců,
naše krev proudí květy této Země -
nauč nás naslouchat!
Slyšíme tě ve vodě, ve dřevě i v kameni.
Jsme země z této Země, jsme kosti z jejích kostí.
Modlím se k tobě touto písní, neboť jsme to zapomněli
a tak
Země umírá.*

Barbara Demingová

VLK A ČLOVĚK

Erazim Kohák

Může být člověk tak ušlechtilý jako vlk? Na první pohled těžko. Lidé svou přítomností bezohledně ničili zemi a hubili ostatní bytosti. Co vytvořili, kulturu či techniku, vytvořili jen pro své dobro – a za velikou cenu. Ve vztahu k přírodě jako celku byla a je lidská přítomnost jednoznačně negativní – dlouhodobě směřuje ke zničení přírody. Oproti tomu vlci vždy plnili svoje poslání středních dravců, při udržení rovnováhy přírody, pečovali o své mladé a vycházeli spolu eticky, podle zákonů vlčí smečky. Jak může být člověk stejně ušlechtilý?

Nejvábnější cestou se zdává „návrat k přírodě.“ Rozum nás zradil: dovedl nás k jaderným pumám a technologické katastrofě přírody. Vraťme se tedy k vlastní přirozenosti, naslouchejme hlubinnému hlasu svých pudů! Mysleme jako hora, cítme jako ptáci, lovme jako vlci!

Jenže je tu háček. Když loví vlk, nemusí se starat, že by vylovil psouny. Začne-li stav psounů či myši nebezpečně klesat, sníží se úlovek a s ním i stav vlků. Lidský lov je jiný. Když klesne stav tuňáků, neklesne úlovek. Lidé dovedou postavit stroje – třeba mechanizované rybářské lodě – které udrží výši úlovku i při snížených stavech až do vyhynutí loveného druhu. Člověk se vymanol ze samoregulace přírody. Tím se stal smrtelně nebezpečným. Nic už mu neklade meze.

Má-li se člověk stát tak ušlechtilým druhem jako vlk, potřebuje nahradit vlastním svědomím onu scházející samoregulaci přírody. Protože ho už nefidí příroda, musí člověk fídit sám sebe. To je rub svobody, bez níž by svoboda byla zhoubná – totiž odpovědnost.

Odpovědnost, to znamená být sám sobě zákonem: nejednat tak, jak se mi namane – to mohou tvorové, které reguluje příroda – nýbrž jednat tak, aby moje přítomnost v přírodě a ve společnosti nebyla zhoubnou, nýbrž přínosem společenství všeho života.

*Nevinné čekání a tupé přihlížení nejsou skautské postoje.
Skauta nevolají k činu a soucítění teprve zkušenosti
na vlastním těle, nýbrž zkušenosti na těle bratří a sester:*

Nejvyšší, všemocný a dobrý Pane,
tobě buď chvála, sláva, čest a všechno dobrořečení.
Patří tobě jedinému, Nejvyšší,
a žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno.
Ať tě chválí, můj Pane, všechno, co jsi stvořil,
zvláště pak bratr slunce,
neboť on je den a dává nám světlo,
je krásný a září nám leskem,
vždyť je, Nejvyšší, tvým obrazem.
Ať tě chválí, můj Pane, sestra luna a hvězdy,
stvořils je na nebi jasné, vzácné a krásné.
Ať tě chválí, můj Pane, bratr vítr
a vzduch i oblaka; jasná obloha i každé počasí,
kterým živiš své tvory.
Ať tě chválí, můj Pane, sestra voda,
která je velmi užitečná, pokorná, vzácná a čistá.
Ať tě chválí, můj Pane, bratr oheň, kterým osvětluješ noc
a on je pěkný, příjemný, mocný a silný.
Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra matka země,
která nás živí a slouží nám,
a rodí rozličné plody s pestrými květy a trávou.
Ať tě chválí, můj Pane, ti, kdo odpouštějí pro tvou lásku
a snášejí nemoci a soužení.
Blažení ti, kdo je nesou v pokoji,
neboť ty, Nejvyšší, dáš jim korunu.
Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra smrt těla,
které žádný živý člověk nemůže uniknout.
Běda těm, kdo zemřou v smrtelných hříších.
Blaze těm, které nalezne spojeny s tvou nejsvětější vůlí,
neboť druhá smrt jim neublíží.
Chvalte mého Pána, dobrořečte a děkujte mu
a služte mu s velikou pokorou.

Sv. František z Assisi

GAIA

(Úvahy biologii deformovaného jedince o jedné hypotéze a o transcendentu)

Luděk Vajner

Je to někdy zvláštní, jak hledané odpovědi přijdou samy a v pravý čas – jen je nepřehlédnout. Na jaře roku 1991 jsem jako obvykle probíral CC-LS a jako obvykle (přes nedostatek času a dýchání kolegů na záda) začal se čtením duchaplných úvodníků E. Garfielda. A ejhle! Objevil jsem dosti starou hypotézu, jež nicméně pořád provokuje, hypotézu o živé bytosti Gaia. Pak jsem v srpnu téhož roku na stole instruktorském ve Smržově uviděl ležet knihu zmiňovanou E. Garfieldem *In natura*. Patřila Jovišovi a Joviš zapůjčil. A nakonec bylo této hypotéze věnováno z větší části 10. číslo Vesmíru, opět v roce 1991. Když jsme se (my tj. SMRK) sešli v květnu 1992 na chalupě, začal jsem tam tuto hypotézu vnucovat veřejnosti, totéž jsem pak učinil v srpnu dalším obětem (tj. KRK). Autor hypotézy Gaia, J.E. Lovelock, pracoval na konci 50. a na začátku 70. let u NASA. Zabýval se možnostmi života na jiných planetách. Jako chemik (a objevitel detektoru záchytu elektronů k metodě plynové chromatografie) se snažil odhalit změny chemického složení v atmosféře zkoumaných planet (tenkrát Venuše a zejména Marsu). Od jiných planet Lovelocka výzkum přivedl zpět na Zemi – neboť Země je vlastně modelem planet, na které je život. Posléze Lovelock formuloval všeobecné charakteristiky života, resp. jeho přítomnosti:

- život charakterizuje úbytek entropie (spíše ve smyslu informačním, než termodynamickém);
- život lze najít všude, kde je nadbytečný přívod energie;
- život potřebuje tekutá média (hydrosféru nebo atmosféru nebo obojí najednou) jako transportéry surovin a odpadů v planetárním měřítku;
- z toho vyplývá, že atmosféra planet nesoucích život se musí odlišovat od planet mrtvých.

Za jasný důkaz aktivity života považuje Lovelock stálý stav nerovnováhy atmosférických plynů, konkrétně nepravděpodobný (abiogeniticky nepravděpodobný) současný výskyt metanu a kyslíku (na slunečním světle tyto plyny reagují za vzniku vody a oxidu uhličitého). Aby se udržela přítomnost metanu, je nutné ročně do atmosféry dodávat asi jednu miliardu tun tohoto plynu, rovněž potřeba udržení kyslíku si jen pro náhradu reakce s metanem vyžádá roční doplnění dvou miliard tun kyslíku. Abiologická podstata tohoto jevu je naprosto nepravděpodobná. Abiogenetická představa životního prostředí, konkrétně atmosféry, předpokládá, že si život vypůjčuje plyny z atmosféry a zase je nezměněné vrací. Podle Lovelocka naopak život sám atmosféru vytváří a udržuje ji pro sebe v přijatelných mezích. A nejen atmosféru, samozřejmě. Toto kacířství Lovelockovi několik časopisů odmítlo otisknout, až se ho ujal Saganův *Icarus*. Shrnuto – dysekvilibrum – nerovnováha životního prostředí nebo jeho nepravděpodobné stavy nejsou navíc jenom produktem života, ale biologickou konstrukcí – asi jako chlupy, peří, papír vosího hnízda, tedy nadstavbou živoucího systému, určenou k udržení vybraného prostředí. Vypadá to, že Země je jediným biologickým systémem, nadřazeným všem organismům na ní žijícím. Zahnuje atmosféru, hydrosféru, půdu a biosféru (vlastně je to jen tenká slupka!). A tak se Lovelock od zkoumání možnosti průkazu života někde jinde ve vesmíru dostal ke konstrukci hypotézy, kterou nazval podle starořecké bohyně Matky Země – Gaia. V roce 1969, po přednášce v Princetonu reagovala vlastně jen botanika

Lynn Margulisová. Ta do biologie přinesla velké kacířství: my všichni (řekněme vícebuněční) jsme konstrukcí z více organismů. Margulisová přišla s důkazy, že orgány našich buněk, zajišťující energetický provoz, tedy mitochondrie u živočichů a chloroplasty u rostlin byly původně samostatnými buňkami. Poté, co pronikly do jiných buněk (jako co? Parazit nebo symbiont?), postupně ztratily geny pro samostatný život, „napadené“ buňky je naopak využily pro sebe. Je to tedy příklad skládání samostatných vývojových linií do celků vyššího řádu při všestranné prospěšnosti spolupráce. Jak Lovelockovy názory, tak názory Margulisové lze zobecňovat do vyšších řádů. Je-li hypotéza Gaia pravdivá, (a to je na celém to nejlepší – Lovelock sám to nikomu nevnučuje ani nevydává za jedinou pravdu), máme přímo před očima (nebo nad sebou?) příklad systému, který nás – lidi – zcela zjevně přesahuje. Tedy transcendentního systému? Že se Gaia dokázala vypořádat s různými ekologickými katastrofami dosti radikálně a nekompromisně, máme dostatek důkazů ve všech paleo-vědách. Vždycky to odnesl původce narušení...

Život vždycky přežil. Sice v jiné podobě, ale v celoplanetárním měřítku, tedy v měřítku Gaie přežil. V tomto stádiu úvah vyvstane otázka, není-li to všechno řízeno nějakou vyšší inteligencí, vyšším řádem. Zejména zjistíme-li, že evoluce nešla nijak zvlášť rovnoměrně, že přicházely vývojové skoky, které nelze jen tak vysvětlit třeba evolucí genovou (na okraj – předpokládá se, že vývoj je umožněn samostatným vznikem poruch genetického kódu, poruch řazení nukleotidů v dezoxyribonukleové kyselině, tedy vznikem mutací. Většina z nich nemá žádný význam, zůstává proto bez projevu v DNA dále. Některé ovlivní nějakou – jakoukoli vlastnost organismu, pak začíná působit selekce, podle toho, zda jde o mutaci výhodnou nebo nevýhodnou. Takovému (=darwinistickému) názoru odpovídá pozvolný vývoj, neustálé „zlepšování“. Bohužel, někdy přijde událost, při které se (teď) budeme velmi zobecňovat) abnormálně zvýší entropie systému, nicméně to nemá za následek rozklad, naopak v dalším kroku se entropie systému sníží mnohem více, než by to odpovídalo evoluci. Podle Jiřího Doskočila je to příklad získání strategické výhody za cenu taktické oběti. Ale to je přeci jeden z nejvýraznějších projevů projektivního myšlení, záměru, vědomého řízení!

Do tohoto začali rýpat fyzikové a ještě více kosmologové. Celý vesmír snad směřuje k tomu, že se veškerá energie nakonec přemění na energii tepelnou. Tomu říkají disipace, konečná, nevratná degradace veškeré volné energie na tepelnou („tepelná smrt vesmíru“). Prigogine z Bruselu s dalšími přáteli přišel s teorií tzv. disipačních struktur. Ona disipace totiž neprobíhá jen tak nějak, ale je vždy (co zatím známe) provázána vznikem struktur velmi složitých, s velmi nízkou mírou entropie, které tím sice disipaci zpožďují, ale ve svém důsledku ji vůbec umožňují. Je život také příkladem takové disipační struktury? Tyto struktury mají ještě jednu zajímavou vlastnost. Rychlost produkce vlastní entropie u nich kolísá okolo nějaké rovnovážné polohy. Fixuje-li se výchylka ke snížení rychlosti produkce entropie (např. onou výhodnou mutací), systém získá vyšší uspořádanost. Takto evolucionisticky může pokračovat. Někdy se stane to, co jsme zmiňovali už výše. Výchylka, která zvýší rychlost produkce entropie, systém sice dezorganizuje, ale může jej přivést do stavu, ze kterého je daleko snadnější přeskok naopak k organizaci vyšší. Dovolím si Doskočila trochu obšírněji citovat: „Termodynamika nerovnovážných systémů tedy nejen nevylučuje, ale naopak přímo předpovídá existenci spontánních teleomatičtých dějů, které nejsou podmíněny selekcí ani účastí inteligentního projektanta. Toto je podle našeho mínění nejdůležitější vědecký závěr, který z koncepce Gaia vyplývá. ...Otázka 'dá se tomu věřit'“ (hypotéza Gaia – pozn.aut.) je zbytečná.

...jde o subjektivní názor, který nemůžeme absolutizovat, prohlásit za závazný pro všechny. Na rozdíl od mnohých pověr, přijetí „víry v Gaiu“ nemůže nikomu uškodit, naopak pomůže člověku odhalovat netušené souvislosti v globálním měřítku, ujasnit si své vlastní místo ve světě a svou odpovědnost za zachování života na Zemi. Já k tomu dodávám: „Gaia nás přesahuje – je ale tím posledním systémem, systémem nejvyššího řádu? Co když ty vyšší nejsme schopni vidět? ... Nebo se na ně má koukat jinak?“ (Ale to už je něco jiného...)

Literatura:

- LOVELOCK, J.E.: Gaia. A new look at life on Earth.
Oxford Univ. Press, Oxford 1979.
- MAKOŠ, A.: Gaia – Živá planeta.
Vesmír 70/10/, 1991:545-551.
- DOSKOČIL, J.: Gaia z hlediska termodynamiky.
Vesmír 70/10/, 1991:552-554.
- THOMAS, L.: Vědecká metoda a záhady přírody.
Vesmír 70/10/, 1991:587-589.
- DOSKOČIL, J.: Jsme z deseti procent bakteriemi?
Vesmír 71/4/, 1992:185-186.

Slovníček pojmů:

CC-LS = Current Contents – Life Science (vědecký časopis)

ENTROPIE = z hlediska termodynamiky obsyň volné energie, z informačního hlediska míra chaosu

ABIOLOGICKÝ = nebiologický

TEOCOMATICKÝ = vědomě sledující nějaký cíl

*Život vůbec není tak
Je docela jinak.*

Kurt Tucholsky

VÁŽIT SI VŠEDNÍCH DARŮ ŽIVOTA

Teprve když něco ztrácíme, teprve když něco opravdu nemáme, objevujeme vlastně opravdovou cenu toho ... A vážíme si toho pak více. Proto je dobré a pro růst osobnosti užitečné aspoň občas:

- zakusit hlad, aby sis vážil i okoralé kůrky chleba,*
- zakusit žízeň, aby sis vážil doušku obyčejné pramenité vody, kterou piješ v lese ze spojených dlaní,*
- strádat někdy zimou, abys docenil dar ohně i oděvu,*
- promoknout až na kůži, abys poznal cenu přístřeší, byť by to byl ten nejchudší stan, nejubožejší dům,*
- zabloudit v lesích či horách, abys ocenil každé lidské znamení, každou zbudovanou cestu, každý ukazatel směru,*
- pocítit osamělost, abys správně chápal dar přátelství,*
- poznat i opuštěnost, abys pochopil smysl lidské soudržnosti a potřebnost vzájemnosti,*
- zažít i trpkost porážky a hořkost zrady, abys už nikdy nezpychl z úspěchů a abys pochopil ideál věrnosti.*

Proto jsou v různých výchovných organizacích zavedeny „zkoušky“, dávající příležitost podstoupit hlad, žízeň, mlčení, osamělost. A připomeňme si zde, že i v pohádkách – těch pravých, prastarých, nikoliv umělých – prochází hrdina několika zkouškami, dříve než dosáhne svého cíle ...

L. Rusek – Šaman

DOPORUČENÁ LITERATURA:

J. Allan, J. Butterworth,
M. Langleyová –	Víry a vyznání
Slovart, Bratislava 1993
Hans Waldenfels –	Světová náboženství jako odpovědi na otázku po smyslu
života a světa
Zvon, Praha 1992
Alois Kánský –	Člověk a náboženství
Albatros, Praha 1991
M. Ellidac, I. P. Culianu –	Slovník náboženství
Český spisovatel, Praha 1993
kolektiv –	Kniha o náboženstvích
Albatros, Praha 1993
Odilo Ivan Štampach O.P. –	Malý přehled náboženství
Sursum, Tišnov 1992
Odilo Ivan Štampach O.P. –	Život, duch a všechno – duchovní směry nového věku
Sursum, Tišnov 1993
Jean Lacourt –	Odvaha k víře – I. proč dnes věřit v Boha
Portál, Praha 1991
Sborový dopis –	Izrael a my
Sborový dopis, Praha 1993
Ernst Thompson Seton –	Poselství rudého muže
Rout, Praha 1992
Godfried kardinál Dannels –	Kristus nebo vodnář
Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1993
kolektiv –	Člověk a náboženství
Křesťanská akademie, Praha 1991
Hans Jochen Störing –	Malé dějiny filosofie
Zvon, Praha 1993
Albert Schweitzer – zastánce kritického myšlení a úcty k životu	Vyšehrad, Praha 1989
Anno Domini – katolický měsíčníkročníky	1992, 1993

DOPIS MLADÝM LIDEM

*Neustupujte, jako jsme ustupovali my,
nedbejte lákání, přemýšlejte, odmítejte.
Přemýšlejte, než řeknete ANO, nevěřte hned,
nevěřte ani tomu, co je jasné,
věření uspává a vy musíte být bdělí.
Začněte s bílým listem,
napište první slova sami,
nenechte si nic předpisovat.
Dobře poslouchajte, dlouho, pozorně poslouchajte.
Nevěřte rozumu, jemuž jsme se podřizovali my.
Začněte tichou vzpourou přemýšlení,
zkoumejte a zamítejte.
Vytvářejte zvolna ANO svého života.
Nežijte jako my,
žijte beze strachu.*

W. Bauer

VÍRA

Na čem záleží

*Nezáleží na tom, kolik toho vlastníme,
ale na tom, zda z toho, co máme, umíme dávat.
Nezáleží na tom, zda se umíme prosadit,
ale na tom, zda umíme přemáhat sami sebe.
Nezáleží na tom, kolik máme škol a jaké máme znalosti,
ale na tom, jak moudře dovedeme s tím, co máme, hospodařit.
nezáleží na tom, co děláme,
ale na tom, jak to děláme a proč to děláme.
Nezáleží na tom, zda se sami umíme veselit,
ale na tom, zda dovedeme přinášet radost jiným.
nezáleží na tom, zda jsme bojácní a máme strach,
ale na tom, zda se chováme tak, jako bychom strach neměli.
Nezáleží na tom, zda se nám utrpení vyhne,
ale na tom, zda ho umíme, když přece jen přijde, přijmout.
Nezáleží na tom, zda jsme šťastni,
ale na tom, zda jsme schopni zajišťovat štěstí jiným.
Nezáleží na tom, zda jsme milováni,
ale na tom, zda milujeme jiné a jsme jim požehnáním.
Nezáleží na tom, co o nás říkají lidé,
ale na tom, jací skutečně jsme, jak jsme věrni sami sobě.
Nezáleží na tom, jak dovedeme mluvit,
ale na tom, aby naše slova vyjadřovala úctu k pravdě.
Nezáleží na tom, zda Bůh plní naši vůli,
ale na tom, zda se my snažíme uskutečňovat jeho vůli.
Nezáleží na tom, zda jsme dlouho živi,
ale na tom, jak jsme naplnili svůj život.
Nezáleží na tom, kdy zemřeme,
ale na tom, zda jsme připraveni setkat se kdykoli s Bohem.*

ABSOLUTNÍ HORIZONT VÁCLAVA HAVLA

Jiří Zajíc

Svědění, Bůh, odpovědnost, odpuštění – to jsou témata rozhovoru, který s Václavem Havlem uskutečnil v listopadu předminulého roku Jiří Zajíc.

Někteří soudí, že život člověka i dějiny jsou příběh psaný bláznem. Masaryk v té souvislosti hovořil zase spíše o dramatu. Co vy k tomu?

Samozřejmě, že dějiny jsou plné bláznovství a nepochopitelných věcí a absurdit, ale z toho bych ještě nevyvozoval, že jsou psány bláznem. Ony, jsou-li někým psány – a já jsem přesvědčen, že v jakémsi smyslu někým psány jsou – rozhodně to není blázen. Je to pouze asi někdo, kdo je do té míry chytrý, že my nejsme přesně schopni pochopit, o co mu jde. A věřím, že je jakýsi tajemný řád ve věcech nejen lidských, ale i přírodních, věřím, že v tom je jakýsi zámysl, ale vtip je právě v tom, že nám ten zámysl není znám, že se ho můžeme maximálně dohadovat, spekulovat o něm, pokoušet se mu znovu a znovu nějak přiblížit nebo vhlédnout do něj, ale jakoukoli jistotu o něm mít nemůžeme. A proto možná leckdo je náchylný propadat panice a říkat, že ten, co to píše, je prostě blázen.

Jedním z takových ústředních témat, kolem kterých nesporně osciluje váš vnitřní život, je téma odpovědnosti. Kdy jste si tak poprvé začal uvědomovat toho svého decentního a přitom stále přítomného partnera, kterému říkáte absolutní horizont?

Já jsem si toto do jisté míry uvědomoval vždycky. Přesněji řečeno – více než uvědomoval – zakoušel. Už jako dítě si vzpomínám, že se mi nejednou stalo, že jsem něco udělal špatně a nikdo o tom nemusel ani moc vědět a já měl vyčítky svědomí, cosi mě hlodalo. Nemusel bych se o to starat, když o tom nikdo neví, ale přesto jsem se obíral a trápil jsem se tím, jako bych předpokládal někoho, kdo o tom přece jenom ví, kdo je nade mnou. Tuto zkušenost jsem tedy vlastně měl vždycky a nikoliv jenom já, ale má ji každý člověk – jeden ve větší míře, někdo v míře velmi slabé – a v těch svých dopisech z vězení jsem se pouze pokusil nějak systematictěji popsat, analyzovat, sám sobě osvětlit cosi, co jsem životně, existenciálně, zakoušel vlastně vždycky. A že jsem to pojmenoval tak nebo onak, že jsem například užíval toho pojmu absolutní horizont, to co se nesmí brát zas tak příliš vážně – to jsou situační termíny použité v jakémsi kontextu, v jakési souvislosti... Já nemám rád, když se z těch slov stanou takové tvrdé, neměnné kategorie – ona potom ta slova ztvrdnou, vyprazdňují se jejich obsah. Já je užívám spíš situačně, v kontextu určitého textu, použiji nějaký termín – jako absolutní horizont, posttotalitní systém nebo podobně – a platí to v atmosféře daného textu, v jeho kontextu, souvislosti, ale nesmí se to z toho vytrhnout a brát jako jakási volně použitelná kategorie. Pak to může velmi zavádět. Čili: v tom vězení jsem se prostě pokoušel – určitým způsobem, na základě terminologie, kterou jsem si pro tento účel vytvořil – pojmenovat zkušenost, kterou jsem znal a měl vlastně vždycky. Ale toto byl pouze pokus co nejpřesněji se pokusit tuto zkušenost popsat a já jsem mluvil o absolutním horizontu, protože se mi i z hlediště konstrukce těchto úvah ten pojem zdál být v dané souvislosti výstižný. Nemluvil jsem o Bohu a vysvětloval jsem dokonce, proč o něm nemluví. Pro mnoho lidí je takový pojem jako absolutní horizont jakousi abstraktní konstrukcí a volí rovnou slovo Bůh a nemusí to být vůbec věřící. Já jsem ale schválně chtěl pojmenovávat ty věci přesně a vyhnout se nebezpečí,

že bych mohl vyvolat dojem, že líčím zkušenost trochu jinou než je přesně právě jen ta moje. Rozumíte mi?

Ano. Mně to ovšem částečně připomíná velice autentický biblický postoj Izraelitů, kteří na jednu stranu měli velmi živou zkušenost přítomného Boha, a přesto se velmi chránili toho, aby ho pojmenovávali. To Jahve si téměř zakázali a pak ho přestali používat vůbec. Mně se zdá, že z toho líčení – nejen tedy toho, ale opakovaně z vašich vyjádření k té věci – je cítit právě takový ostych, z toho tak blízkého a přece jenom tak jiného partnera.

Ano, já myslím, že to tak je, to je výstižné... Já skutečně cítím neobyčejnou zdrženlivost a opatrnost, mám-li pojmenovávat to, co cítím jako svého partnera a to, čemu se – abych to řekl trochu zjednodušeně, téměř až hospodsky – jaksi chci zavděčit a když se nezavděčím, tak to ve mně vyvolává výčitky svědomí, trápím se proto apod. Takže s tím přirovnáním souhlasím a to je ostatně i ten důvod, proč jsem se zdráhal nazývat tuto instanci jednoduše a prostě Bohem.

Aby se na tak živou a intimní skutečnost nepřenesly tradiční formy, mnohdy příliš objektivní nebo až věcné.

Ano, ono to vede k takové jakési antropomorfizaci (přenášení lidských vlastností na Boha, pozn. red.), a může to svádět k zmaterializování té instance a tím k jejímu zkreslení, protože ona je do té míry záhadná, že je vždycky nebezpečné přisuzovat jí nějaké lidské vlastnosti. Všimněme si, že řekneme-li Bůh, mluvíme o něm v mužském rodu, ale přítom je nejasné, je-li Bůh muž nebo není-li muž, a to je příklad toho, jak to slovo potom může už evokovat ty personifikující atributy a vlastně zavádět.

Já mám dojem, že je vám vlastně velmi blízké takové pojetí moderního židovství, jak ho nacházíme u Martina Bubera.

Já především musím říct, že nejsem žádný zvláštní znalec filozofické literatury. Já jsem takový amatér, kterého vždycky bavilo číst filozofické knihy, ale nikdy žádné systematické vzdělání neměl. Od Bubera jsem leccjaké texty četl, i tu jeho známou knížečku „Ty a já“, která vyšla svého času v edici Váhy. Velmi mě to oslovilo, ale nejsem ani znalec Bubera, ani Heideggera, ani Husserla, ani jiných filozofů. Z každého z nich jsem mnoho četl, mnohé mě oslovilo, ale rozhodně nejsem expert a profesionál.

V těch zmiňovaných dopisech docela legračně hovoříte o tom, že tento tajemný partner vás mnohdy překvapuje, rozvrhuje před vás určité možnosti a pak čeká. Mohl byste tuto zkušenost nějak blíže konkretizovat?

Já myslím, že to je cosi, co každý známe, co se vlastně opakuje dnes a denně a pořád – to je taková naše základní lidská situace. Kdybych to měl nějak ilustrovat konkrétním příkladem, mohu uvést například svou dnešní situaci. Já jsem v jakémsi prazvláštním postavení – jsem bývalým prezidentem bývalého státu nebo končícího státu, o jehož záchranu jsem velmi bojoval, zároveň se o mně mluví jako o kandidátovi (možném) na funkci prezidenta jiného státu, který se na území toho zaniklého má ustavit. Jsem na jedné straně zcela privátní osobou, nejsem nikde zaměstnaný. Každý můj známý má nějakou funkci nebo někde pracuje, jenom já ne – ale zároveň jsem jakousi veřejnou postavou a cokoli udělám, je bedlivě sledováno. Je ode mne očekáváno, že budu vstupovat do politického života, vyjadřovat se k různým věcem. Na druhé straně jiní říkají, že vlastně na to nemám právo. Anebo jedni říkají, že se mám spíš

tak trochu vznášet nad vodami a jen tak jakoby filozoficky posuzovat to dění, jiní ode mne očekávají velmi konkrétní stanoviska ke konkrétním věcem. Nejčastěji mi zahraniční novináři kladou otázku, zda chápu ten konec federace jako nějakou svou osobní prohru či nikoliv, a je-li to má prohra, jakým právem připouštím možnost, že bych mohl kandidovat na funkci prezidenta jiného státu a tak dále. A to všechno dohromady je taková prazvláštní šachová partie – jakýmsi způsobem jsou rozestavěny figurky a mně je teď dáno, abych se mezi nimi nějakým způsobem pohyboval. A kdesi kdosi čeká, jak v tomto obstojím a jak s tou situací naložím, co z ní vytěžím takového, s čím by byli spokojeni nejen mí spoluobčané – ty všechny neuspokojím nikdy, to je jasné – ale s čím by byla spokojena i ona instance, kterou pocítuji jako instanci rozhodující. V pravou chvíli já to poznám, jestli je spokojena nebo ne, ale musím nejprve sám proplout těmi složitými vodami a těmi víry. Ona mě za ručičku nevede! Je chybné si myslet, že kdo věří v Boha, tak ten to má snadné, protože mu Bůh všechno poví – co a jak má dělat. Vůbec tomu tak není! Jsme svobodní, neseme plnou odpovědnost za své počínání a z toho počínání eventuálně cítíme povinnost skládat účty jakési instanci a jsme schopni v jakési situaci posléze pochopit, zda ta instance naše činy přijímá, či zda je odsuzuje. Ale ta instance není kdykoli po ruce, jako by to byl nějaký poradce, kterého se zeptáme, co máme dělat a ona řekne: jdi tam nebo nejdi tam. Je tak jakoby v tichosti, v povzdálí a velmi decentně vyšle v pravou chvíli svůj signál v podobě našeho uspokojení se sebou samými nebo v podobě výčitek svědomí. Nicméně není to nic, co by mělo jakoukoli fyzikální povahu, s čím bychom mohli bezprostředně komunikovat, komu bychom mohli ráno zatelefonovat a zaptat se, co máme dělat.

V souvislosti s vaším posláním v posledních letech se vtrála určitá paralela se známým židovským králem Davidem, mužem, který měl za sebou velice bohatý, dramatický život, člověk velký v mnoha ohledech, který k tomu svému úřadu ovšem potřeboval proroka Nátana. Nepocítval vy jste někdy, že byste potřeboval rovněž přece jenom někoho, kdo by vám pomohl nést to poslání?

Samozřejmě, že by se mi nějaký prorok hodil k ruce, nějaká taková instance, která by beze zbytku byla schopna všechno definitivně rozhodnout, posoudit a vždy zvolit tu správnou variantu, předvídat, co bude, k čemu která varianta povede, a podle toho mi radit. To by bylo krásné, ale v životě to tak nechodí. Bylo by to velmi jednoduché a člověk by byl vlastně jen takovým vykonavatelem moudrosti někoho jiného. Není tomu tak. Já jsem sice velmi zvědavý na mínění nejrůznějších lidí – kterým aspoň do jisté míry důvěřuji – o mých počinech a potřebuji se trvale o všem radit a někdy možná až nepřiměřeně dávám váhu tomu, co mi kdo řekne, ale vposledku se musím rozhodnout sám a nemohu spolehnout na to, že bez vlastního přemýšlení a zvážení mohu něčí radu prostě jen tak převzít a mám apriori zaručeno, že si budu počínat správně. Je to opět složitější – člověk je v jakémisi smyslu sám a je to v pořádku. Tu skutečnou odpovědnost, která je jakousi páteří naší identity, musíme nést my, máme-li být lidskou bytostí v pravém slova smyslu, jinak bychom mohli být jenom takovým výkonným údem nebo dokonce jakýmsi komputerem, který plní vůli jiných.

Máte zkušenost s opouštěním a souvislosti s touto transcendentní, lichou instancí vašeho života?

Máte na mysl, zda ona něco odpouští mně? Já mám takový dojem – a zřejmě ten můj dojem či pocit se dost překrývá nejen s křesťanským pojetím Boha, ale i více méně s pojetím

božské instance v pojetí jiných náboženství – že ta instance je skutečně neobyčejně milosrdná a schopna odpuštění. Ale je v tom jeden háček: ona nejprve chce, abychom pochopili své provinění, své chybné kroky, abychom provedli jakési pokání, byť sami v sobě – za tím účelem nemusíme chodit někam do zpovědnice nebo to psát do novin – a poté je schopna nám odpustit, a to nám odpouští opět nikoliv tak, že dostaneme odněkud telegram, že nám je odpuštěno, ale to nám odpouští skrze nás samé v podobě takového hřejivého pocitu, že jsme se dokázali s vlastním proviněním vyrovnat, pojmenovat ho, doznat se k němu, litovat ho a posléze zakusit ten zážitek odpuštění.

Převzato z časopisu Anno domini 1/93.

INDICKÁ VEČERNÍ MODLITBA

*Hle večer přichází na křídlech mlčení,
Mlčení se snáší přes všechny hory.
Mlčení zakrylo plný kraj řeky až do ticha Všemohíra.*

*Hle večer přichází na křídlech mlčení,
Ztište hlas nevole, naslouchej mlčení.
Výlovte mlčení z nitra svého,
Přiložte na rány a zacelte je!*

*Naslouchej mlčení, naslouchej tichu,
Thukotu srdce Božího.*

BUDDHISMUS A SKAUTING

Zaw Win

Pocházím z Barmy a v této oblasti Asie je převládajícím náboženstvím buddhismus. Je i mým náboženstvím. Škola, do které jsem chodil byla katolická a tam jsem vstoupil do skautského oddílu. V naší hymně, hymně barmských skautů, se zpívá o tom, jak budeme sloužit vlasti, že budeme dodržovat slib a skautské desatero. Také se tam zpívá, a to je velmi důležité pro duchovní základy skautingu, že budeme pomáhat všem a že budeme sloužit svému náboženství. Ne Bohu, protože v buddhismu Bůh není.

Buddha učil, že nic, ani on sám, nemá být zbožšťováno. Z Buddhova učení vyplývá, že pro mne, jako pro buddhistu, je nejdůležitější mé vlastní úsilí. Jsou tři sféry správné životosprávy, tři sféry mého úsilí:

SILLA (mravnost) –	pravdomluvnost, správné činy...
SAMADI (meditace) –	psychická odolnost, odmítání špatných a neúčinných myšlenek, formování charakteru, pevný postoj...
PRAJNA (moudrost) –	vyhledávání moudrosti, učení se, pozorování...

Tyto tři sféry životosprávy jsou vlastně shrnutím osmidílné Buddhovy stezky:

PRAJNA –	1. Správný názor
	2. Správné rozhodování
SILLA –	3. Správná řeč
	4. Správný skutek
	5. Správný život
SAMADI –	6. Správné úsilí
	7. Správná koncentrace
	8. Správná meditace

Když toto srovnáte se skautským desaterem, tak tam nenajdete žádné závažné rozdíly. A tak mohou být buddhisté skauty, i když skauting vychází z křesťanství, které se od buddhismu velice liší.

HYMNA BARMSKÝCH SKAUTŮ

မေ့မိမိသော သာယာဝေအို. ဂုဏ်
ကြီး ပါး: လို. ဇေ. စမ်း: ပွန် မယ်
စေတနာ တွေ ခြာ သန့်. ဂွင်း: တယ်
ကင်း: ထောက် ဒို့. လူ ငယ် .

ဇွတ်: အား ဂွို သမ္မာ ဆောင် ပွန် မယ်
ဆယ် ပါ: ၃၀၆၃ လိုက် နာ မယ်
ဂုဏ် သိက္ခာ ကို ပထမ နှစ် ဗုဒ္ဓိ လယ် .
သေသနာ ရှေ့ ကို ပွန်ဆောင် မယ်
လူတကာ တိုင်း ကို ဒို့ ကျွန် မယ်
စေတနာ ဂုဏ်: ခြာ ထက် သန့် တယ်
တကိုယ် ကောင်း: စိတ် ထား: ပါယ် ဌာ:
မပတ်
ကင်း: ထောက် ဒို့. ဗျာ: ၃၆၆၆ ကွယ်.

JSI VĚŘÍCÍ?

Mirko Vosátka

Tato otázka rozšířená o otázky: Jak jsi k tomu přišel a co doporučuješ jiným, mi byly položeny redaktory tohoto časopisu.

Přiznávám se otevřeně. Jsem věřící a to hluboce věřící. Věřím, že existuje to co se nazývá Bůh, Jehova, Allah, či podle toho o jaké náboženství se jedná. Jsem věřící celým já, ale odmítám dogmata a předpisy církví, které jsou dílem lidským, potřebující organizaci a řád. Věřím pokorně a více vyjadřuji dík za to, co jsem viděl, slyšel poznal, než abych se stále modlil „Bože udělej mi toto a toto“. Pokorně беру svůj osud, jak se říká. Vím, že jsem na Zemi s určitým úkolem, poznáním, které se mám snažit splnit co nejlépe. Až splním své poslání, odejdu tam odkud jsem přišel.

Na otázku, jak jsem k tomu přišel, mohu říci, jen tím, že jsem kráčet svým životem s vnímavým srdcem, vidoucím očima, slyšícím ušima. Přemýšlel, zvažoval, srovnával, sledoval vývoj a výsledek celého života kolem mne. Mnoho mi řekly hory, hluboká údolí s lesy, vyprávěly potůčky a bystřiny i tiše planoucí řeky, vyprávěly stromy i skály, květy i zpěvy ptáků, hučel příboj moře, ticho nocí v samotě jen s přírodou.

Co bych radil jiným?

Myslím, že by roverům neškodilo, to co radí Ernest Thomson Seton ve svém Birch Bark Roll (Svitku březové kůry) v části nazvané: Druhé světlo Lesní moudrosti – Mysl pravdy, kde je snad zkouška hledání pravdy, cituji úvodní část.

Čisti Talmud a udělati z něho výtah nejméně než 2000 slov – čin, neméně než 5000 slov – velký čin.

Stejně: Starý zákon, Nový zákon, Apokryfy, Koran, Zoroastra, Konfucia, Tři Vědy, Knihu o Tao.

Jsou pak ještě řečtí a římské filozofové mezi nimiž na první místo dávám Marca Aurelia s jeho: „Hovory se sebou“. Mně se tato kniha stala denní četbou. Namátkou otevřu a čtu co je na první stránce. Jen jednu myšlenku a pak se jí obírám. V úvodu ke své knize píše Seton:

„Chceme se naučit životu v přírodě, neboť jen tak vybudujeme svá těla a povzneseme i upevníme své duše – abychom mohli jít vpřed s vidoucím očima a „myslící rukou“, poznali radostné cesty lesa a života – abychom ve všem stali se moudrými pány sebe sama dívající se životu v tvář, neustupující, připraveni činně se účastniti všech úkolů v lidské společnosti, těšíce se z každé zkoušky, jež na nás přijde, by Velký duch měl v nás pány silných duší ve velebných jejich svatyních.“

Doufám, že to jsou originální myšlenky bez přídavků pana Seiferta, který Setona rád předělával po svém.

Rover znamená poutník, je tedy na Vás mladých, abyste se vydali na pouť myšlenek a názorů. Není to lehké putování, často velmi namáhavé jelikož, jak lidová moudrost říká „Mysliť bolí“ a je mnoho lidí, kteří proto neradi myslí. Ale stezka stoupá na horu poznání vyžaduje velmi mnoho pevné vůle, houževnatosti a duševní práce, ale výsledek je pro každého, kdo vystoupí na onu horu, tím nádherným pohledem na zářící slunce.

Vydejte se na putování a hlavně vydržte až do konce.

... v duchovním životě nastane konečně doba, kdy se nám zdá, že mocněji nežli předtím počínáme tušiti jakýsi zákon, vládnoucí kosmu, ale v tom okamžiku všechno nabývá tajuplné výmluvnosti, hovoří květy vody oblaka, skály, řada tvorů, dějiny muže a ženy na zemi, každá hodina našeho minulého života, všechno se jeví naprosto nutné a z výše tohoto zákona dobré: i nemoc, šílenství, tma, trýzeň neznámého, osamění duchovních lidí a bolestná, denně bitá touha po nepojatelných, za hranicemi všeho dosažitelného se otvírajících obětí. Vše je jediná, složitá, protikladnými silami utvořená věčná přítomnost, současně tajemství i samozřejmá jistota, smrt – život. Jak se opřítí této vichřici, která pracuje naší vůlí, již dýcháme, pijeme, požíváme a ustavičně znovu svou myšlenkou vytváříme? Co říci k její výmluvnosti, kde metaforami hoří krása viditelných věcí i celá vegetace snu? V těchto chvílích nejvyššího duchovního jasna zachovává myslitel mlčení, usvědčen ze slabosti svých slov a z bázelivosti svého srdce, zádumčivě šťasten, hotov právě tak jíti k životu jako k smrti, poněvadž obojí je jenom dvojí forma jednoho a téhož duchového stavu...

Z dopisu O. Březiny A. Pammrové 4.3.1907

JAKÝ JE MŮJ VZTAH K DUŠEVNU

Jan Pfeiffer – Racek

Není snadné odpovědět na otázku, jaký je můj vztah k duševnu, kterou mi položila redakční skupina FONSu a zvláště pokud se tak má stát na dvou stránkách.

Že mám nějakou duši jsem se dozvěděl již v útlém dětství, poněvadž jsem vyrůstal v liberálně katolické rodině a chodil jsem na náboženství. Matka byla kritická k dogmatům. Otec měl nejlepšího přítele pana děkana. Sloužili spolu za války u pětasedmdesátých – Feldkurat a Stabartz. Po válce se spolu zase sešli ve stejném městě a často hovořili o duševních a duchovních věcech, což jsem rád poslouchal, pokud jsem byl přítomen. Občas však přede mnou chtěli něco utajit a hovořili latinsky. To mne hnětlo, ale současně jsem cítil, že to asi s duševně – duchovními problémy není zcela jednoduché. Přijal jsem představu církevního názoru na svět v poetickém rytmu liturgického roku, včetně morálky, proti které jsem občas hřešil. Na gymnasiu, ve věku, kdy si člověk hledá sám sebe a počne si vytvářet vlastní názor na svět, což by se dalo přirovnat k archetypu Adama, který snědl jablko ze stromu poznání, musí z ráje rodinného bezpečí ven a pociťovat nejistotu. Provokoval ji v nás třídní profesor, vynikající liguista, výborný hudebník, který měl současně široký filosofický rozhled, obdivovatel pozitivismu a materialismu. Nutno zdůraznit, že to bylo za druhé světové války. V téže době na nás působil jeden doktor theologie, rovněž vynikající pedagog, který mne dokonce poslal na duchovní cvičení do královéhradecké kapituly. Zde jsem se poprvé setkal s technikou meditativního života, ale podstatu jsem příliš nepochopil, bylo to o prázdninách v tercii a myslím, že jsem na to nebyl zralý. Začal jsem si uvědomovat schizma dualismu materiálního a ideového světa. Pak se mi dostal do ruky H. D. Thoreau a měl jsem pocit, že lze vše vyřešit pantheismem. Z životní praxe jsem si však ověřoval, že existuje jakýsi další vyšší pro nás nepostižitelný systém, který pro každého vytváří individuální pravidla hry a naším úkolem je tato pravidla odhalovat, chápat a řídit se jimi, a poctivě hrát. Za tím se již skrývala četba sira Baden-Powella. Četl jsem však také existencialisty, zvláště Camuse a jeho tvzení, že člověk je odsouzen ke svobodě a smysl svého života si musí hledat sám a najít jej může jen v plné aktivitě. Nikdy jsem nebyl pronásledován existencialistickými pocity hnusu, úzkosti a zbytečného nemotivovaného strachu, ve kterém si existencialisté libují. Svobodu vnímám i když vlastně nevím, zda jsme svobodní. Determinismus člověka napadá především ve chvílích neúspěchu. Vždy jsem se domníval a domnívám, že zlo nějak souvisí s lidskou svobodou, kterou nás Bůh obtěžkal. Snědli jsme Adamovo jablko v ráji, ale nedorazili jsme ke Kristovu kázání na hoře. Jsme právě na cestě od zvířete k Bohu. Pak jsem se setkal ve Vysokoskolském roverském kmeni s Pavlem Křivským. Pavel prožíval velký duševní převrat k ekumenickému pojetí víry, byl velkým znalcem pramenů křesťanství, ale i ostatních náboženství a filosofických směrů. S ním jsem procházel hledání cesty k duchovním základům hlubiny bezpečnosti v nás, která se stala celoživotním úkolem a nikdy neskončí.

Jsem neurolog, sedím a přemýšlím, která z mých gangliových buněk o mne přemýšlí. Neznáme se a přece jeden bez druhého nemůžeme být. Ona a její družky mi nějak vyrábějí myšlenky, které se oddělují od mého mozku, já jimi mohu působit na sebe i na druhé a má hmota přechází v nehmatatelné duševno. Ani vlastně nevím, jestli myšlenky produkují ty buňky, tedy já, nebo jsou jenom jakousi radiovou stanicí a zachycují nějaký megavysílač vyššího řádu: Naši předkové nikdy nepochybovali, že alespoň občas se tak děje a zvláště ve

snách, že jsme napojeni na vyšší duchovní princip. Takových zajímavých buněčných systémů máme v sobě mnoho. Třeba bílé krvinky toho vědí tolik, že je to až neuvěřitelné, přesně poznají, co mají ze mne odstranit, co já bych nikdy nepoznal i v dobrém mikroskopu, kdybych se mohl prohlížet. A což jestli tak ony krvinky ve mně žijí a nechápou mě, já jsem takovou buňkou kosmického subjektu a třeba něco zcela nepatrného vymýšlím pro ten nekonečně velký systém a jestli pak to dělám dobře?

Ale to jsme již překročili ty dvě stránky a tedy nashledanou na nějakém delším pohovoru u táboráku.

*Na obvyklou otázku: co mám dělat?, musíme odpovědět
neobvyklou otázkou: odkud něco přijímáme? Lidé se musí
učit chápat, že člověk nemůže mnoho dát, jestliže mnoho
nepřijal. Náboženství je v první řadě otevřená ruka
přijímající dar a teprve v druhé řadě činná dlaň,
rozdávající dary.*

*Jen ten, kdo přichází z tohoto nejhlubšího náboženského
středu a nese v sobě něco z věčnosti, může sloužit
náboženskému úkolu proměňovat to, co je časné...*

Paul Tillich

VĚŘIT ČI NEVĚŘIT?

Jiří Zvěřina

Asi čekáš, že ti budu uvádět důvody, abys věřil v Boha. Ale zkusme něco jiného. Co bys řekl, kdybych prohlásil: „Zakazuji ti věřit, náboženská víra není dovolena.“ Ať už věříš či ne, něco takového by tě pobouřilo.

Proč? Byla by to zdravá a logická reakce na obranu svobody. Možná, že namítneš, „Ale mnohdy se bouříme, když se zakazuje cokoli, i něco špatného.“ To je pravda. Ale doufám, že ti nemusím vysvětlovat, že víra v Boha není nic špatného. – V této obraně svobody jde ještě o jinou věc. Hájíš tím nějaké místo, které patří člověku a k člověku. Jen člověk má schopnost věřit či nevěřit – podle svého rozhodnutí.

Proč jsem se rozhodl já věřit? Víš, o tom rád nemluví, protože to není lehké a nikdy se mi nezdá, že jsem řekl všechno. Věřím prostě proto, že mi víra dává více smyslu života, že mě vyzývá k dobrodružným výpravám ducha a naplňuje hlubšími důvody mou činnost. Honem však dodávám tři poznámky:

První je ta, že to není nejzávažnější důvod – dá-li se tu o důvodu vůbec mluvit. To hlavní bych právě teď nerad říkal.

Druhá poznámka se týká těch, kdo nevěří. Když říkám, že věřím já, nechci je tím snižovat, neurážím je.

Konečně bych rád zdůraznit, že rád přijímám každou pravdu, kterou objeví věda, i „věda bez Boha“. Některé vědy tím, že si zakázaly rychlé odvolávání na Boha, že se plně zaujaly člověkem a přírodou, řekly mnoho zajímavých věcí. Jenže jejich cena je v objevu vědy – ne nevěry.

Co je víra?

Když ti řeknu, že ti věřím, je to víra. Podobně věříme, že věda jednou najde lék proti rakovině, že lidstvo dozraje natolik, že nebude řešit své spory válkami. Je to víra, dobrá a krásná, ba nutná, protože bez ní by byl lidský život ochuzen o fantazii a perspektivy.

Ovšem to, v co věříme, nemůžeme si ověřit tak, jako to, co je zřejmé a jisté. Je mnoho lidských věcí, kde nám toto ověření bude chybět – a přece je člověk musí přijmout, nechce-li žít jako omezený pedant. Ovšem i taková víra se zakládá na určitých předpokladech, pro které je přijatelná. Nejsme naivní, nemůžeme prostě věřit všemu. Ale jistě cítíš, že to není ta víra, o které jsme začali náš rozhovor. Ta, o kterou nám jde, je víra náboženská, víra v Boha, víra v Boží skutečnosti.

Oběma těmto druhům víry je společné, že nemají stejnou zřejmost, jako třeba věc, kterou vidíš, jako fyzikální pokus, jako matematický důkaz. Bylo by velikou chybou něco takového očekávat, protože omezit skutečnost na věci viditelné a hmatatelné by bylo velkou omezeností; a fyzika je fyzika, matematika je matematika a víra je víra.

Oba druhy víry se však mezi sebou liší. Jak a čím? Zatím tě upozorňuji na předmět, ke kterému se vztahují. Lidská víra se týká lidských skutečností, náboženská víra vznikne přijetím skutečností Božích.

Záměrně ti nepodávám definici náboženské víry. Asi by ti moc neřekla. Obraz a pojem o ní vznikne lépe postupným procesem hledání. Řekl jsem ti, že lidská víra musí mít určité předpoklady, aby byla rozumná. Má také nějaká předpoklady víra náboženská?

Předpoklady víry?

Ani netušíš, jak je těžko psát o této věci. Prostě z důvodů, že cesty k víře jsou tak rozdílné – to vím z vlastní i cizí zkušenosti. Ale přesto se mi zdá, že je možno najít ve zkušenostech nějaký společný jmenovatel, třeba i v jednotlivých případech vůbec neuvědomělý, ale pro vnějšího pozorovatele něco jako objektivní předpoklad víry.

Takový základní prvek je důvěra člověka v život a jeho smysl. Důvěra v možnost pravdy a dobra. Jistě ti nedá mnoho přemýšlení, abys poznal, že kde by tato důvěra nebyla, nebyl by možný přístup k žádné víře, ani náboženské. Základní nedůvěra v pravdu, možnost dobra, smysl života by vylučovala společenství s Bohem a lidmi.

Druhým předpokladem se mi zdá zkušenost, že člověk není tím nejvyšším a posledním činitelem; všude naráží na svou konečnost. Ale zároveň je rysem člověka tato konečnost překonávat. Všimni si, jak všechen pokrok, neutuchající činnost lidí na všech polích, tuto hranici překonává. Lze stanovit hranici, kde už člověk definitivně končí, za kterou nesmí jít? Nemůže člověk jít nad sebe. Nemůže člověk vystoupit ze sebe a překonat sebe? Filosofie tuto možnost člověka nazvala transcendentní. Vyládá ji ovšem různě. Ale není ani jednoho rozumného důvodu popřít takovou zásadní, radikální transcendenci, kterou se člověk otvírá Bohu.

A ještě bych rád dodal třetí zkušenost, která je mi zvláště blízká, a myslím, že něco takového cítíš i ty. Už dávno se mi zdálo přímo odporné, zůstat třet kdesi v jakési prostřednosti, konvenci, nezájmu a lhostejnosti. Bolestně pocituji svou nehotovost, neplnlost, nedostatečnost. Těším se z umění, vědy, sportu, z dobrých lidí – a já nevím z čeho ještě. Přijdou chvíle, kdy toto vše nestačí. A to je chvíle, kdy člověk hledá Boha.

Obtíže víry

Jsem si skoro jist, že máš více námitek k víře než kladných předpokladů. Nějaké obtíže má každý, i když uvěří – mám je i já. Víra není totiž nikdy hotová, není to mechybná věc, ale hledání, zápas, tázání, ba někdy bolest – a smutek; jsme bezradní, nebe jako by bylo prázdné a v nás tma. Ale i tato zkušenost patří k víře. Není nic zadarma. Udělat toho můžeme jistě málo, ale to málo musíme. Obtíže jsou k tomu, abychom je překonávali a zráli. Jinak božího daru – víry – nejsme hodni.

Začnu tou nejčastější námitkou, vlastně výtkou. Jsou to právě věřící. Slyšíš jejich hrozný slovník, vidíš rozpor mezi jejich vírou a skutky, odsuzuješ jejich omezenost a fanatismus, pohrdáš jejich neschopností. Znáš mnoho nevěřících, kteří jsou zdatnější a statečnější. Nač tedy víra je, když nedělá lidi lepší. Nač to pobožníkářství, obřadnictví, církevnictví.

Nic z toho ti nebudu vyvracet, takovou víru nemohu, nechci a nesmím hájit. Nenávidím pokrytectví, fráze, prázdné formy. Chápu pohoršení a rozhořčení, chápu, že do takového spolku bys nikdy nevstoupil.

Jenže tvrdím, že tato pravda není celá pravda, že je to dost jednostranné vidění. Sám jsem se s tím musel vyrovnávat a ještě musím znovu. Myslím, že to musí podstoupit každý, ať vychází z úplné nevěry nebo z nějaké víry neuvědomělé, nezralé, nezkušené. Jednou, nevím již v kterou chvíli, jsem si řekl: ale vždyť to vlastně není víra! To je karikatura víry, selhání! A nadto: jsou to vlastně lidé, kteří selhali, ne víra! Jsou to vlastně nevěrci, ba stojí pod nimi, protože něco předstírají, něco ústy vyznávají, ale podle toho nežijí.

Ale za nejzávažnější pokládám to, že se to vše týká právě lidí, ne víry, Boha, náboženských skutečností. Můžeš přece v Boha věřit hluboce, i když vedle tebe bude slabý věřící. Víra se mi

od té doby jeví jako něco tak velikého, bohatého a důležitého, že všechna lidská slabost a selhání jsou s ní v této věci nesouměřitelné.

Takto se ptám, zda věřím dost, zda nejsem svou slabou vírou na pohoršení. Odtud jsem dostal i jiný vztah k těm, kteří té výše nedosáhli. Ne že by bylo možno slevovat z velikosti víry a jejích bezpodmínečných požadavků. Ale soucit s lidskou slabostí mi doporučuje trpělivost a moudrost. Nebyli by ještě horší, kdyby neměli ani tuto slabou víru? Nevzpamatují se někdy, občas, neprožijí někdy konverzi? V jejich slabosti vidím náznak velikého neštěstí lidstva, kdyby víra zemřela.

Víra je absolutní výzvou: nezaniká žádným selháním. Víra je stálým úkolem, ne strnulým stavem.

Víra je nesmírnou záležitostí mezi člověkem a Bohem. Nedívím se tedy tvým rozpakům, když vidíš, že někdo není na výši této velké věci. Ale ani ty se jim nediv. A ještě něco: vidíš dobře, když vidíš jen záporny? Nebyli a nejsou i velcí věřící? A nenajdeš v tom prostředí věřících nic jiného než hanebnost?

Teologické texty 3/93

*Když přemýšlím o svém životě, nejvíce by nás vlastně měl
překvapovat fakt, že žijeme.*

Reinhold Schneider

MODLITBA K NESMÍRNÉ MOUDROSTI

Nesmírná moudrosti, která dáváš nevyčerpatelnou posilu vnitřnímu člověku, přebývej ve mně. Svou silou učiň, ať je naše srdce prázdné zbytečných starostí a tísní, ať není vláčeno různými pomíjejícími tužbami. Ať se na všechno díváme jako na přechodné a pomíjející. A ať si uvědomujeme i tu skutečnost, že jsme bytostí přechodnou, poněvadž všechno, co přichází, musí odejít.

Nauč nás své moudrosti, které dovede pochopit marnost a věčnost. Ať poznáme, že ve všem stvořeném je obsažena i marnost i věčnost.

Ať osvětlení tvou moudrostí dovedeme tě neustále hledat, nalézat, chápat a cele milovat. Ať moudře ve svém životě neseme dobré a trpělivě obtížné, poněvadž je třeba státí pevně a nedati se pohnouti ani větrem slov ani vábením malomyslnosti. V tvé síle ať jdeme k světlým cílům.

BŮH*Erazim Kohák*

Deus sive natura ... Bůh čili příroda. Řekl to židovský filosof Baruch Spinoza v sedmáctém století a byl za to mimo jiné vyobcován z amsterodamské synagogy. Jak k tomu vlastně přišel?

Ostatně jak vůbec člověk dochází k víře? Náboženství, to je něco jiného. To se člověk může naučit ve škole nebo v kostele, nebo prostě pochytit a celý život bezmyšlenkovitě opakovat učení či obřad. Jak ale člověk dochází k osobní víře, k osobnímu vztahu k Bohu?

Věřící o tom zřídka mluví. Je to příliš osobní záležitost. Halasně to předvádějí různí samozvaní misionáři, kteří si z víry dělají cirkus, často doslova, pod stanem od cirkusu pronajatým. Jenže tím již prozrazují, že to není doopravdy. Skutečná víra je věc soukromá.

Začíná přerušením všednosti. Člověk – snad pračlověk, který po sobě zanechal malby v jeskyních, snad člověk, který s vámi den co den mlčky čeká na tramvaj – se pozastaví, někdy proto, že už dál nemůže, jindy proto, že v tu chvíli dál nemusí, vzhledne od své zaneprázdněnosti a najednou si uvědomuje ten nesmírný přesah všehomíra. To nekonečné nebe nade mnou, ta nezbadatelná hloubka ve mně samém... německý filosof Rudolf Otto to označuje jako mysterium tremendum et fascinans, tajemno, z něhož jde mráz po zádech, které však přesto vábí. Přerušení zaneprázdněnosti jako by otevřelo okna k rozměru posvátného.

Samozřejmě, hned nastupuje švejkovská obrana. I jen matné tušení, že stojíme v přítomnosti Boží, nás znervózuje. Rychle okna zavíráme obhroublou všedností nebo špatným vtipem. Snad proto, že jsme ve svých dějinách i ve svém životě tolikrát upadli, bojíme se povstat. Raději se držíme co nejbliž té nejvšednější zemi a pro jistotu rychle poplíváme, omlátíme a zakryjeme blátem všechno, co jen trochu převyšuje naši všednost, všechno, co je jakkoliv dobré, krásné, ušlechtilé či posvátné. Bezděky se tak utěšujeme: ať jsme, jací jsme, nikdo není lepší.

Přesto ten zážitek přesahu je skutečný a obecně lidský. Lidé na něj vcelku reagovali dvěma způsoby – či vlastně třemi, když přičteme naše odmítnutí. Ostatně není jen naše. Jak dokazuje třeba verš ve Skutcích apoštolů 2,13, lidé vždy bránili pohodlí své každodennosti před vniknutím přesahu takovým zevšedňováním.

Ti, kdo toto střetnutí neodmítli, reagovali zčásti přístupem, který bychom mohli označit zásadou římského práva, do ut des, dávám, abys dal, či prostě něco za něco. Té tajemné moci – či vžitým názvoslovím Bohu – nabídnou obětí výměnou za nějakou protislužbu. Třeba svatému zapálím svíčku, aby se mi uzdravila kráva, a když kráva nedojí, třeba si tu svíčku zas vezmu. Něco za něco, nic za nic. Takovým způsobem s Bohem obcuje v Bibli třeba Jákob v 1.knize Mojžíšově, 28,20-22, ač zdaleka nejen on. Jednat s Bohem tak, jak lidé jednají se světem – fakticky manipulativně – je pro lidi takových návyků zcela přirozené. Z toho pak vzniká nejprve magie, později přírodověda, – způsoby, jak skutečnost manipulovat, ať věděním nebo úplatkem, ve prospěch našich účelů.

Z dějin náboženství zjistíme, že to někdy dopadne jinak. Tak zase ve Starém zákoně proroci zvěstují Izraeli, že Bůh nestojí o jejich oběti a obřady – „slavnosti vašich nenávidí duše má“. Bůh požaduje něco jiného: „Učte se dobře činiti, hleďte soudu, pozdvihněte utlačeného, dopomozte ku spravedlnosti sirotku, zastáňte se vdovy“ /Iz. 1,7/. Chce-li člověk získat přizeň Boží, nestačí kšeftovat. Je třeba obrátit sama sebe, aby člověk byl tím, co Bůh požaduje. Ať

začínáme chytráckou otázkou, jak Boha přimět k tomu, aby podpořil naše přání, dostáváme Boží odpověď: přejte si to, co Bůh podporuje.

Jenže víra vzniká také ze zcela odlišného postoje. Ten smluvní přístup „dávám, abys dal“, je typický spíš pro takové polověřící, pro lidi, kteří k víře přistupují jaksi zvenčí. Začínají střetnutím s Bohem, ale vycházejí ze zcela lidských zájmů. V Bibli to opačně výrazně vyjadřuje třeba 1. epistola Janova, 4, 19: „My milujeme jej, neboť on prve miloval nás.“ To zdaleka není jen motiv novozákonní či biblický. Je obecně lidský; vyskytuje se snad nejvýrazněji ve zbožnosti prvotních Američanů, kterým přezdíváme „Indiáni“. Východiskem tu není naše přání jako v případě Jákobově, nýbrž úžas nad zázrakem života a světa. Je tu prvotní vědomí, jaký je to zázrak, že vůbec žiji, že jsem zdravý, že vidím celou tu spleťtost a krásu světa kolem sebe – všechno je zázrak... a všechno je dar, nesmírný, nezasloužený dar.

Skutečně, ten zázrak světa, zázrak života, jsem si nijak nezasloužil. Není sebemenšího důvodu proč bych měl vůbec být. A když už jsem, není sebemenšího důvodu, proč bych neměl být slepý, chromý, v bolestech. To všechno je normální. Že to nejsem, to není zásluha, to je veliký dar. Mám pádný důvod, proč si všeho vážit, ze všeho se radovat, třeba z té křehké květiny, která jakoby zázrakem vyrostla mezi pohozenými betonovými panely na okraji sídliště. Nebo třeba ze života.

Tu k základnímu motivu údivu, úžasu nad zázrakem stvoření, přistupuje druhý motiv vděčnosti. Úžas a vděčnost, to je ten druhý, zcela odlišný zdroj víry a také zcela odlišná náboženská motivace. Už to není ono „dávám, abys dal“. Je to pravý opak, „dávám neboť dal“. Lidské konání už nemá za účel přimět Boha, aby dal, nýbrž vyjádřit Bohu vděčnost za všechno, co dal, i za odpuštění toho, co jsme s jeho dary u dělali. Bůh nám dal louku, my jsme na ní zřídili skládku. Máme zač děkovat – i zač se kát. Víra v tom nejhlubším slova smyslu vychází z údivu a ~~úžasu nad zázrakem všeho stvoření~~. Vychází z ~~úžasného uvědomění~~, že svět kolem nás i náš vlastní život v něm není náhodným shlukem a pohybem částic, že je to zjevná přítomnost Boží. Tak se nám Bůh představuje: ne jako takový starohebrejský Krakonoš v plstěném klobouku a lodenovém plášti, nýbrž jako zázrak všeho, co jest, jako posvátnost všeho, s čím se střetáváme. Ostatně ani ten Krakonoš, pokud pohádky vůbec mají smysl, není kouzelný dědeček, nýbrž onen úžasný zázrak všeho stvoření, které nás obklopuje. Velice nedostatečně se to snažíme vyjádřit slovem „Bůh“. Té přítomnosti Boží kolem nás si byl vědom i Spinoza, a proto řekl: Bůh čili příroda. Deus sive natura.

Převzato z PS: Psové – Nadace EVA, Praha 1993

DOPORUČENÁ LITERATURA:

DOPORUČENÁ LITERATURA:

Václav Havel –	Dopisy Olze Atlantis, Brno 1990
Radim Palouš –	Dopisy kmotřenci Zvon, Praha 1990
Eva Kantůrková, Josef Zvěřina –	Dialog o víře Scriptum, Praha 1993
Souvislosti 4-5/1993	Revue pro křesťanskou kulturu
Erazim Kohák –	Post scriptum: Psové Nadace Eva, Praha 1993
Mirko Vosátka –	Dopisy roverům Fons, Praha 1993
Robert Baden-Powell –	Na pouti za úspěchem Skauská knihovna, Praha 1924
Robert Baden-Powell –	Vlčec, skaut, rover Skauting, Liberec 1993
C. S. Lewis –	Hovory Nová Evropa, Londýn 1945

Není svobody ani pro největší a nejvítěznější národ nežli jen ve vysvobození veškerého lidstva, dokud je při svém díle, je určován tajemnou přítomností žárlivých zraků, číhajících na chvíli jeho slabosti a připravených nepřátelsky zasáhnout do jeho stavby.

Každá myšlenka nenávisti, i sebeskrytější v hlubinách srdcí, směřuje k bratrovraždě. Ze zanedbané zahrady víří černá oblaka hmyzu nad všemi květy. Kdo uchvacuje z květů této země více, nežli je nutno k udržení života, k dílu poznání a lásky, je spolupracovníkem smrti.

Nic se neztrácí v duchovním světě, i zamítnutý kámen najde své místo v rukou stavitelových a hořící dům zachrání od smrti zbloudilého.

Nikoli v pýše, která staví národ proti národu a člověka proti člověku, ale jedině v duchovním sjednocení bratří může býti dobytá a vykoupěna země. Věci mají svou cenu jedině tím, jak slouží dílu bratrského spojení duchů.

O. Březina Skryté dějiny

INSPIRACE

OD KOHO SE MŮŽEME UČIT LESNÍ MOUDROSTI?

Především od severoamerického Indiána: byl dokonale sžít s přírodou, rozuměl jí, byl statečný, měl řadu vynikajících schopností a vlastností, byl i fyzicky velmi dokonalý, ctil Velké Tajemství, které tušil ve všech projevech přírody.

Od našich vlastních předků, kteří byli také lovci, pastýři, rolníky. Rozuměli přírodě, prošli obrovské území, než našli onen krásný kus země, věnčený horami, kterému říkáme Vlast. Oni to byli, kdo vyšlapali první stezky v našich hvozdech. Obratně stavěli své chýše, znali luk, uměli rozdělovat oheň různými způsoby. Víme o nich méně, než zaslouží...

Od všech přírodních národů, od lidí, kteří dovedou žít v těžkých podmínkách přírody a klimatu:

Od arabského kočovníka, jak přežít v poušti bez vody a stínu,

a s minimem potravy, kterou poskytne nehostinná zem;

od himalájského domorodce, jak žít v krutém chladu, vichru, a velké nadmořské výšce;

od eskymáků, jak uhájít svou existenci na břehu ledového oceánu

a v polární noci, v obydlí ze sněhu a ledu;

od obyvatel džunglí a tropických pralesů, jak žít v dusném, vlhkém vedru

mezi dravou zvěří, jedovatými plazy a myriádami obtížného hmyzu. Učíme se od trosečníků, Robinsonů, cestovatelů, průkopníků.

Učíme se moudrosti Rudého muže, ale i Bílého, Žlutého, Černého či Hnědého muže.

Vybíráme, zvažujeme, bereme to nejlepší.

Cílem je nejen Myslicí ruka, ale i Vidoucí zrak, Slyšící sluch a hlavně Cítící srdce.

Zajímá nás moudrost všech národů, i těch nejmenších.

Zamýšlíme se nad jejich chápáním Přírody, nad jejich hledáním Velkého Tajemství.

Učíme se i od vědců, vynálezců, sportovců, umělců. Učíme se od všech, kdo o něco krásného usilují, kdo směřují dál, výš, kupředu.

Stoupáme na horu, odkud se nám snad podaří uvidět Ozářené Moře.

Vše budiž k tomu cíli prostředkem, nikoli smyslem!

Šaman

PROBLEMATIKA DUCHOVNÍ VÝCHOVY R&R

Vašek Toulec

Co je před námi? ... (konkrétní kroky)

Je-li naší snahou vychovávat mladší sestry a bratry, kupodivu nás v první chvíli čeká pohled do svého nitra. Poměrně pečlivě bychom si měli odpovědět v klidu na pár otázek. Pokusím se zde několik z nich přednést. Pro poznání sama sebe a vlastní cesty může být dobré učinit si k nim několik poznámek a později se k nim vracet. Mnoho o sobě můžeme poznat a být třeba časem mile překvapeni.

Co jsme?

Pokus se zodpovědět sám sobě na následující otázky. Odpovídej pravdivě podle okamžité skutečnosti. Nerozmýšlej se, jaké odpovědi by byly vhodné, ale prudce ze sebe vypověz to, co v sobě носиš v tomto okamžiku života. Teprve potom si v klidu otázky a své odpovědi znovu přečti. Nenapadne Tě něco?

- Co a kdo je vlastně člověk? Jaké místo má ve vesmíru a zvláště pak mezi lidmi?
- Je dobro a zlo? Jestliže ano, kde se bere?
- Které věci považuji ve svém životě za nejpodstatnější (5x) a naopak za nejméně důležité (5x)?
- Kterých svých vlastností si vážím (4x) a které považuji za špatné (4x)?
- Které vlastnosti bych chtěl mít (3x) a které nikdy (3x)?
- Co považuji za svůj osobní cíl práce s oddělem (1x)?
- Co považuji za svůj osobní cíl v zaměstnání (1x)?
- Co považuji za svůj osobní cíl v rodině (1x)?
- Co je mé svědomí? Řídím se jím, naslouchám mu?
- Domnívám se, že úroveň mého svědomí je dostatečná? Co dělám proto, abych mé vlastní svědomí posiloval?
- V mém životě jsem učinil několik skutků, které považuji pro člověka a pro vlastní osobu za nedůstojné a lituji jich. Které to byly?
- Myslím si, že existuje možnost nápravy (alespoň částečné: omluva, hezký skutek...)?
- Jsem schopen učinit skutek, který bych chtěl ze sebe vydat proto, abych zvrátil působení křivd, kterých jsem se dopustil na jiných lidech a které už nejde nijak napravit?

Podobných otázek si samozřejmě můžeme položit velké množství. Cílem by mělo být zastavení se nad sebou samým a pokus o poznání vlastního nitra. Možná, že nás takové otázky a hlavně odpovědi na ně trochu vyděsí a donutí nás přemýšlet o sobě samých a o věcech, které nás obklopují.

Sami na sobě jsme si nyní vyzkoušeli jeden z prvních kroků, které bychom měli učinit i ve společenství našeho kmene – pokusit se, aby každý sám před sebou otevřel své nitro a začal je zkoumat.

K čemu jsme?

Kromě poznání sebe sama zařadíme do svého duchovního života růst svého svědomí a vědomí. Nepřekvapí nás, že člověk musí jíst, spát, dýchat..... Tedy provádět činnosti, které udrží v chodu jeho organismus. Uspokojí nás to však? To bychom mohli ležet na nemocničním lůžku napojeni na nejrůznější hadičky a kdyby nás sem – tam otočili, tělo by žilo. Žili bychom však také MY?

Člověk potřebuje nejen potravu těla, ale i potravu ducha. V té nezákladnější formě je to obohacení o poznání věcí, které nás obklopují (vzdělání...), naplnění příjemnými prožitky a krásnými věcmi (tvořivá činnost, kultura, radost nad dobrým výsledkem společné i osobní práce...). Těchto součástí je velké množství a neměli bychom na ně zapomínat.

Právě v této oblasti se otevírá možnost obrovské práce rovingu jako takového. Hodně aktivit již probíhá. Duchovní rozměr budeme objevovat v rovině osobní, rovině rodiny, kmene úzkého společenství a v obecné rovině lidského společenství. Schůzky kmene mohou dát mnoho podnětů k osobní práci každého člena kmene:

- testy a hry, které pomohou proniknout ke kořenům osobnosti
- knihy, filmy, výstavy, koncerty – tedy vše, co se příznivě může zapsat do našich duší
- společná práce při tříbení vůle, vhodná motivace a pozorování dosažených výsledků
- pomoc společenství v překonání osobních krizí...

V širší souvislosti to mohou být:

- přednášková a publikační činnost
- setkání se zajímavými osobnostmi, skautské knihy a časopisy, pomáhající propojit širší společenství
- roverské kurzy, setkání a Lesní školy pro vůdce roverských kmenů
- praktický život společenství, meditace, poznávání duchovních skutečností pod vedením odborníků, porovnání a výměna zkušeností...
- služba společenství a ostatním lidem
- hledání vlastní prospěšnosti a místa ve světě, pomoc slabým a nemocným, umění dávat tam, odkud nic nečekáme...

Vůle a její síla – i to patří do našeho duchovního světa – nebýt ovládnutí svým tělem, ale naopak tam, kde je to možné, držet je pod svojí kontrolou. Síla vůle a její zvládnutí může být součástí speciálních technik, které patří do vyšších úrovní duchovního života. Ale rozhodně bychom o obvyklé zvládnutí neměli ochudit náš kmen. Základem by mohl být sebezápor, umění dobrovolně se vzdát něčeho, co je nám příjemné a naopak, prohloubit jej ponořením se do určité přiměřené újmy. U takového cvičení je však velmi důležitá jeho příprava! Špatné podání, kdy cvičenec podlehně dojmů určitého frajerského kousku, svědčí o naprosto neodpovědném přístupu vůdce. Je nutné předem vyloučit stav, kdy je daná činnost vykonána, aby se s ní později dotyčný vytahoval a měl dojem vlastní velikosti a nepřekonatelnosti. CHYBA!

Celé cvičení bude zpravidla koncipováno jako odepření tělesného požitku – z jídla, dobrého bydla... Předem je nutné vysvětlit cíl celého snažení – osvobodit se od zátěže, kterou pro nás představuje vlastní tělo a věnovat zvýšenou pozornost svému duchu. Ten, kdo do tříbení vlastní vůle pronikne, nikdy se s újmou nebude vychloubat – a to je úkol dobrého duchovního vedení.

Závěr

Dostáváme se na určitou křižovatku. Začali jsme tím, že rover by měl objevovat rozměr své bytosti a její místo na světě. Pomoc v tom mu má poskytnout společenství roverského kmene, kde spolu se svými vrstevníky roste a sílí – nejen tělesně, ale i duševně. Tento růst zpravidla není možné uskutečnit v dětském oddíle, protože tomu chybí specifická atmosféra roverského kmene. Pokusil jsem se vyjmenovat, na které oblasti duchovní výchovy by se nemělo zapomínat. Úmyslně jsem celou kapitolu pojal pro každého – ať věří v Boha nebo ne.

Domnívám se, že do duchovního života patří v roverském věku hlavně pochopení správných hodnot a porozumění sobě samotnému a ostatním lidem. Pochopení, že člověk není hromada masa a kostí, ale v celém času a prostoru neopakovatelná bytost, která si zaslouží vzájemnou úctu a pochopení. Získání citu pro tento základní duchovní rozměr umožní mnoha lidem poznání, že: podstata duchovního světa přesahuje možnosti lidského poznání a vědomí a že je člověku nadřazená – a v tu chvíli si mnoho lidí uvědomí, co se skrývá za prastarým skautským principem SLOUŽIT BOHU. Možná, že v tu chvíli již nebudou hovořit o pálení knížek, ale zamyslí se nad světem jako takovým. Jako nadstavbu základního duchovního rozměru lze chápat vyšší rozměr, nazvěme jej třeba jako náboženský. Určité poznatky o práci v této oblasti bych rád shrnul v následujícím dílu práce – Náboženská výchova v roverském věku.

MODLITBA VÚDCE

*Pane, přes mou neschopnost jsi mne vyvolil abych vedl
a chránil mé bratry skauty. Pomoz mně, abych slovem
i příkladem jednal podle Tvé vůle. Nauč mne, jak mám mému
oddělu ukazovat v přírodě Tvé božské stopy. Vždyť všechno jsi
stvořil. Pomoz mně, abych skauty učil tomu, k čemu jsem
před Tebou zavázán a vedl je krok za krokem k Tobě, můj
Bože, do světla a radosti, kde Ty máš svůj věčný stan, který je
připraven i pro nás.*

František Lobkowicz

Úkol filozofie spočívá v objevu nám nadřazeného transcendentálního velkého Já a v obratu k němu jako k neklamnému zdroji duchovního života. Obrat k velkému Já jest obraatem k prvkům tvořivosti, spontánnosti a věčnosti nejen v nás samých nýbrž obratem k týmž prvkům v lidské společnosti.

Duchovní znovuzrození jest možné toliko v příslušné esteticky zladěném prostředí po oproštění od strusek smyslovosti. Takto zladěná duše, jsouc oním vznešeným prostředím, jímž jest obklopena, jest připravena k meditativním a kontemplativním stavům. Zabraňuje-li povolání každodennímu styku s povznášejícím prostředím, pak stačí alespoň vzpomínka na místo, na němž jsme prožili povznášející okamžiky, nebo četba několika řádků nebo veršů knížky, do níž autor skryl své transcendentální zážitky.

Najíti v sobě střed mravní jistoty pro naše praktické jednání a povýšit jej na neochvějnou výspu ve vlnobití světa jevů jest úkolem duchovní výchovy.

Vladimír Hoppe

Předpoklady duchovní filozofie a náboženské víry

NÁMĚT NA DUCHOVNÍ ČINNOST

Václav Břicháček

Snad nebude na škodu, uvedu-li zde jako jeden z možných příkladů postup, který při hledání duchovní dimenze skautingu zvolili instruktoři roverského kursu LŠ v létě 1991.

Snažili jsme se ukázat, že duchovní rozměr života se může prosadit i v každodenním shonu. Chtěli jsme docílit, aby účastníci získali vlastní zkušenost a pochopili, že se nemusí jednat o cosi mimořádného či přístupného pouze zasvěceným.

Každý den byl zahajován ranní četbou inspirativních textů (TGM: Ideály humanitní, A. Schwiezer: Zastánce kritického myšlení a úcty k životu. Teilhard de Chardin: Chuť žít, H. Thoreau: Walden., O. Březina: Básně) a uzavírán většinou poslechem kratších hudebních úryvků. Texty a ukázky jsme nekomentovali, předkládali jsme je k zamyšlení a jen krátce jsme vysvětlili, proč je záhodno každý den rozumně začínat a končit.

Rozbor skautského zákona. Ve většině dnů byl vyhrazen určitý čas pro výklad jednotlivých bodů skautského zákona. Vždy 3-4členné skupiny měly za úkol daný bod vysvětlit nováčkovi, jiné skupiny starším skautům a zbylé je vykládaly pro veřejnost. Texty byly pravidelně vyvěšeny ke čtení a k debatě.

K prvnímu bodu zákona jsme připravili jeden večer debatu (2,5 hod) na základě fiktivního příběhu – v podstatě šlo o úvahu, zda 1. bod zákona platí i tehdy, když vzniká riziko, že se tím někdo jiný poškodí. Zároveň to byl výcvik v zásadách vedení debaty, které byly vyloženy v miniškole manažerství. Diskuse byla velmi živá, osobně angažovaná a morálně vyspělá.

Výcvikem v praxi duchovního úsilí byla meditace, která probíhala na hrázích rybníků. Víra – Naděje – Láska. Předem byl vyloučen princip meditace jako metody pro ovládnutí mysli, pro koncentraci při promýšlení osobních i širších problémů, pro nalézání jejich řešení i pro stanovení budoucích úkolů a reálných činností člověka. Metoda byla vykládána podle schématu, popsaného v literatuře a již dříve mnohokrát vyzkoušeného.

Vytyčené téma meditace bylo: v co doufám, v co věřím a co miluji. Vlastní meditace probíhala za úplňkové noci na hrázi zmíněných rybníků. Na předem svíčkami označeném místě se všichni setkali, byla zopakována charakteristika meditace a její téma. Všichni se rozešli do různých stran, našli si své místo a o samotě uvažovali. Meditace skončila asi po 60 minutách. I když se jednalo pro účastníky kursu o zcela novou zkušenost a pochopitelně se ukázalo, že jsou různě disponováni, přece jen prožitek nočního přemýšlení s vědomím, že podobně uvažuje i 25 dalších mladých lidí byla podnětná.

Jeden z večerů byl věnován debatě o duchovních základech skautingu. Výklad měl následující strukturu: historický pohled na utváření zákona a slibu – pojetí duchovního rozměru – skauting jako obrodné hnutí – osobnostní vlastnosti, potřebné pro duchovní úsilí – cesty uskutečňování duchovního života. Rozvinula se opět velmi živá a kulturní diskuse. Ukazuje se, že i jedinci, kteří se považují za ateisty, mají smysl pro formulování zásadních etických a filosofických otázek. Debatou se vinula snaha o vzájemné pochopení a o spolupráci při hledání postojů, které by byly přijatelné pro celé hnutí.

Část jednoho večera byla věnována otázkám aktivní etiky všedního dne. Východiskem byla dnes bohužel opakovaná skutečnost, že mezi lidmi převažuje negativní myšlení nad pozitivním. Jednou z cest nápravy by mohla být systematická snaha hledat pozitivní činy

a propagovat je mezi dětmi i dospělými. Jde o aktivní poskytování sociální opory, hledání toho, co nás spojuje a vytváření prostředí důvěry a upřímnosti všude, kde můžeme působit.

Otázkám pochopení sebe sama jsme věnovali 3 hodinové besedy na témata: „Jaký jsem“ – „Proč jsem takový, jaký jsem“ – „Jaký chci být v budoucnosti“. Výklad byl doprovázen krátkými testy a účelem bylo poznání, že porozumění sama sebe je nutným předpokladem porozumění dětem i světu.

Soudíme, že stručně vyložený pokus o praktický rozbor tematiky duchovních základů skautingu se zdařil. Byl to snad první pokus a jsou představitelé i mnohé jiné cesty.

Mlčení, samota, spočinutí a vyčkávání – to jsou cesty do nitra... Neustálým mluvením a hlukem je člověk vytlačován sám ze sebe. Jeho vnitřní řád se rozpadá. A tak ztrácí i pravá slova. Neboť mlčení patří k mluvení jako vdech a výdech. Teprve mlčení a slovo spolu tvoří celek.

Romano Guardini

O SMYSLU VIGILIÍ

Ladislav Rusek – Šaman

VIGILIE – to je velmistaré slovo. většinou se vykládá jako noční bdění s rozjímáním. Píše se o tom i v nejružnější literatuře náboženské a historické. Víme, že i náš největší císař – sám Karel IV. – se čas od času uchýloval do samoty na svém pevném hradě Karlštejně, aby tam, zcela o samotě v uzavřené místnosti, nerušen ani jídlem, uklidňoval a posiloval rozjímáním a modlitbou svou duši. A víme totéž o mnoha velkých lidech, nejen o světcích: rozjímáním, či jak se dnes trochu módně říká: meditací, hledali lidé všech dob, všech národů i všech náboženství VYŠŠÍ STUPEŇ svého myšlení, svého poznání i svého chápání.

Jsou DVĚ podmínky pro úspěch jakýchkoliv vigilii, tedy i těch, které podstupují (všimni si toho slova podstoupiti: je v tom slyšet kus dobrovolného poddání, podřízení se něčemu vyššímu) i velmi mladí lidé. První podmínkou je určitá osobní připravenost k tak vážné věci, druhou fyzická možnost nerušené noční samoty v přírodě. Během letních táborů se nejsnáze najde vhodná chvíle, kdy vše mluví pro celonoční odloučenost dobře připraveného mladého člověka – hochů či dívek – na vhodném místě. Může to být např. osamělý vršek nepříteli daleko od tábora; v rovinatém kraji palouk či paseka uprostřed lesů; velmi vhodný je i osamělý jezerní břeh. A tam, u malého, po celou noc udržovaného ohničku, který je udržován z úcty k ohni i na důkaz nepřetržitého bdění – člověk bdí a rozjímá.

Představ si takovou scénu: je noc, nesmírná klenba nebes jiskří milióny hvězd; z lesů, které vydechují svěží chlad, občas zaznívají nezvyklé hlasy zvířete. U malého ohničku sedí jinoh, přes ramena přikrývku, neboť noční chlad už citelně doléhá, a malý, sotva plápolající ohník víc svítí než hřeje. Už je to pár hodin, co chlapec odešel z tábora, provázen radami zkušenějších a přáním úspěchu ode všech... Ale co je tím úspěchem – a musí se vždy dostavit?

Jak se pomalu zklidňuje mysl, přepletená dojmy dne, jak stále více působí kouzlo osamění a nesmírná sugesce nebe nad hlavou (a bezmračná noc je vskutku nejúčinnější, ale není to podmínkou!), přicházejí nové, zcela jiné myšlenky, odlišné od těch, které má člověk běžně, v ruchu dne, uprostřed lidí, věcí, úkolů. Něco posvátného se člověka zmocňuje, pro co není dost slov, nebo co se nedá sdělit vůbec. Ne – zdaleka ne vždy dospějeme k nějakému „vytržení“ či k nějakému vyššímu pochopení. Promlouvá k nám noc, hlasy lesa, a nejvíc TÍCHO, které se postupně zmocňuje všech smyslů a nakonec i srdce.

Běžné, všední pocity i city mlčí, aby ustoupily zábleskům vyššího poznání. Neočekávejme vždy nějaké vidiny či „hlasy“ – ty jsou zřejmě výsadou mimořádných jedinců (o údajných „hlasech“ mluvila např. Johanka z Arcu (Panna Orleánská), když vedla francouzská vojska do bojů s Angličany; o „hlasech“ naznačovali zdrženlivě něco světci či poustevníci, kteří celý život hledali vyšší Pravdu); ostatně ti, kteří skutečně něco posvátného zažili, nebudou o tom nikdy holedbavě mluvit. Ale už sám zážitek velké Samoty, působení kouzla Noci, samotný fakt rozjímání uprostřed velebnosti Přírody je nenahraditelnou hodnotou. Očišťuje duši i srdce, osvobozuje od mnoha malicherností, učí chápat nová a vyšší měřítka a dimenze života. Vráti se vždy obohacen, kdo jde s otevřenou duší a prostým, čistým srdcem na svůj pahorek nočních vigilii. Je to – v malém – kousek realizace ideje Stoupání na Horu.

Nebud' zklamán, nedočkáš-li se při své první vigílii nějakého mimořádného, oslňujícího, vzrušujícího psychického zážitku! Zkus to někdy znovu, pokus se na to lépe připravit. Možná, že přijde taková chvíle i zcela samovolně, nečekaně, třeba při nočním čekání na vlak někde na

osamělém venkovském nádraží. Nebo v hodinu, kdy se při pozdním návratu domů zastavíš třeba u jezera, abys hodinku či dvě poseděl na jeho břehu. Nikde není psáno, kde, kdy či jak dlouho musíš bdít, abys našel Poznání, abys uslyšel hlas Ticha a Samoty. A ani tu vzácnou chvíli nemusíš nazývat vigile – to vše jsou jen pomocná, nevýstižná slovíčka. Důležité je jen to, jakých výšin poznání, procítění a pochopení se dobereš!

Vůbec nejhorší, co si dovedu představit, by byly nějaké plánované vigilie, prováděné rutinně podle pevného rozvrhu, s cílem pochlubit se či „nahlásit“: splnili jsme letos na táboře tolik a tolik vigilií, udělili jsme tolik a tolik „lesních jmen“. Prostě aby se z tak vážné věci dělala hromadná záležitost nebo dokonce předmět osobní pýchy. Varuj se takového spolku, kde tyto VZNEŠENÉ věci, věci velmi osobní, velice niterné, by někdo chtěl takto chápat či ordinovat.

K potřebě vigilií musí každý dospět sám. Ne všichni budou mít tuto touhu, ne všichni mohou pochopit jejich smysl. A jejich výsledek – bude-li jaký – ponese každý ve svém srdci a ovlivní to celý jeho další život. O vznešených hlasech, jimiž k nám, lidem, promlouvá Tajemství, se nemluví.

Převzato z Wampumu Neskenonu 5/93

*Dnešní stav světa – celý život je chorý.
Kdybych byl lékařem a dostal otázku: Co radíš?
odpověděl bych: Vytvářej ticho.
přiváděj lidi k mlčení.
Jinak se nedá zaslechnout Boží slovo.*

Søren Kierkegaard

SKAUTSKÝ ZÁKON A TY

Žít podle skautského slibu a zákona je leckdy obtížné. Ale i zde platí známé pořekadlo „Zachovej řád a řád zachová tebe“.

Jak tedy žít podle skautského zákona, jak takový život trénovat, protože jak známo: „Těžko na cvičišti, lehký na bojišti.“

Každý den před spaním zpytovat svědomí, zda-li jsem den prožil opravdu v duchu skautského slibu. Nejméně jednou týdně je dobré si před zpytováním svědomí přečíst skautský zákon a alespoň jednou do měsíce ti doporučuji přečíst si následujících sto otázek a podle pravdy si na ně odpovědět. Je to takové duchovní zrcadlo. Velice dobře ti ukáže jaký tvůj život podle skautského slibu a zákona doopravdy je.

I. Skaut je pravdomluvný

1. Snažíš se vést svůj život tak, aby ti jiní lidé důvěřovali?
 2. Lžeš z touhy po zisku?
 3. Lžeš ze strachu před trestem?
 4. Vymýšlíš si „kachny“ a roznášíš je?
 5. Vyprávíš neověřené a nepravděpodobné zprávy?
 6. Neupadáš v bájení, zveličování či přikrašlování svých nebo cizích činů, aniž při tom upozorníš na to, že přeháníš?
 7. Dovedeš se přiznat k chybě?
 8. Neupadáš do hrubosti ve snaze mluvit pravdu?
 9. Uvědomuješ si při každé lži nesprávnost svého jednání?
 10. Máš po lži nepřijemný pocit?
-

II. Skaut je věrný a oddaný

1. Jsi stálý/á v zásadách, věrný/á v myšlenkách?
2. Umíš se poctivě oddat myšlence skautingu?
3. Dovedeš zahofet a vytrvale pracovat ve svém oboru a povolání?
4. Jsi věrný/á svým přátelům, nebo je často střídáš?
5. Nepomlouváš své přátele za jejich zády? Dovedeš se jich zastat?
6. Jsi oddán své manželce/oddána svému manželovi, rodině, cítíš vzájemné pouto a žiješ podle toho?
7. Snažíš se ve svém okruhu vypěstovat ovzduší důvěry, věrnosti a stálosti?
8. Hraješ poctivě, i když víš, že nepozorovanou zradou můžeš vyhrát?
9. Jsi věrný/á zákonu, snažíš se jej oddaně uskutečňovat?
10. Uvědomuješ si, že stálost v zásadách je jediná základna, na které vůbec mohou lidé společně žít?

III. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným

1. Provádíš denně dobrý skutek?
 2. Snažíš se být prospěšný/á svému okolí v každodenních drobnostech?
 3. Snažíš se, aby každý kdo přijde požádat o pomoc v jakékoli slušné věci, odešel s radostí, že všeho dosáhl?
 4. Vyhledáváš příležitost k pomoci jiným?
 5. Nezanedbáváš drobnou denní pomoc v rodině, rodičům?
 6. Konáš své služby radostně, bez komplexu méněcennosti?
 7. Máš pocit hrdosti, když jsi hodně pomohl/a?
 8. Uvědomuješ si svou závislost na práci a pomoci druhých a cítíš hrdost nad tím, že na lidském společenství neparazituješ?
 9. Uvědomuješ si, že člověk je skutečným člověkem, jen když pracuje pro druhé?
 10. Hledáš zaměření svého života v užitečnosti a prospěšnosti jiným, nebo v požitkářství a hromadění zisků?
-

IV. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta

1. Cítíš radost když potkáš po dlouhé době přátele?
 2. Dovedeš být přítelem/přítelkyní každému slušnému člověku?
 3. Dovedeš hledat dobrou vůli, drobečky lidství v každém člověku
 4. Dovedeš jednat s lidmi na základě jejich lepších vlastností?
 5. Snažíš se povzbudit v druhém to dobré?
 6. Nepodléháš v jednání s lidmi náladám? Nejsi osobní?
 7. Dovedeš splynout v bratrské/sesterské společenství a ztratit pocit izolovaného já?
 8. Dovedeš se nesobecky zamyslet nad přítelem, nebabraš se jen v myšlenkách na sebe?
 9. Dovedeš odpustit svému bratru/své sestře chybu?
 10. Chápeš význam a důležitost světového bratrství?
-

V. Skaut je zdvořilý

1. Umiš zdravit s úsměvem a tak, aby byla zřejmá upřímnost tvého pozdravu?
2. Když zdravíš, uvědomíš si aspoň někdy smysl pozdravu, nebo je to pro tebe formální záležitost?
3. Čekáš na pozdrav nebo pozdravíš první?
4. Jsi zdvořilý/á i k dětem, nebo jen k těm, od nichž něco očekáváš?
5. Neupadáš do poníženosti před mocnými a do hrubosti před podřízenými?
6. Oblékáš se slušně, upraveně, nebo dráždíš dojmem, že ti na okolí nezáleží?
7. Uvolňuješ místa starým lidem, jsi úslužný/á?
8. Uvědomuješ si nutnost, aby Tvůj vnitřní vztah se odrážel navenek i vnitřně a nepůsobil rušivě?
9. Dbáš, abys svým vystupováním dobře reprezentoval/a celek, k němuž patříš?
10. Máš radost z úsluví, že zdvořilost je vlastností králů?

VI. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských

1. Máš vnitřní citový poměr ke stromům, rostlinám, zvířatům?
 2. Uvědomuješ si, že jak u lidí, tak u zvířat je třeba znát, abys mohl mít vnitřní poměr?
 3. Snažíš se o poznání přírody?
 4. Jednáš v přírodě podle hesla: zanechej zde svůj dík a ne stopu?
 5. Jak jsi plnil ochranu přírody?
 6. Jak často jsi byl v přírodě: týdně, měsíčně, vůbec ne?
 7. Zabýval ses pěstováním květin nebo chováním zvířat?
 8. Jaký máš poměr k neživým přírodninám, vodě, skalám?
 9. Jaký poměr máš k uměleckým výtvorům, zajímal ses o ně?
 10. Pokoušíš se sám o výtvarné práce?
-

VII. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců

1. Umíš se podřídit vedení druhého?
 2. Dovedeš ukáznit svou náladu a podřídit se celku?
 3. Máš vyjasněn svůj poměr k rodičům?
 4. Cítíš úctu k lidem dobrého charakteru a dovedeš poslechnout jejich radu i v neutrálních věcech?
 5. Uvědomuješ si organizační nutnost kázně každého jednotlivce?
 6. Jsi pořádný ve svých věcech?
 7. Snažíš se vymýtit své špatné návyky, dovedeš být přísný na sebe?
 8. Cvičíš si vůli odříkáním, vymycováním lenosti v sobě, buduješ vnitřní kázeň?
 9. Dovedeš přemoci náladu a soustředit se na duševní práci?
 10. Snažíš se o vnitřní kázeň svých myšlenek soustředěním?
-

VIII. Skaut je veselý myslí

1. Uplatňuješ heslo „Vždy s úsměvem“ v denním životě?
2. Umíš si hřízdat v každé situaci a jít do všeho s úsměvem?
3. Umíš snášet bolest tělesnou i duševní bez nářků?
4. Uvědomuješ si příkaz veselé mysli jako duševní hygienu?
5. Umíš v sobě vybudovat stálou náladu radostné pohody a jasného klidu?
6. Obtěžuješ každého bolestným nářkem, nutíš druhé, aby se s tebou dělili o tvé starosti?
7. Snažíš se všude přinést veselou náladu a rozjasnit lidem mysl?
8. Máš pro každého v zásobě dobré slovo, veselý zvolání, trošku vtipu.
9. Umíš se při dotazu, poděkování, prosbě či žádosti usmát?
10. Čteš také humornou literaturu?

IX. Skaut je hospodárný

1. Umiš hospodařit s penězi, neutratíš vše za první věci, které se ti namanou?
 2. Umiš spořit, nechávat si část příjmů jako rezervu?
 3. Posuzuješ hodnotu svých nákupů, rozděluješ je?
 4. Umiš si rozdělit spotřebu jídla, jež nakupuješ?
 5. Umiš hospodařit a šetřit s věcmi? (prádlo, obuv)
 6. Jak zacházíš s knihami?
 7. Umiš hospodařit s časem, rozděluješ si jej?
 8. Umiš hospodařit s časem druhých, jsi dochvilný?
 9. Jak šetříš půjčené věci druhých?
 10. Jak šetříš společný majetek organizace, jejímž jsi členem?
-

X. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutečích

1. Dbáš na čistotu svého myšlení, aby bylo poctivé a přímé?
2. Dbáš na čistotu své řeči, vystříháš se vulgárních výrazů?
3. Dbáš na všechny své skutky, aby byly poctivé, přímé a čestné
4. Libuješ si ve dvojsmyslných řečech, oplzlých vtipcích a anekdotách?
5. Dovedeš se vystříhat společnosti nečistých mravů?
6. Vyhledáváš pornografii?
7. Máš stejné měřítko mravnosti pro muže i ženu?
8. Potácel jsi se ve chvilkových poměrech?
9. Posuzuješ vztah k děvčeti pouze z hlediska své osobní rozkoše, nebo se na něj dovedeš dívat jako na vztah přátelský
10. Máš svůj ideál čistého vztahu k ženě, vztahu protknutého všemi body zákona?

Přetištěno z časopisu Skauting roč. 30, čísla 6,7.

PŘÍBĚHY BEZ KONCE

Bobo

Tyto příběhy slouží jako podklady pro diskusi v kmeni roverů o životě podle skautského zákona. Zpravidla jsou postaveny na konfliktu jeho dvou bodů. Nejsou také obvykle dokončeny a tak se mohou ptát, jak bych se zachoval já, jak by se zachoval náš kmen. Nejlepší způsob provedení je řízená diskuse, v které předsedající musí nenásilnou cestou přesvědčit přítomné členy kmene, aby se horlivě zapojovali do diskuse a aby se zmínili o důvodech pro svá rozhodnutí.

Marek

Táta

Houpu se na židli a znovu o tom přemýšlím. Asi před hodinou tady před skladem, zastavilo auto jednoho z pracovníků firmy. Ptal se na tátu, říkám, že jel do Prahy a tak jsem to vzal za něj. Kýve hlavou. Pak povídá, že si vezme jen pár triček a nějaký kalhoty, nikdo o tom nemusí vědět. Zatímco hledá, napadá mne, že když šéf přijde na to, že zde něco chybí, můžou tátu klidně vyhodit a asi by to udělali. Jenže ten co zde nyní vybírá, tátovi to místo dohodil a je jeho přímým nadřízeným. Takže kdybych se proti tomu co tady dělá ohradil, nebylo by to pro tátu o moc lepší. Co mi zbývá? Koukat na člověka, který krade? Nechat hlodat svědomí, že jsem tuto nepravost dopustil? Nebo to říct a tím jisto jistě připravit tátu o místo, které se mu jako důchodci tak špatně shání? Mám právo rozhodovat, když to může ohrozit někoho jiného? Co tedy pravda nebo láska?

Ale vždyť je to jen drobnost, nechám to být. Ale z drobností se skládá život...

Vosy

Ffififififif. Fi. Táborový den prořízl ostrý signál k nástupu. Družiny se řadí do naučených zástupů. Pohov. Vedoucí tábora přehlídne „mužstvo“ navlečené do holínek, neboť dlouhotrvající deště jinou obuv nepripouštějí. „Zase nám na chvilku přestalo pršet, tak toho využijme.“, začal vedoucí svou řeč a pokračoval: „Každý správný táborník má dokázat rozdělat oheň nejen za sucha, ale samozřejmě i po dešti, neboť v tom je to pravé umění. Proto jsme pro vás připravili hru, ve které máte osvědčit zda-li jste těmi pravými zálesáky. Za táborem jsou připravena čtyři ohniště, pro každou družinu jedno, nad nimi je napjatý provázek. Úkolem družiny je rozdělat oheň a s jeho pomocí provázek přepálit. Vyhrává ta družina, která to dokáže jako první. Někaké dotazy? Nic. Tak jdeme.“ A tábor vyrazil směrem k ohništím. Vedoucí ještě jednou v rychlosti zopakoval základní pravidla a bylo odstartováno. Křik se mísí s povely rádců. V tom se ozve bolestivý nářek. „Au, au, bodla mne vosa, sem, do krku. Petr najednou vzkřikne „Bacha, tadyhle z té díry vyletují“ a ukáže na místo asi metr od ohniště. Vedoucí křičí na děti, aby dávaly pozor a přinášejí lopatu a sprej. Vosí hnízdo je zadupáno, zasypáno a zbylé vosy vyhubeny sprejem. Jeden z vedoucích si vítězoslavně zamne ruce. Pouze Martinovi stojícímu nedaleko proběhne hlavou myšlenka. PROČ, vždyť oni zde žili? Mohly za to?

AIDS

„Láska je láska“ hit letošního roku se line z reproduktorů v domku na okraji Prahy. Je podzim a venku se pomaličku smráká.

„Karlé“, ozve se ženský hlas, „budeš potřebovat ponožky dvojce nebo trojce?“

„Něco mi tam dej, nechám to na tobě. Jó a neviděla jsi tu moji kravatu?“

„Cože?“

„Tu modrou kravatu, jestli jsi neviděla?“

„Já ti vůbec nerozumím. Pavlínó, ztlum tu strašnou hudbu!“

„Jakou strašnou, dyť je to skvělý? ‘Když kluci choděj s klukama a ...““

„Tak ztlum to!“

„No jó.“

„Tak co jsi chtěl?“

„Už nic, už jsem to našel.“

„Kolik je hodin?“

„Bude sedm.“

„Tolik, tak to musím už jet.“

„Půjdu tě vyprovodit.“

„Pavlínó, pojď se rozloučit z tátou.“

„Jó, už jdu.“

„Hele a nezlob mámu.“

„Hm.“

„Tak ještě pusu a ahoj.“

„Čau.“

„Ty dveře do garáže já pak zavřu.“

„Dik.“

„Nechceš si to opravdu rozmyslet a jet až ráno.“

„Viš dobře, že bych to nestihl.“

„Já vim. Tak na sebe dej pozor a jeď pomalu. Ahoj.“

„Vy se taky opatrujte. Ahoj.“

Modrý Opel se pomalu rozjel směrem k německé hranici a muž uvnitř si zapnul autorádio. Písničky se střídaly s drobnými zprávami. Provoz nebyl velký a cesta nocí dobře ubíhala.

Když to takhle půjde dál, kolem šesté hodiny můžu být na místě, přemítal a zvýšil hlasitost aparatury neboť právě zpíval jeho oblíbený zpěvák. „...co všechno vlastně žijem, jsme samý cigára, holky a taky AIDS...“ písnička dozněla a ozvala se slova redaktora:

„Ano AIDS, metla naší doby. Nemoc, která se nejčastěji přenáší při pohlavním styku, infikovanou krví...“. Redaktor pokračoval faktickými údaji a končil: „Dle posledních vyšetření bylo zjištěno u 35% prostitutek, nabízejících své tělo na nechvalně známé silnici E55 u městečka Doubí, nakažení virem HIV. Lékaři však předpokládají, že takto nakažených může být až jednou tolik. Tedy skoro tři čtvrtiny.“

Karel si přitom všiml, že vjel do městečka o němž hovořil redaktor. Zaradoval se, ještě chvíli a budu na hranici. U krajnic se objevovaly polooblečené ženy, vyzývavě mávající rukou. Silnice pokračovala lesem, Opel jemně vybíral zatáčky, Karel se nahnul pro tašku, překontrolovat, zda-li v ní má opravdu pas. A v tom ucítil čelní náraz, viděl jak automobil odhodil nějaké tělo. Zabrzdil a vyběhl ven. V příkopu viděl dívku, která v tato místa zjevně přišla nabízet své tělo. Sklonil se k ní a v hlavě mu bušilo jako o závod. Myšlenky se pletly jedna s druhou. Zabil jsem ji. Né, to snad né. Vždyť nedýchá. Ale tepe. Jak nás to učili. Zaklonit hlavu, vyčistit ústa a začít s umělým dýcháním. Otevřel jí ústa a ven vyteklo trochu krve. Nadechl se a v tom mu bleskla hlavou informace z rádia. Předpokládá se, že skoro tři čtvrtě prostitutek, nabízejících své tělo u městečka Doubí, je nakaženo nemocí AIDS... Co teď?

MEDITACE

Marek Bárta

*Zpracováno podle knihy **Myšlenky a modlitby***

Meditace neboli rozjímání byla a je užívána ve všech duchovních a kulturních směrech jako prostředek k usměrnění životních cílů a k provádění žádoucích změn v osobnosti nebo ve způsobu života. V každé formě – ať je to cesta k „Nejzazší skutečnosti“, cesta „poznání“, či cesta k „osvobození“ – meditace má jako svůj úkol, zpravidla na počátku cesty, sebenápravu a zvýšení sebekontroly. Duchovní cvičení s meditací spojená mají za cíl doplnit racionální část života inspirací, fantazií, a pozitivními elementy emočními. Cílem je proniknout do podvědomí a ovlivnit podvědomí – pramen citu, touhy a žádostí a tedy i impulsů našeho počínání. Úspěšná meditace proto dosahuje hlubšího a trvanlivějšího vlivu na osobnost, než přístup čistě racionální.

Příprava

Vše je třeba dělat s přípravou – tedy i meditaci, podklady pro meditaci (inspirativní texty, obraz...) si připravíme předem.

Předpokladem každého způsobu meditace je, že se podle možností koná vždy ve stejný čas – nejlépe brzy ráno nebo večer – na stejném místě – v přírodě, na stejném místě v místnosti, v kostele, a že je uchráněna škodlivých vlivů. Žaludek nemá být plný a šaty nemají tísnit.

Meditace ve skupině může být velmi prospěšná, mají-li všichni účastníci stejně silnou dobrou vůli. Jediný člen skupiny, který nespolupracuje, může působit velmi rušivě.

Mlčení by se mělo cvičit denně, uvnitř i navenek. Nabízí se k tomu mnoho příležitostí: v tramvaji, v autobuse, v autě, ve výtahu, při mytí rukou, při mechanických pracích, když se musí někde čekat.

Mlčení není jen nemluvení, ale vědomé prožívání ticha, dozrívání vzrušení a pohybů, tělesně i vnitřně. Člověk se sbírá, získává sílu a skutečně přichází k sobě.

Lépe vícekrát denně a krátce než stejnou dobu souvisle. Meditace vyžaduje trpělivý a pravidelný cvik pro dlouhý čas. Má smysl pro každého, kdo je ochoten se pro ni uvolnit denně nejméně na 5 až 10 minut. Jednotlivá cvičení by neměla být delší než 20 až 30 minut. Mnohem důležitější je pravidelná, i když krátká meditace, než nepravidelná a dlouhá.

Lépe konat málo cvičení vědomě a pravidelně než mnoho povrchně a různě dlouho. Aby nás nerušila myšlenka na hodiny, doporučuje se nastavit si časoměr (užívá se jich např. v kuchyni). Na začátku volíme krátký čas, ale neúprosně ho dodržujeme.

Poloha

Sezení na židli

Sedneme si na tvrdou židli, na její přední okraj. Hlavu držíme vzhůru a záda rovně a nedotýkáme se při tom opěradla. abychom dali páteři potřebnou oporu, podložíme malý polštářek nebo svinutý polštář tak, aby zadní část posezení se zvýšila a dostala pevnou oporu. V průběhu cvičení dbáme, aby se navyklým poklesem přímé držení těla nezrušilo.

Sezení na patách

Poklekne na měkkou, silnou pokrývku, kolena jsou od sebe vzdálena na šířku dlaně. Dbáme, aby se špičky prstů u nohou dotýkaly a paty směřovaly ven. Pak se posadíme na paty pokud možno v přímém držení těla. Protože holeně spočívají na podlaze a celé tělo se tyčí svisle nad nimi, může se tělo v této poloze zcela uvolnit. Zpočátku bude tento postoj obtížný, bude vyvolávat bolesti v kloubech, proto jej nacvičujeme postupně.

Poloviční lotosový sed

Tato forma je pro Evropana snadnější a pro meditační postoj velmi prospěšná a je předstupněm lotosového sedu.

Na podlaze leží měkká přikrývka a na ní tvrdý polštářek, vysoký 6 – 9 cm. Začíná se nejlépe s vyšším polštářkem.

Při sezení se levá noha natáhne kupředu, pravé chodidlo se přitiskne k levému stehnu. Pravé koleno je ohnuté a leží v pravém úhlu k natažené noze. Nohy se mohou střídát. Je-li to možné, může se nyní (při postupném cvičení) chodidlo posunovat stále více k slabinám.

Lotosový sed

Vyžaduje časté a vytrvalé cvičení. Sedíme s nataženýma nohama na zemi jako při polovičním lotosovém sedu. Levá noha se ohne až spočine na pravé slabině. Pak ohneme pravé koleno a pravé chodidlo se položí do levé slabiny. Ruce se drží na kolenou nebo v klíně.

Trup, hlava a oči

Při všech polohách v sedu se trup drží svisle vzpřímen. Hlava je vztyčená, brada stažena. Nicméně je hlava poněkud nakloněná dopředu, takže při normálním držení očí hledíme asi 90 cm před sebe na podlahu nebo na zeď. Oči jsou otevřeny, klidně spočívají na určitém bodě.

Ruce se mohou držet před dolní částí těla tak, že otevřená levá ruka se položí do pravé, obě ruce jsou vnitřní částí (dlaněmi) nahoru, hřbet ruky je dolů. Palce jsou přítom trochu pozdviženy, takže se jejich špičky dotýkají.

Ale také mohou ruce spočívat na kolenou. Dlaně jsou vzhůru a u každé ruky se palec a ukazováček dotýkají a také ostatní prsty jsou lehce pozdviženy vzhůru.

Uvolňovací cvičení před meditací

Uvolňuji se vsedě nebo vleže, klidně dýchám, nechám ztěžknout chodidla – celé nohy – celé tělo – paže spadnou dolů, prsty ztěžknou, uvolňuji se ramena – týl, čelo, všechno se uvolňuje. Když při tomto cvičení ležím, je to tak, jako by se mé tělo a má hlava propadaly lehátkem. Smím se nechat prostě upadnout, oprostít se od všech myšlenek, starostí a problémů. Prostě je nechám za sebou, svěřuji je Bohu – nechávám je upadnout do Boží lásky a milosrdenství.

Dýchání

Vdechujeme a vydechujeme zhluboka a klidně, obyčejně nosem, ne ústy. Na začátku cvičení se několikrát zhluboka nadechneme nosem, krátce zadržíme dech, pak ho zvolna vypouštíme skrze rty, až jsou plíce úplně prázdné. Během cvičení se obvyklým způsobem zhluboka nadechneme a vydechujeme nosem.

Během cvičení se máme zcela uklidnit, nemyslet na nic, či lépe: myslet nic. Při tom může pomáhat, když počítáme jednotlivé vdechy a výdechy od jedné do deseti, ale ne více, pak

začneme znovu od začátku. Tedy: při prvním vdechu jedna, při výdechu dva, při druhém vdechu tři, při výdechu čtyři atd. až do deseti, pak začneme znovu od jedné. Místo počítání můžeme při vdechu myslet nějaké slovo a tiše ho vyslovovat. Při vdechu „jsem“, při výdechu „klidný“. Při vdechování se vědomě otvíráme klidu, přijímáme ho do sebe, při vydechování jej vyznařujeme. Vhodná jsou i jiná slova: při vdechu „jsem“, při výdechu „klid“, „pokoj“, „trpělivost“, „zcela zde“, „připravený“, „blízko Boha“.

Můžeme také všechny myšlenky nechat vyústit do jména „Ježíš Kristus“.

Při zenovém cvičení záleží na tom, abychom byli prázdní, nemysleli na nic či mysleli nic, zcela prázdní, zcela připraveni. Po cvičení můžeme pro uklidnění meditovat o nějaké modlitbě nebo myšlence. Pro takovou meditaci se hodí téměř všechny myšlenky a modlitby této knihy.

Z nauky jógy

Ráno vstaň časně a obrať myšlenky k Bohu.

Jez mírně, nepřetěžuj svůj žaludek, spokoj se s prostými jídly.

Buď neustále laskavý a nenech přejít žádnou příležitost vykonat každému tvoru něco dobrého. Sebe i své myšlenky uchovávej čisté.

Před meditací se pomodli nějakou z modliteb, které máš zvláště rád.

Zbav se špatných zvyků a všech náruživostí a vyhýbej se špatné společnosti.

Říkej pravdu, mluv málo a vždycky osvědčuj porozumění.

Zmenšuj počet svých potřeb a přání.

Nerozčiluj se.

Rozjímání o životě

Nejlepší dobou je pro tuto meditaci deset nebo patnáct minut mezi prostředkem a koncem dne – tak si uděláš přestávku v denním proudu zážitků.

Vhodné je každé místo, kde můžeme najít klid a ticho – kostel, pokoj v bytě, auto na parkovišti, klidné místo v přírodě. Meditace má čtyři body:

1. Která událost dnešního dne má pro mne zvláštní význam?

Setkání, rozhovor, selhání, něco, co jsem četl, slyšel, viděl, nějaká bolest, radost, rozhodnutí, něco tíživého, zážitek v zaměstnání.

Jde o to, abychom si tento zážitek uvědomili.

Ptáme se: Co bych dnes zaznamenal, kdybych si vedl deník?

Jestliže se v průběhu dne nic zvláštního neděje, může být tím zvláštním právě jednotvárnost, všednost. Ale může to být i tím, že žiji příliš strnule a otupěle. Přemítáním o životě se stanu pozornějším.

2. Co ke mně v tomto zážitku přichází?

Jaký požadavek na mne se v něm dá rozpoznat? Co se mi tím ukládá? Co mi zbývá ještě udělat? Co to pro mne znamená? Co se mne dotýká? Co se pro mne zpochybňuje?

3. Jak se stavím k tomuto zážitku?

Přijímám to, co ke mně v tomto zážitku přichází? Odpovídám na to? Předávám to dál?

Tady je místo pro dík, prosby, lítost, důvěru.

4. Co mi tím a k tomu říká Bůh?

Na které místo Pisma to odkazuje? Prosím Boha o sílu, abych svůj den nežil v rozporu se skautským slibem – pro lidi a pro svět a v souladu s Bohem a se sebou.

Čvičení čirého pozorování podle buddhistické tradice

Čiré pozorování nejprve ponechává věci, aby samy mluvily. Dovoluje jim aby se jakoby vyslovily. Nechává je vymluvit, nepřerušuje je ukvapeně definitivním úsudkem, když ještě mají tolik co říci. Protože čiré pozorování vidí věci neustále nově bez nivelizujícího účinku navyklých úsudků, mají věci také častěji říci co nového. Čiré pozorování se zaměřuje na přítomnost a učí, co tolik lidí neumí: žít vědomě v přítomnosti.

Nyanaponika***Světlo v temnotě***

Na zemi sedí člověk a před ním hoří v kahanu malé světlo. Obličej, celý člověk je sebrán, obrácen k světlu v bezčasové meditaci. Světlo svítí pokorně od země. Kolem dokola je temno. Ale světlo tu je. Není to zářivé světlo, svítí mírným svitem. Člověk rozvírá svůj oděv jako na ochranu kolem světla. Jako by chtěl světlo pojmout do sebe, shromáždit je. Je třeba je opatrovat? Může zhasnout? Může je temnota zadusit? Ve mně je temnota. – Přijímám světlo? Vpouštím je? Chtěl bych je v sobě přijmout. Aby ve mně vzplálo, ve mně se rozhořelo, osvětlovalo mne, zahrnovalo temnotu. Světlo, sviť ve mně! Kolem je temnota. Musím shromáždit světlo, aby mohlo zářit dál. Čisté světlo, osvět' mne úplně: sviť skrze můj život.

Dobrý den, děkuji, prosím, šťastnou cestu..., všechny tyto slova či sousloví, a jistě by se našli i další, jsou takzvané „zdvořilostní fráze“. Denně je vyslovíme mnohokrát a automaticky, nad jejich významem již nepřemýšlíme. A není to škoda? Vemte si například „šťastnou cestu“. Zkuste si pro sebe tyto dvě slova, potichu, párkrát přefíkat. Cíťte ten smysl, to přání pohody, z těch 13 písmen. Nestálo by za to si občas ráno říci: „tak dneska budu myslet na dobrý den“. A pokaždé když toto sousloví vyslovím si uvědomit smysl toho co jsem řekl?

Bobo

*Neštěstí člověka začíná tím, že není schopen zůstat
v místnosti pouze sám se sebou.*

Blaise Pascal

MANICHEJSKÉ MODLITBY

MODLITBA KE SVĚTLU

Jsem nejhudší poutník a hledám světlo. Hledám nesmírné světlo, které je nejvyšším dobrem pro každého.

Nesmírné světlo, osvět' mne. Nic nemohu bez tebe učiniti. Bez tebe jsou všude jen temnoty. S tebou teprve mohu viděti, poznávati, tvořiti. Naplň mě celého.

Bez tebe jsem jako země bez vody, jako poutník bez cíle, jako milující bez milovaného. Přijď a neprodlévej!

MODLITBA K VĚCNÉMU SVĚTLU

Věčné světlo, obracím se k tobě, moje bytost se ti otevírá. Poznávám, že jsem připoután k vnějšimu a k rozptýlením, která přinášejí prázdnotu a vyprahlost. Rozptyl je vnitřním osvětlením a uschopní mě, abych poznal niternou podstatu sebe a pochopil nejniternější základy všeho.

MODLITBA O POZNÁNÍ VNITŘNÍHO JÁ

Promluv ke mně světlo, které jsi v mém nitru, abych poznal svou slabost a malost. Málo sám sebe poznávám a teprve když sestoupím až k samému základu své slabosti, malosti a nicotnosti, teprve poznám, co jsem a co jsem byl. Stanu se nejmenším z nejmenších.

Pomoz mně světlo, abych sama sebe opustil, abych se nehledal ve vnějším a povrchním já, neboť jen v tobě, mé světlo, najdu své pravé já.

MODLITBA K NESMÍRNÉ MOUDROSTI

Nesmírná moudrosti, která dáváš nevyčerpatelnou posilu vnitřnímu člověku, přebývej ve mně. Svou silou učiň, ať je naše srdce prázdno zbytečných starostí a tísní, ať není vláčeno různými pomíjejícími tužbami. Ať se na všechno díváme jako na přechodné a pomíjející. A ať si uvědomujeme i tu skutečnost, že jsme bytostí přechodnou, poněvadž všechno, co přichází, musí odejít.

Nauč nás své moudrosti, které dovede pochopit marnost a věčnost. Ať poznáme, že ve všem stvořeném je obsažena i marnost i věčnost.

Ať osvětlení tvou moudrostí dovedeme tě neustále hledat, nalézat, chápat a cele milovat. Ať moudře ve svém životě neseme dobré a trpělivě obtížné, poněvadž je třeba státi pevně a nedati se pohnouti ani větrem slov ani vábením malomyslnosti. V tvé síle ať jdeme k světelným cílům.

MODLITBA O OSVĚCENÍ LÁSKOU

Promlouvej ke mně, nesmírná lásko, moje bytost ti naslouchá. Mluv ke mně, poněvadž jsi rozněcovatelkou všeho, co vede k růstu. Ať ke mně a ve mně nemluví nic, co by mě svádělo z pravé cesty.

Mohu slyšeti tisíce slov, ale nezniš-li ty v nich, nemají ducha a působivosti. Mohou býti řečena krásně, ale když ty mlčíš, nemají ani nejkrásnější slova sílu, aby zapálila srdce.

Když přemýšlím a ty ke mně mluvíš, otevírá se mi pravý smysl věcí.

Když stojím před tajemstvím a ty přinášíš moudrost, otevírá se tajemství jako uzavřená brána.

Když ty dáváš příkazy, dáváš i podporu k jejich provedení. Když ty zvěstuješ cestu, dáváš i posilu k putování po ní. Když vnějšek halasně hovoří a zakrývá skutečnost, ty tichem a klidem dáváš vyznít pochopení.

Promlouvej ke mně, nesmírná lásko, moje bytost ti naslouchá, vždyť mluvíš věčnými slovy.

MODLITBA K LÁSCĚ

Ó prameni věčné lásky, skláním se před tebou, poněvadž všechno z tebe vychází a k tobě se vrací. Dej, abych také já si stále uvědomoval, že jsem z tebe vyšel a že tebou žiji. Dej, ať ti stále sloužím. Blážený je ten, kdo ti cele slouží.

MODLITBA K VĚČNÉ LÁSCĚ

Uvědomuji si, že velikost věčné lásky je nesmírná a že dobro její nezná hranic. Věčná láska mění každé břemeno v lehkou věc, neboť nosí břemeno bez břemene, všechno hořké mění v sladké, všechno nerovné vyrovnává. Věčná láska má jasný vnitřní pohled a nemůže se dát zadržet malými věcmi. Je svobodná a oproštěná od všech žádostí.

Kéž jsme plni věčné lásky, kéž všechny její dary dáváme milovaným.

Věčná láska, v poznání tebe objevuji nové světy, nechci znáti polovičitosti v hledání tebe. Chci se naplnit tebou nad všechnu míru. Jdu, abych tě poznal a žil v tobě.

MODLITBA K NESMÍRNÉ LÁSCĚ

Dobrořečím ti, nesmírná lásko, která přináší útěchu a soucitné milosrdenství každému člověku. Kdo hledá útěchu a soucit, jedině v tobě je nalézá.

Jsem slabý a potřebuji tvou pomoc a posilu. Navštěvuj mne častěji a utiš má rozptýlení. Pouč mne hlubokým poznáním. Uzdrav mé srdce, nemocné tolika těžkými nemocemi, osvobod mne od vášní. Toužím býti zdrav ve svém nitru, toužím po očistě, hledám sílu k nesení utrpení, hledám pevnost ve vytrvalosti, hledám opravdovost vnitřního klidu.

Dobrořečím ti, nesmírná lásko, která přináší útěchu a soucitné milosrdenství každému člověku. V tobě naleznu vše, proto jdu k tobě.

S myslí pokojnou a srdcem plným lásky ke všem bytostem pokorně říkejme:

Já a všechno jedno jsme. Otvírám se proudu nadpřirozenému, který proudí mým tělem i duchem a uzdravuje vše, s čím přijde do styku. Ať jsme tímto proudem naplnění a spojeni v nerozdělitelné jedno

Vitání budte všichni, kteří máte přijít, neboť vaším příchodem přibližuje se lidský rod svým zaslíbením. Ať v řadě přichozích je mnoho světlých lidí, kteří rozmnoží řady proroků a apoštolů. Ať ve vašich životech je mnoho lásky a síly, které by zmenšovaly množství nevysvícených temnot.

Jděte beze strachu a v osvobození a hledejte odvážně nové cesty pro světlo. Vítejte pravé světlo a žijte skutečný život.

INSPIRATIVNÍ TEXTY

Dle hloubky otázek měřte výšku duše, neboť dle nich měří se vnitřní bohatství odpovědí.

Duše stoupající k světlu zná jen jediné nebezpečení: vše, čeho lze dosáhnout bez nebezpečení. Zaslíbená její země má všechny cesty neschůdné.

Ale jakmile se věci před našimi zraky počnou rozpadáti v chaos, bez zákona a rytmu, je to znamením, že jsme zbloudili z cesty a že jdeme v bažinách místa rozkladu, která budou tisíceletí čekati na svou vegetaci a snad se jí ani nedočkají v trvání této země.

O. Březina, Hudba Pramenů

Touha duše nese se vždy k nejobtížnějšímu, poněvadž ze svých tajemných zkušeností se přesvědčila, že nejobtížnější je nejkratší cestou k výši a že tam, kde svítí zláčené věže jejího rodného města, nutno je jíti vždy proti proudu.

O. Březina, Hudba Pramenů

Naše tělo je mysterium jako náš duch. Chápu dobře, proč od renesance pozornost lidí stále intenzivněji se obrací ke kultuře těla. Neznámou zemí pro naši vědu jsou nejzákladnější funkce života. Nikde se nejeví bratrství lidí zřetelněji jako v životosprávě. Nevyšli jsme ještě z periody experimentů. Nové tělo! Tělo připravené jako strom v květu k uvítání nebeských ptáků, tyra v etherných rukou, všechna okna k věčnosti čistá, jako unytá staletými bouřemi! Co převratů bude třeba v celém hospodářství země, nežli takové tělo uzraje pro radostnější a sladší setbu myšlenky! Co nových smyslů bude třeba u člověka vyvinout! Čeho bude třeba zapomenout! Co recidiv jako u těžce nemocného! Ale – a to je přesvědčení, které stále jasněji si uvědomuji – bez jiného vyvinutějšího, laskavějšího a poslušnějšího těla nedá se mysliti onen stav vítězné rovnováhy, bohaté duchovní plnosti, dětské laskavosti, ovládnutí všech temných nocí, svobody, o níž snili proroci všech věků. Je tato naše hvězda dosti bohatá v tajných ložiskách svých sil pro naše zářící sny?

Z dopisu O. Březina A. Pammrové 6.6.1907

Budoucnost světa, tak jak se nám nyní jeví, je vázána na určité společenské sjednocení lidstva, které samo nakonec závisí na tom, zda se v našich srdcích plně uplatní jisté pobídky k vyššímu bytí – pobídky bez nichž celá věda a technika zajdou samy v sobě. Váhá-li dnes ještě lidská Země, zda má pokračovat ve svém pohybu – existuje-li riziko, vize přiměřená nesmílosti a mnohostrannosti úsilí, jež je třeba vynaložit.

Měli bychom si konečně přiznat, že ještě nikdy v dějinách nebyl člověk samým základem své bytosti do té míry aktivně i pasivně vázán na hodnotu a vyspělost všech lidí kolem sebe jako právě dnes.

A jen vesmír ne odcizený, nám lhostejný, ale vesmír vytvářející se skrze každé lidské já, skrze individuální svědomí, vesmír odvislý od individuálního rozhodnutí – toť cesta člověka.

Pierre Teilhard de Chardin, Místo člověka v přírodě

Člověk, který se s úzkostí ptá, zda je ještě skautem, je mi milejší než rozhodný pravověrec, který chce „odpálit“ ze skautského hnutí co možná nejvíce lidí jen proto, aby mohl být pokud možno jen mezi sobě rovnými.

Láska nikoho nenutí,
je laskavá a bez závisti,
nevychloubá se a nedere se do popředí,
není drzá a nemyslí na sebe.

Tato láska se neuráží ani není pomstychtivá, nesmiňuje se s žádným bezprávím,
je šťastná teprve tehdy, když se každému dostane, co mu patří,
má porozumění a dovede mlčet,
věří v dobro v člověku, nikoho neodepisuje a dovede čekat.
Pro tuto lásku nejsou žádné hranice.

podle prvního dopisu do Korintu z Nového Zákona

Nejsme na zemi proto, abychom tu opatrovali muzeum, ale proto, abychom pěstovali zahradu překypující kvetoucím životem, která je určena pro krásnější budoucnost.

papež JAN XXIII

Dnes se mi zdá nemožné uplatňovat autoritativní autoritu. Jediná autorita, které dnešní svět rozumí, je autorita dialogizující. Jestliže nadřazený nevede dialog, nemá-li opravdové povolání k dialogu, je bez šance. Nebude mít žádnou moc. Více než kdy jindy snad dostanou zemi do dědictví jen tiší. Neříkám, že dobrota dosáhne všeho. Ale čeho nedosáhne, nedosáhne ani příslost.

Helder Camara

Žádné přátelství, žádné kamarádství, žádné manželství nemůže zcela naplnit naši bytostnou touhu po TY. I v nejužším společenství zůstává neodstranitelná samota. Naše touha, abychom byli úplně poznáni, úplně pochopeni a abychom v tom našli úplně bezpečí, směřuje nad každého lidského partnera. Směřuje k věčnému, všudypřítomnému TY.

P. Althaus

Láska je láskou teprve tehdy, když nečeká, že bude také milována.

Antoine De Saint-Exupery

Zkušenost nás učí, že láska nezáleží v tom, že se díváme jeden na druhého, ale v tom, že se díváme stejným směrem.

Antoine De Saint-Exupery

Dobře vidíme jen srdcem. To, co je podstatné, je pro oči neviditelné.

Antoine De Saint-Exupery

Jeden tehdejší teolog chtěl přivést Ježíše do úzkých a zeptal se ho: „Mistře, co mám dělat, abych získal věčný život?“ on mu na to řekl: „Co je v tvých náboženských předpisech? Přečti si to tam“.

On odpověděl: „Miluj Pána, svého Boha, z celého srdce a celým svým životem, ze vší síly a ze vší mysli, a svého bližního máš milovat, jako bys byl tím druhým ty sám“. Ježíš řekl: „Správně. Dělej to a budeš mít život“. On se ale nechtěl vzdát a zeptal se: „Ano. Ale kdo je můj bližní?“ Ježíš také pokračoval v rozhovoru a vyprávěl tento příběh: „Jeden muž šel z Jeruzaléma do Jericha a upadl do rukou banditů. Ti ho oloupili, ztloukli a polomrtvého ho nechali ležet a zmizeli. Náhodou tudy šel chrámový kněz. Viděl ho sice ležet, ale obešel ho. Stejně si počínal chrámový služebník, který tudy šel, viděl ho a obešel. Nakonec šel tou cestou jeden Samaritán, jímž zbožní pohrdali. Když onoho muže uviděl, bylo mu ho líto. Šel k němu a poskytl mu první pomoc. Pak ho naložil na svého osla a dopravil do hostince. Tam se o něj postaral. Druhý den dal hospodskému zálohu a řekl: „Postarej se o něj. Když budeš potřebovat víc, vyrovnám to, až se budu vracet“.

Kdo byl podle tvého názoru bližní tomu přepadenému?“ Teolog odpověděl: „Přece ten, kdo mu pomohl“. Tu mu Ježíš řekl: „Tak vidíš. Udělej první krok a jedneJ také tak.“

podle Lukášova evangelia

Pomáhat znamená chodit za tím, kdo mne potřebuje. Chodit tam, kde jinak není nikdo. Milovat se naučí jenom ten, kdo „se snižá“, zapomíná na sebe, neřídí svůj postoj podle rasy, názorů, filozofie, ale jen podle potřeby toho, kdo je v nouzi. Nejbližším (bližním) se stává ne ten, kdo se ptá, kdo je pro něho nejbližším, ale jen ten, kdo se ptá, co musím dělat, abych já byl druhému nejbližším.

Alfonso Pereira

Sklenice vody je nepatrná, všední věc. Ale je-li podána žynivému, může zachránit i život. Láska činí malé věci velkými, a přece nezavazuje, zůstává nabídkou, protože nenutí, nýbrž zve.

Alfonso Pereira

Jistě je naší povinností, abychom na sebe brali úlohu milosrdného Samaritána pro všechny, kteří zůstali ležet u cesty. Ale to je jen začátek. Jednoho dne musíme pochopit, že musí být změněna celá cesta do Jericha, aby muži a ženy nebyli neustále přepadáváni a olupováni.

Martin Luther King

Milovat bližního dříve znamenalo: nečinít mu bezpráví a ovazovat jeho rány. Od nynějška láska nepřestane být soucitná, ale bude se stravovat v životě věnovaném tomu, abychom všichni společně pokročili dál.

Teprve když nejen přátelsky smýšlíme a mluvíme, ale jdeme, obětujeme čas, peníze a námahu, teprve tehdy v podstatě přestáváme mít na mysli sami sebe.

A. Köberle

Láska k bližnímu od nás nepožaduje v první řadě soucitný postoj, nýbrž přiklonění k bratru, které se zasazuje o jeho rozvinutí, pomáhá mu, aby se stal samostatným a svobodným.

Otto Betz

Stíny kolem nás se dlouží a množí.

Mou velkou modlitbou (zahrnuji do ní všechny, které miluji) je, abych došel dobrého konce: abych svou smrtí jakkoli zpečetil to, pro co jsem vždy žil.

Pierre Teilhard De Chardin

Žít v pokoji a umřít v pokoji můžeme jediné tehdy, když jsme si zcela vědomi své úlohy, i když je zcela bezvýznamná– Jedině to činí šťastným. A co dává smysl životu, dává smysl i smrti.

Antoine De Saint-Exupery

Ten, kdo věří v Prozřetelnost, nevěří tím ve zvláštní božskou činnost, již se ruší naše omezenost a naše odcizení. Prozřetelnost znamená, že každá situace v sobě nese tvůrčí a spásnou možnost a že na tom nemůže změnit nic žádná událost.

Paul Tillich

Neexistuje žádná svobodná společnost bez ticha, bez vnitřní a vnější oblasti samoty, v níž se může rozvíjet individuální svoboda.

Herbert Marcuse

Dělej co dokážeš, a modli se o to, co nedokážeš, a Bůh ti dá, abys to dokázal.

Augustin

DOPORUČENÁ LITERATURA

Jaro Krivohlavý –	Povídej naslouchám, Návrat, Praha 1993
Jiří Mrkvička –	Hovory s tebou, Avicenum, Praha 1974
Jiří Mrkvička –	Knížka o radosti (Rozpravy o růstu a tvorbě osobnosti) Avicenum, Praha 1984
Modlitby z archy	Portál, Praha 1993
Miloš Zapletal a kol.	Zlatý fond her, Mladá Fronta, Praha 1990
ARS BENE VIVENDI	přednášky a meditace Pavla Krivského R. Žák, Praha 1992
Alfonso Pereira –	Myšlenky a modlitby, Zvon, Praha 1990
Eduard Bakalář –	Psychohry, Mladá Fronta, Praha 1989
E. Bakalář – V. Kopský –	I dospělí si mohou hrát, Pressfoto, Praha 1987
Michael Quoits –	Mezi člověkem a Bohem, Scriptum, Praha 1992
Miloslav Nevrlý –	Karpatské hry, Skauting, Liberec 1992
C. S. Lewis –	Rady zkušeného ďábla, Zvon, Praha 1992
Myslet jako hora	Nadace zelená nádej, Prešov 1993
E. Portmanová, E. Schneiderová –	Hry zaměřené na zvýšení koncentrace a uvolnění, Portál, Praha 1993
V. Břicháček –	Poselství skautské výchovy, Skauting, Liberec 1992
M. Zapletal –	Skautský oddíl, Skauting, Liberec 1992
Chalíl Džibrán –	Prorok, Vyšehrad, Praha 1992
J. Marek – Markýz –	Po stopách junáckých myšlenek, České Budějovice 1991
L. Kropáček –	Duchovní cesty Islámu, Vyšehrad, Praha 1993
K. Neradová –	Cesty člověka k naději a smíření I., II., Fokus